

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun koulutusohjelma

Tiia Boman

MULTIAKTIVITEETTITUOTTEIDEN SUUNNITTELEMINEN
POHJOIS-KARJALAAN

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015

 Karelia AMMATTIKORKEAKOULU	OPINNÄYTETYÖ Marraskuu 2015 Matkailun koulutusohjelma Sirkkalantie 12 A 80100 JOENSUU 013 260 600
Tekijä Tiia Boman	
Nimeke MULTIAKTIVITEETTITUOTTEIDEN SUUNNITTELEMINEN POHJOIS-KARJALAAN Toimeksiantaja Karelia Expert Matkailupalvelu Oy	
Tiivistelmä <p>Viime vuosina luontomatkailua ja erityisesti kesän luontoaktiviteetteja on kehitetty ja tuotteistettu valtakunnanlaajuisesti Outdoors Finland -hankkeiden avulla. Pohjois-Karjalaan ei ole kuitenkaan vielä luotu Outdoors Finland -ohjelman tuotesuosituksia noudattavaa tuotetarjoomaa oma-toimimatkailijoille. Opinnäytetyössä tehtävänä oli suunnitella kaksi esimerkinomaista omatoimisesti toteutettavaa kesämultiaktiviteettituotetta Pohjois-Karjalan olemassa olevia reitistöjä hyödyntäen. Työn toimeksiantajana toimi Karelia Expert Matkailupalvelu Oy.</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen. Tuotteiden suunnittelussa käytettiin laajalti eri lähdeaineistoja, ja lisäksi tehtiin neljä ekskursiota suunniteltujen tuotteiden kohdealueille. Ekskursioilla tarkistettiin reittien soveltuvuus matkailukäyttöön. Lisäksi taustatiedon keräämiseksi lähetettiin kaksi lyhyttä sähköpostikyselyä: toinen kahdeksaan Pohjois-Karjalan alueen matkailuneuvontaan ja toinen 17 luontomatkailuyrittäjälle pääasiassa Lieksa–Ilomantsi-alueella.</p> <p>Työn lopputuloksena syntyi kaksi tuoteluonnosta ja niille tuoteselosteet ja -kortit. Työtä tehtäessä kuitenkin havaittiin, ettei Outdoors Finland -ohjelman tuotesuositusten mukaisen tuotetarjooman rakentaminen ole helppoa. Pohjois-Karjalan reitistöt eivät kaikilta osin vielä ole tuotteistamisen edellyttämällä tasolla. Suositusten täyttäminen edellyttäisi muun muassa sitä, että informaatiota olisi tarjolla myös englanniksi, reiteistä olisi ajantasaisia karttoja tarjolla ja reittimerkinnät maastossa olisivat selkeät. Nyt huomiota tulisi kiinnittää ainakin retkeily- ja reittikarttojen päivittämiseen ja uusien karttapainosten ottamiseen sekä englanninkielisen informaation tuottamiseen. Kehitettävää on myös reittimerkinnöissä, etenkin Karhunpolun maastopyöräilyreitti on vielä maastoon merkitsemättä.</p>	
Kieli suomi	Sivuja 65 Liitteet 10 Liitesivumäärä 32
Asiasanat luontomatkailu, tuotteistus, retkeilyreitit, luontoliikunta	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS November 2015 Degree Programme in Tourism Sirkkalantie 12 A FI 80100 JOENSUU FINLAND +35813 260 600
Author Tiia Boman	
Title Planning Multiactivity Products to North Karelia Commissioned by Karelia Expert Tourist Service Ltd	
<p>Abstract</p> <p>In recent years nature tourism and especially nature-based summer activities have been developed and productised in whole Finland through Outdoors Finland program. Still North Karelia is lacking self-guided nature-based activity products which would fulfill the requirements set by Outdoors Finland. The aim of the thesis was to create two self-guided nature-based multiactivity products. The products were to be planned by mainly utilizing the routes that already exists in North Karelia. The thesis was commissioned by Karelia Expert Tourist Service Ltd.</p> <p>The study was practice-based by nature. A wide range of sources were used when planning the products. In addition four excursions were made to possible sites of the products to ensure that the selected routes were suitable for tourism purposes. In order to gather background information on the subject two short email inquiries were conducted. One was sent to eight tourism information offices in North Karelia and the other to 17 nature tourism enterprises mainly based in Lieksa–Ilomantsi region.</p> <p>As a result two product drafts were developed. Descriptions and summary cards of the products were also made. However it was discovered that developing products that would meet the standards created in the Outdoors Finland program is quite challenging. The routes in North Karelia do not meet the requirements for proper productisation in all parts. Meeting the requirements set by Outdoors Finland would require more information available in English, updated hiking maps and clear markings of the routes. Instead of productisation the focus should be put on updating the maps and producing more information in English. The markings of the routes in nature should also be improved in certain points and especially the Karhunpolku mountain biking trail should be marked.</p>	
Language Finnish	Pages 65 Appendices 10 Pages of Appendices 32
Keywords nature tourism, productisation, hiking routes, outdoor exercise in nature	

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Luontomatkailu Pohjois-Karjalassa	7
2.1	Luontomatkailun potentiaali	7
2.2	Retkikohteiden kävijät ja luontomatkailun asiakkaat	11
2.3	Kärkikohteet ja -reitit	15
2.4	Luokitellut reitit	16
2.5	Nykyinen tuotetarjonta	17
3	Opinnäytetyön tehtävä ja tavoitteet	18
3.1	Keskeiset käsitteet	18
3.2	Lähtökohdat virkistysreittien tuotteistamiseen ja aiheen rajaus	21
3.3	Menetelmät	23
4	Tuote- ja reittisuositukset	24
4.1	Vaelluksen, melonnan ja pyöräilyn määritelmät	24
4.2	Outdoors Finlandin tuotesuositukset	25
4.3	Outdoors Finlandin reittisuositukset	26
4.4	Retkeilymatkailun ja pyörämatkailun suunnitteluoppaat	28
4.5	Erilaisia mahdollisuuksia koostaa multiaktiiviteettituote	29
5	Tuotteiden koostaminen	31
5.1	Tuotteiden suunnittelussa huomioidut tekijät	31
5.2	Suunnitteluvaihe ja tuoteluonnokset	32
5.3	Reittiekskursiot	38
5.4	Ekskursioiden jälkeiset muutokset	39
5.5	Tuoteselosteiden ja -korttien laadinta	42
6	Petkeljärvi-Koitajoki ja Patvinsuo-Ruunaa -tuoteluonnokset	42
6.1	Tuoteluonnosten lyhyt esittely	42
6.2	Suunnitelmien dokumentointi ja lähteet	44
7	Pohdinta	45
7.1	Tavoitteet ja lopputulos	45
7.2	Toteutus ja menetelmät	46
7.3	Tuoteluonnosten arviointi	48
7.4	Eettisyys ja luotettavuus	52
7.5	Ammatillinen kasvu ja kehitys	53
7.6	Kehittämisideat ja jatkotoimenpiteet	54
7.7	Lopuksi	59
	Lähteet	60

Liitteet

Liite 1	Sähköpostikysely Pohjois-Karjalan matkailuneuvontoihin
Liite 2	Kooste matkailuneuvontakyselyn vastauksista
Liite 3	Sähköpostikysely Pohjois-Karjalan luontomatkailuyrittäjille
Liite 4	Ekskursiokuvaus: Suuret suunnitelmat ja todellisuus
Liite 5	Tuoteselosteiden tietojen lähteet
Liite 6	Reittikuva Petkeljärvi–Koitajoki-tuoteluonnoksesta
Liite 7	Reittikuva Patvinsuo–Ruunaa-tuoteluonnoksesta
Liite 8	TUOTESELOSTE: PETKELJÄRVI–KOITAJOKI (luonnos)
Liite 9	TUOTESELOSTE: PATVINSUO–RUUNAA (luonnos)
Liite 10	Tuotekortit (luonnos)

1 Johdanto

”Suomen kesäaktiviteetit ovat luontomatkailua parhaimmillaan”, todetaan Visit Finlandin verkkosivuilla (Visit Finland 2015a). Kesän luontoaktiviteettien kehittämisstrategiassa erityisesti lihasvoimalla toteutettavat melonta, pyöräily ja vaellus on valittu valtakunnallisesti kehitettäviksi aktiviteettiteemoiksi yhdessä villieläinten katselun kanssa (Visit Finland 2014a, 4–5).

Pohjois-Karjalassa on tuhansia kilometrejä kesäaktiviteetteihin soveltuvia reittejä (Vuorjoki 2008, 7), ja vuosina 2008–2011 toteutetussa Outdoors Finland Pohjois-Karjala -hankkeessa laadittiin kehittämissuunnitelmat melonnan, vaelluksen, kalastuksen ja veneilyn edistämiseksi maakunnassa (Ruusunen 2011, 7). Kehittämissuunnittelusta huolimatta Pohjois-Karjalan alueelle ei ole vielä rakennettu Visit Finlandin tuotesuosituksen mukaista tuotetarjoomaa.

Tällä hetkellä Pohjois-Karjalan luontomatkailupotentiaali on osin hyödyntämättä. Tarjolla on paljon muun muassa opastettuja vaellus-, melonta- ja koskenlaskutuotteita, mutta eri aktiviteetit yhdistäviä *multiaktiviteettituotteita* (Visit Finland 2010, 31) ei markkinoilta juuri löydy. Kesän multiaktiviteettituotteeseen voi sisältyä esimerkiksi vaellusta ja pyöräilyä, vaellusta ja melontaa tai kaikkia kolmea eli vaellusta, pyöräilyä ja melontaa.

Maakunnan luontomatkailutarjontaa ei ole myöskään tuotteistettu houkutteleviksi omatoimituotteiksi. Toiminnallisen opinnäytetyöni tarkoitus oli täydentää tätä tuotetyhjiötä. Työssä olen suunnitellut Pohjois-Karjalaan kaksi esimerkinomaista omatoimiseen luontomatkailuun soveltuvaa multiaktiviteettituotetta. Sen lisäksi, että tavoitteena oli suunnitella toteuttamis- ja markkinointikelpoiset tuotteet, oli tavoitteena myös tuoda esille reitistöjen tuotteistamisessa piileviä mahdollisuuksia. Työn toimeksiantajana oli Karelia Expert Matkailupalvelu Oy, joka vastaa Pohjois-Karjalassa muun muassa alueen yhteisestä matkailutuotekehityksestä.

Opinnäytetyötä lukiessa on hyvä huomioida se, että Matkailun edistämiskeskus (MEK) yhdistyi vuoden 2015 alusta Finprohon ja toimii jatkossa Finpron alla nimellä Visit

Finland (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014). Yhdistymisen vuoksi tekstissäni ei esiinny viittauksia MEKiin vaan olen päivittänyt viitteet Visit Finland -nimelle.

2 Luontomatkailu Pohjois-Karjalassa

2.1 Luontomatkailun potentiaali

Matkailu-Suomen vahvuus on luonto, mihin myös maabrändimme tukeutuu. ”Finnish Nature – 24/7 easy access to the last wilderness of Europe” on luontomatkailumme ydinviesti, jonka tulisi vaikuttaa luontomatkailun markkinointiin ja tuotteistamiseen sekä valtakunnallisesti että yritystasolla. (Visit Finland 2014a, 14, 17.) Yksi matkailun kehitystyön painopistealue Suomessa onkin kesä ja kesällä tapahtuva helppotasoinen luonnossa liikkuminen. Omin lihasvoimin tapahtuvia aktiviteetteja kehitetään ja tuodaan esille kestävän kehityksen hengessä hyvinvointinäkökulmia unohtamatta. (Visit Finland 2013.)

Visit Finlandin johtamilla Outdoors Finland I ja II -hankkeilla on merkittävästi kehitetty kesäaktiviteetteja ja niiden tarjontaa koko maassa. Hankkeissa keskeistä on ollut myös toiminnan koordinointi ja hallittu eteenpäin vieminen. Visit Finlandin Kesän luontoaktiviteettien kehittämisstrategiassa 2015–2018 määritellään alkaneen strategiakauden tärkeimmiksi kehittämisosa-alueiksi tuotekehitys, yhteistyö ja verkostot sekä myynti- ja markkinointikanavat ja näkyvyys. (Visit Finland 2014a, 24–27.)

OF-hankkeiden kautta on myös ylläpidetty kesäaktiviteettien valtakunnallista Outdoors Finland -verkostoa. Visit Finlandin OF-hankkeet (I-II) voidaankin nähdä sateenvarjo-hankkeina, joiden alla on ollut tai on yhä käynnissä lukuisia alueellisia OF-hankkeita, esimerkiksi jo päättyneet OF Etelä-Savo, OF Pohjois-Karjala ja OF Etelä. Alueellisilla OF-hankkeilla on valtakunnallistakin merkitystä, sillä esimerkiksi OF Etelä -hankkeen outdoorsfinland.fi -portaali, joka kokoaa yhteen luontomatkailutarjontaa Etelä-Suomen alueella, olisi lähitulevaisuudessa tarkoitus laajentaa kattamaan koko Suomen aktiviteettitarjonta sekä reitistötuotteet. Tämä helpottaisi muun muassa luontomatkailun markkinointia ulkomaille. (Visit Finland 2014a, 4–5, 17.)

Outdoors Finland III -hankkeelle on myönnetty rahoitusta. Hanke toimii vuosina 2015–2018 ja siinä on tavoitteena vakiinnuttaa aikaisempien OF-hankkeiden avulla aikaan saatu kehittämistoiminta, tiivistää yhteistyöverkostoja, lisätä markkinaosaamista sekä kasvattaa tuotetarjontaa. (ELY-keskus 2015; Visit Finland 2015a.)

Pohjois-Karjala on hyvä kohde luontomatkailuun. Maakunnassa on kolme luonnonympäristöltään erilaista kansallispuistoa (Koli, Petkeljärvi ja Patvinsuo), yksi valtion retkeilyalue (Ruunaa) sekä yli sata luonnonsuojelualuetta (esimerkiksi Koitajoen alue, Kessonsuo, Höytiäisen kanavan

suisto). (Vuorjoki 2008, 7;

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2008, 37–43). Alueen

kansallispuistoista Koli on tunnettu yhtenä Suomen kansallismaisemakohteena;

Petkeljärveä leimaa harjujen ja kapeiden järvien vuorottelu;

Patvinsuolle ominaista ovat laajat, erämaiset suoalueet

ja Koitereen hiekkarannat. Ruunaan retkeilyalue on

puolestaan tunnettu koskistaan. (Vuorjoki 2012.) Kolin, Patvinsuon, Ruunaan ja Petkeljärven sijainnit näkyvät kuvassa 1.

Kuva 1. Pohjois-Karjalan matkailullisesti tärkeimmät luontokohteet. Kuva tehty Google Mapsin kartoista.

Visit Finlandin (2014a, 15–17) Kesän luontoaktiviteettien kehittämisstrategiasta 2015–2018 löytyy kattava SWOT-analyysi Suomen luontomatkailun tulevaisuudesta. Heikkouksia ja haasteita on seuraavissa pääkategorioissa: luontomatkailun arvostus, infrastruktuuri, tuotekehityksen puutteet ja tarjonnan vähäisyys, jakeluketjun katkokset sekä markkinoinnin esteet. Vahvuuksia ja mahdollisuuksia taas nähdään olevan aktiviteetti-markkinoiden potentiaalissa, uusissa yhteistyökuvioissa, riittävässä tuotekehityksen pohjassa (meillä on mitä tuotteistaa) sekä markkinoinnin valinnoissa.

Avainvahvuuksiamme maatasolla nyt ja tulevaisuudessa ovat maaperän, veden ja ilman puhtaus; luonnon monimuotoisuus ja suuri vaihtelu (esimerkiksi etelä–pohjoinen, itä–

länsi, kesä–talvi, valoisuus–pimeys); ruuhkattomuus, kiireettömyys ja hiljaisuus; laaja kansallispuistoverkosto; suomalaisuus luontosuhteessa (luonto osana suomalaisten elämäntapaa) sekä luonnon tuottaman hyvinvoinnin yhdistäminen luontoaktiviteetteihin. Suomen matkailuimagossa tavoitteena oleva kehitys näkyy niin, että tulevaisuudessa Suomi mielletään monipuolisena luontomatkailumaana ja se erottautuu omalla luonto-profiilillaan kilpailijoista. (Visit Finland 2014a, 17, 19.)

Työ- ja elinkeinoministeriö (2015, 20) on listannut hyvinvointimatkailun yhdeksi Suomen matkailun kärkihankkeista vuosille 2015–2018, ja Visit Finlandilla on käynnissä Hyvinvointimatkailu – Finrelax® -ohjelma (Visit Finland 2015b.) Koska suomalainen hyvinvointimatkailu tukeutuu pitkälti luontoon, on yhtenä painopistealueena vielä erikseen nostettu esiin puhdas luonto. Hyvinvointiteema onkin helposti yhdistettävissä luontomatkailuun. Esimerkiksi metsässä oleskelulla ja liikkumisella on todistetusti myönteisiä terveysvaikutuksia: ihmisen mieliala kohenee ja huomiokyky sekä työstä suoriutuminen paranevat. Luontoalueilla vierailulla on myös fyysisiä vaikutuksia: verenpaine alenee, lihasjännitys vähenee ja stressihormonien pitoisuudet laskevat. (Tyrväinen 2015.) Kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kirjomalla Pohjois-Karjalalla on varmasti annettavaa myös hyvinvointia luonnosta -teemassa.

Visit Finlandin visio, jonka mukaan Suomi on vuonna 2020 ”maailman paras luonnollisen hyvinvoinnin lähde” (2014b, 8), on linjassa Visit Finlandin toisen tavoitteen kanssa: Suomi on vuonna 2018 ”Euroopan paras outdoors-kesälomamaa” ja luontomatkailu tuottaa kestäväällä tavalla hyvinvointia kaikille Suomen alueille (Visit Finland 2014a, 18). Toiminnallisesti tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että sekä isot että pienet matkailun toimijat saadaan mukaan luontomatkailuun, Suomeen syntyy yhteisen markkinointi- ja myyjätahon omaavia yritysryppäitä sekä koko Suomen luontokohteet ja reitistöt on valikoitu ja tuotteistettu luotujen kriteerien mukaisesti. Tavoitteen mukaan luontomatkailu myös näkyy viestinnän eri tasoilla, tuotteiden löydettävyyys on erinomainen, mikro- ja pk-yritysten liikevaihto sekä asiakasmäärät kasvavat, uudet innovaatiot otetaan avoimesti vastaan ja kestävä kehityksen mukaiset toimintatavat yleistyvät alalla.

Konkreettisesti ilmaistuna tavoitteisiin sisältyy muun muassa:

- Kansallispuistojen kansainvälisten kävijöiden lukumäärä kasvaa 5 %:lla vuoden 2013 tasosta vuoteen 2018 mennessä.

- Outdoors.fi ja outdoorsfinland.fi -sivustojen ulkomaalaisten kävijöiden määrä nousee 5 %:a vuodessa (huom. outdoors.fi sivuston osoite muuttunut vuoden 2015 aikana, uusi osoite www.nationalparks.fi).
- Laadukkaiden, valikoitujen ja tuotteistettujen luontokohteiden ja -reitistöjen tarjonta kasvaa kattamaan koko Suomen.
- Outdoorsfinland.fi-portaali laajentuu valtakunnalliseksi.
- Luontomatkailutuotteiden myyntiosuus kasvaa kolmella prosenttiyksiköllä Euroopan pääkohdemaissamme vuoden 2014 tasosta (vuonna 2014 luontomatkailutuotteiden osuus Suomi-tarjonnasta oli Saksassa 5 %, Isossa-Britanniassa 10 %, Ranskassa 6 %, Moskovassa 1 % ja Pietarissa 1 %). (Visit Finland 2014a, 19.)

Valtakunnallisen trendin mukaisesti Pohjois-Karjalassa on viime vuosina panostettu luontomatkailun kehittämiseen. Outdoors Finland Pohjois-Karjala -hanke käynnistettiin kansallisen OF-koordinaatio-ohjelman hankkeista ensimmäisenä. Hanke toimi vuodesta 2008 vuoteen 2011. Sen keskeisin tehtävä oli tuottaa kehittämisohjelmat vaelluksen, kalastuksen, melonnan sekä veneilyn edistämiseksi maakunnassa. Lisäksi hankkeessa tuotettiin muun muassa imagomarkkinointimateriaalia Pohjois-Karjalan kesäaktiviteeteista. (Ruusunen, Kainulainen & Taatinen 2011, 12–16.)

OF Pohjois-Karjala -hankkeen jalanjäljissä seurasi vuosina 2010–2013 toteutettu Reiteistä traileiksi – Karjalan kierros luontomatkailun suuntaajana -hanke, jossa virkistysreittien priorisoinnin ja ylläpidettävien reittien määrittelyn lisäksi selvitettiin maakunnan reitistöjen pysyvän ylläpidon järjestämisen eri mahdollisuuksia, luotiin ylläpidon rahoitusmalli sekä ehdotettiin joitakin uusia reittejä perustettavaksi. Tavoitteena on saada perustettua yksi maakunnallinen ylläpito-organisaatio, joka vastaisi reitistöistä, sillä reittien ylläpito on tällä hetkellä pääasiassa kuntien vastuulla. Ylläpito-organisaation perustaminen selkeyttäisi reittien ylläpitoa, sillä reitit eivät noudattele kuntien rajoja ja nykyisin ylläpitovastuut ovat osittain epäselvät. (Koskinen 2013a, 7–9.) Osa Pohjois-Karjalan reiteistä kuuluu Metsähallituksen vastuulle, ja näiden reittien ylläpitoon mahdollisesti perustettava ylläpito-organisaatio ei vaikuttaisi.

Syksyllä 2014 avattiin Pohjois-Karjalan virkistysreittien karttapalvelu outdoors.visitkarelia.fi, jota päivitetään säännöllisesti. Palvelusta löytyy kootusti tietoa maakunnan vaellus-, patikointi- ja vesiretkelyreiteistä sekä hiihtoladuista ja moottori-

kelkkaurista. Pohjois-Karjalan virkistysreittien karttapalveluun otetaan vain ne reitit, joita ylläpidetään ja jotka ovat myös maastossa olemassa. Maastossa liikkujien palautteet otetaan huomioon ja palautteiden pohjalta voidaan reittejä lisätä ja/tai poistaa palvelusta. (VisitKarelia.fi 2015a.) Virkistysreittien karttapalvelusta voi reittejä hakea erilaisien kriteerien avulla, esimerkiksi kulkemiseen kuluvan ajan, reitin pituuden tai ulkoilu- ja liikuntamuodon perusteella. Kaikista palvelussa olevista reiteistä löytyy perustiedot, kuten reitin varren pysäköintialueet, reitin helppo-/vaikeakulkuisuus sekä maaston yleiskuvaus. Lisäksi kaikista Pohjois-Karjalan pidemmistä reiteistä on tulostettavissa kuvin varustetut reittiselosteet, joihin sisältyy myös Suomen Ladun reittiluokittelun mukainen vaativuusluokittelu. Karttapalvelun englanninkielinen versio on vielä kesken-eräinen, sillä vasta etusivun tekstit löytyvät käännettyinä osoitteesta <http://outdoors.visitkarelia.fi/en>.

Luontomatkailu on esillä myös Pohjois-Karjalan maakuntaliiton (2014, 7) julkaisussa ”Pohjois-Karjalan matkailun teema- ja toimenpideohjelma 2014–2020”, missä maakunnan matkailun visioksi on asetettu vuoteen 2020, että ”Pohjois-Karjala on kansainvälisesti vetovoimainen luonto-, kulttuuri- ja tapahtumamatkailualue, jossa omiin vahvuuksiin perustuva matkailuelinkeino luo jatkuvasti uusia mahdollisuuksia toimialan kestävälle kasvulle ja investoinneille.” Visio on linjassa Visit Finlandin lähitulevaisuuden näkymien kanssa (”Suomi Euroopan paras outdoors-kesäalomamaa”).

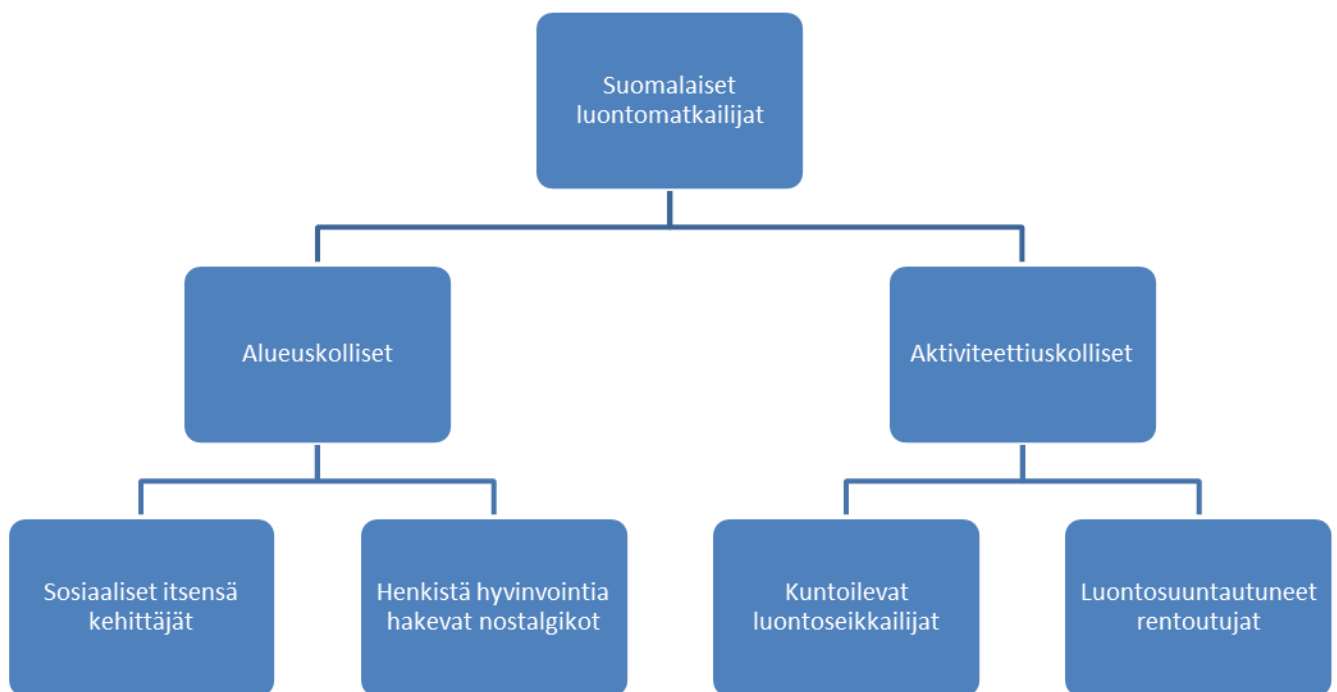
Pohjois-Karjalaan laaditussa toimenpideohjelmassa nostetaan luontomatkailuun liittyen vielä erikseen esille muun muassa melonnan ja pyöräilyn lisääminen, villieläinten katse- lun ja kuvaamisen tuotteistaminen ja markkinoinnin edistäminen sekä kalastusmatkailu- palveluiden kehittäminen. Myös reitistöjen tärkeys on huomioitu: toimenpideohjelman mukaan kehittämisrahoitusta ohjataan muun muassa infrastruktuuria kehittäviin investointeihin, erityisesti reitistöihin. (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2014, 10.)

2.2 Retkikohteiden kävijät ja luontomatkailun asiakkaat

Järjestyksessään toisen Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi - tutkimuksen mukaan suomalaisista luontomatkvoja tekevät eniten korkeasti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt ja suurissa kaupungeissa asuvat. Iältään tämä joukko on nuoria

keski-ikäisiä eli 25–44-vuotiaita. Seuraavaksi eniten luontomatoilla nähdään 45–64-vuotiaita. Yksityiskohtaisempaa tietoa suomalaisten ulkoilu- ja luontomatkailukäyttäytymisestä eri harrastuslajeittain löytyy tutkimusraportin liitteenä olevista taulukoista, joissa harrastajia on jaoteltu perinteisten sosiodemografisten ominaisuuksien mukaan (mm. ikä, sukupuoli, asuinkunta, koulutustaso). Näistä tilastoista selviää esimerkiksi se, että kaikista luontomatoja tehneistä henkilöistä keskimäärin 26,7 %:a on tehnyt luontomatkan kansallispuistoon (Sievänen & Neuvonen 2010, 40, 172, 138–190).

Metsähallituksen ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyössä tekemän tutkimuksen mukaan kansallispuistojen ja muiden retkikohteiden kävijät ovat jaettavissa neljään toisistaan poikkeavaan ryhmään. Näitä ryhmiä ovat sosiaaliset itsensäkehittäjät, henkistä hyvinvointia hakevat nostalgikot, kuntoilevat luontoseikkailijat ja luontosuuntautuneet rentoutujat (kuvio 1).

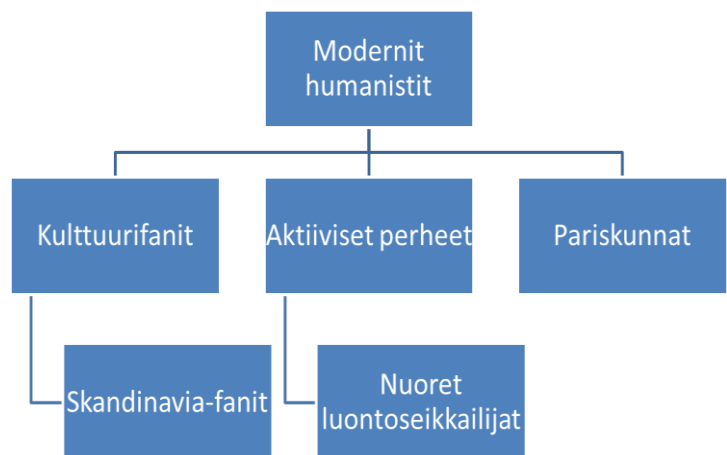

Kuvio 1. Suomalaiset luontomatkailijat Metsähallituksen ja Itä-Suomen yliopiston tutkimuksen mukaan (Metsähallitus 2012).

Sosiaalisista itsensäkehittäjistä yli puolet on 45–65-vuotiaita ja miehiä on hieman enemmän kuin naisia. Tähän ryhmään kuuluvat harrastavat muita ryhmiä enemmän kelkkailua, kalastusta ja veneilyä, ja itsensäkehittäjät ovat muita halukkaampia tapamaan uusia ihmisiä retkensä aikana. Päämotiivit luonnossa liikkumiselle pohjautuvat aikaisempiin muistoihin, omien taitojen kehittämiseen sekä jännityksen kokemiseen.

Henkistä hyvinvointia hakevat nostalgikot ovat myös pääasiassa 45–65-vuotiaita ja harrastavat muita ryhmiä enemmän marjastusta, sienestystä, koiran ulkoilutusta sekä murto- ja hiihtoa. Nostalgikoissa on likimain saman verran naisia kuin miehiä. Tärkeimmät luontomatkailun motiivit ovat aikaisemmat muistot, henkisen hyvinvoinnin hakeminen sekä mahdollisuus omaan rauhaan. Kuntoilevat luontoseikkailijat ovat pääasiassa 35–54-vuotiaita ja miehiä on hieman enemmän kuin naisia. Tähän ryhmään kuuluvat ovat muita kiinnostuneempia luonnosta (mm. linnut, kasvit) sekä melonnasta, vaeltamisesta, maastossa yöpymisestä sekä luontopolkuihin tutustumisesta. Luontoseikkailijoita motivoi kuntoilu, luonnosta oppiminen, omien taitojen kehittäminen ja jännityksen kokeminen. Viimeisen ryhmän muodostavat luontosuuntautuneet rentoutujat, joista naisia on hieman enemmän kuin miehiä. Tässä ryhmässä on muita enemmän alle 35-vuotiaita, mutta keski-ikä on silti 42 vuotta. Rentoutujat harrastavat muita enemmän alueen kulttuuriin tutustumista, eväsretkiä, uintia, luonnosta nauttimista ja maisemien ihailua. Luontomatkalle rentoutujia ajaa luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, yhdessäolo oman seurueen kanssa sekä pääsy pois melusta ja saasteista. (Metsähallitus 2012.) Näistä luontomatkailijatyypeistä kuntoilevat luontoseikkailijat, joita kiinnostaa muita ryhmiä enemmän sekä vaellus että melonta, ovat pääkohderyhmä suunniteltavia tuotteita ajatellen.

Ulkomailla Suomen matkailun kannalta otollisimpaan kohderyhmään kuuluvat modernit humanistit (mohut) (kuvio 2). Visit Finlandin mukaan mohut ovat seikkailijoita ja löytöretkeilijöitä, jotka karttavat massaturismia ja ovat avoimia ja uteliaita. Mohut hakevat uusia eksoottisia elämyksiä, haluavat löytöretkeillä omaehtoisesti ja he arvostavat vastuullisuutta.

Kuvio 2. Suomen matkailun kohderyhmät ulkomailla Visit Finlandin jaon mukaan (Visit Finland 2012a; 2012b).

Suomessa mohuja kiehtoo muun muassa ainutlaatuinen, koskematon ja kaunis luonto. (Visit Finland 2012a, 3–10.)

Mohuista erityisesti aktiiviset perhe-elämysmatkailijat (pääasiassa 35–60-vuotiaita) ja tähän alaryhmänä lukeutuvat nuoret luontoseikkailijat (alle 35-vuotiaita) ovat luontomatkailun potentiaalisimpia asiakkaita. Molemmille ryhmille ominaista on halukkuus monipuolisiin ja aktiivisiin lomiin kestävän kehityksen periaatteet huomioiden. Aktiivisten perhe-elämysmatkailijoiden perussegmenttiin verrattuna nuoret luontoseikkailijat ovat vielä enemmän kiinnostuneita lihasvoimin tapahtuvasta toiminnasta, kun taas kiinnostus kulttuuriin on tässä ryhmässä hieman vähäisempää. (Visit Finland 2012b, 53–54, 107–109, 112–113.) Nuorille luontoseikkailijoille kannattaakin tarjota ”fyysisesti kohtuullisen vaativia aktiviteetteja, kuten pitkiä hiihtovaelluksia, pyöräilyretkiä tai erilaisia seikkailutuotteita” (Visit Finland 2012a, 27).

Kansainvälisistä asiakkaista nämä Visit Finlandin (2012a; 2012b) määrittelemät mohut (kuvio 2) ja heistä etenkin aktiivisten perhe-elämysmatkailijoiden alaryhmään kuuluvat nuoret luontoseikkailijat valikoituivat tuotteiden ydinkohderyhmäksi. Valittu kohderyhmä muistuttaa kotimaista kohderyhmää (kuntoilevat luontoseikkailijat), minkä vuoksi sama tuote soveltuu lähtökohtaisesti sekä kotimaiselle että ulkomaiselle kohderyhmälle, vaikkakin kulttuurieroista johtuen mielenkiinnon kohteet näillä ryhmillä voivat hieman poiketa toisistaan. Perheellisille elämysmatkailijoille tuotteet voivat myös sopia, mutta lasten kanssa liikuttaessa päivämatkoja saattaa joutua lyhentämään. Tähän en ole kuitenkaan tässä työssä paneutunut.

Aktiviteettiasiakkaat voidaan vielä jakaa kolmeen kategoriaan harrastuneisuutensa mukaan: aktiivisiin harrastajiin, omatoimisiin ja paketin ostaviin. Aktiiviset harrastajat eivät juuri käytä maksullisia matkailupalveluita reissuillaan. Omatoimiset ovat matkailuelinkeinon näkökulmasta potentiaalisin kohderyhmä, sillä he hyödyntävät runsaasti alueen matkailupalveluita, kuten majoitus- ja ravitsemispalveluita. Paketin ostavat liikkuvat ryhmässä ja tavallisesti kaikki oheispalvelut, kuten majoitus, kuuluvat paketin hintaan. (Saari 2011, 60.) Suunnittelemini multiaktiviteettituotteiden tärkein kohderyhmä ovat omatoimiset, jotka välinevuokrauksen lisäksi käyttävät rahaa majoitus- ja ravitsemispalveluihin. Myös aktiiviset harrastajat voivat tulla kyseeseen, mutta he tulevat todennäköisesti omien harrastusvälineidensä kanssa ja vain hyödyntävät olemassa olevia reittejä, eivätkä näin ollen juuri jätä rahaa alueen matkailutalouteen.

Tulevaisuudessa luontomatkailijoiden eriytyminen korostunee entisestään. Odotettavissa on, että asiakkaina tulevat erottumaan esimerkiksi omatoimiset, ulkomaalaiset, elämyshakuiset, luontoharrastajat, seniorit, lapsiperheet ja kesämökkiläiset. Vaikka suurin osa Suomen luontomatkailijoista onkin kotimaisia matkailijoita, kasvua haetaan ulkomaanmarkkinoilta. (Peltola 2007, 59–63, Puhakka 2011, 20–21 mukaan.)

Maatasolla luontoaktiviteettiemme osalta kansainvälisen markkinoinnin ja kysynnän kohdemaista Euroopassa ovat etenkin Saksa, Sveitsi, Itävalta, Ranska, Iso-Britannia, Alankomaat sekä Venäjä (Visit Finland 2014a, 28). Tämän linjauksen suuntaisesti on Pohjois-Karjalan matkailun teema- ja toimenpideohjelmassa (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2014, 8) maakunnan matkailumarkkinoinnin kohdemaiksi valittu saksankielinen Eurooppa, Hollanti sekä Venäjä. Visit Finlandin (2014a, 28) mukaan Aasia on potentiaalinen tulevaisuuden markkina-alue, ja vuonna 2014 imagomarkkinointia kohdistettiin erityisesti Kiinaan ja Japaniin. Pohjois-Karjalan matkailun teema- ja toimenpideohjelmassa (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2014, 8) on myös mainittu täsmämarkkinoinnin tekeminen uusilla markkina-alueilla, mutta näitä uusia alueita ei ole tarkemmin eritelty. Oletettavasti uusilla markkina-alueilla tarkoitetaan Aasiaa.

2.3 Kärkikohteet ja -reitit

Outdoors Finland Pohjois-Karjala -hankkeessa julkaistuun ”Outdoors Finland -strategian mukainen matkailuaktiviteettien kehittäminen ja imagomarkkinointi Pohjois-Karjalassa” (2011, 66) -raporttiin on listattu Pohjois-Karjalan kärkireittejä vaelluksen ja melonnan osalta. Vaelluksen kärkireitit sijoittuvat Ruunaan retkeilyalueen sekä Kolin ja Petkeljärven kansallispuistojen alueille ja ne ovat Metsähallituksen ylläpitämiä sekä viitoitettuja. Nämä kärkikohteet ja -reitit on tarkemmin esitelty Koskisen (2013b, 11) julkaisemassa raportissa ”Pohjois-Karjalan maakunnallisten virkistyspalvelujen ylläpito. Osaraportti 1. Kärkireitit ja ylläpidon rahoitusmalli”.

Tieto maakunnan kärkikohteista ja -reiteistä perustuu Joonas Härkösen Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa (nykyinen Karelia-amk) opinnäytetyönään tekemään kävijäkyselyyn, joka suoritettiin Reiteistä traileiksi -hankkeen toimeksiantona. Kysely oli kohdennettu maakunnallisten virkistysreittien kesäaikaisiin käyttömuotoihin ja vastata

sai jokainen ulkoilureittien käyttäjä. Kysely oli sähköisessä muodossa ja vastauksia kerättiin vuoden 2011 lokakuusta vuoden 2011 loppuun. Kaiken kaikkiaan vastauksia tuli 300 henkilöltä. Kävijäkyselyssä eniten mainintoja keränneet luontokohteet, melontakohdet, pitkät vaellusreitit, 2–3 päivän vaellusreitit sekä pyöräily- ja maastopyöräilyreitit on esitetty taulukossa 1. (Härkönen 2012, 16–22, 26–29.)

Taulukko 1. Pohjois-Karjalan kiinnostavimmat luontokohteet ja reitit (Härkönen 2012).

Pohjois-Karjalan kärkikohteet ja -reitit				
Kiinnostavin luontokohde	Kiinnostavin melontakohde	Vaellus, 2–3 pv	Vaellus, 3 pv < (pitkät reitit)	Pyöräily ja maastopyöräily
1. Kolin kansallispuisto	1. Jongunjoki	1. Herajärven kierros (Koli)	1. Karhunpolku (Lieksa–Kuhmo)	1. Kolin pyöräilyreitit (Lieksa ja Kontiolahti)
2. Ruunaan retkeilyalue	2. Ruunaan kosket	2. Ruunaan koskikierros (Lieksa)	2. Susitaival (Ilomantsi–Lieksa)	2. Karhunpolku (Lieksa–Kuhmo)
3. Patvinsuon kansallispuisto	3. Lieksanjoki	3. Taitajan taitaival (Ilomantsi)	3. Kolinpolku (Kontiolahti–Koli)	3. Jaaman kierros (Joensuu, Kontiolahti)

Samassa kyselyssä kysyttiin vastaajien mielenkiintoa multiaktiiviteettireittejä kohtaan. Suosituimmiksi multiaktiiviteettilajeiksi nousivat selvästi vaellus ja melonta maastopyöräilyn ja pyöräilyn sijoittuessa kolmannelle ja neljännelle sijalle. (Härkönen 2012, 28.)

2.4 Luokitellut reitit

Reiteistä traileiksi -hanke tilasi Suomen Latu ry:ltä Itä-ajan pitkien retkeilyreittien luokittelun, minkä ansiosta Pohjois-Karjalan pitkät reitit luokiteltiin kesällä 2013 (VisitKarelia.fi 2015b). Suomen Latu ry:n reittiluokittelussa reitit jaetaan vaativuudeltaan kolmeen luokkaan: helppoihin, keskivaativiin ja vaativiin reitteihin. Luokittelua tehtäessä Suomen Ladun hyväksymä luokittelija kulkee reitin sulanmaan aikaan ja kuvaa reitin haastavuutta. Kulkiessaan luokittelija mittaa korkeuserot ja huomioi maastopohjan, viitoituksen ja maastomerkinnot sekä keskimääräisen etenemisnopeuden ilman kantamusta. Näiden päätekijöiden perusteella reitti luokitellaan kolmiportaisella vaativuusasteikolla sopivimpaan luokkaan. Lisäksi on olemassa luokittelu esteettömälle reitille ja vaativalle esteettömälle reitille. (Suomen Latu ry 2015a.)

Pohjois-Karjalassa luokiteltuihin reitteihin kuuluvat muun muassa Susitaival, Karhunpolku, Taitajan taival sekä Kolinpolku eli kaikki maakunnan suosituimmat reitit. Pitkien reittien ohella luokittelu kattaa useita yhdyspolkuja, esimerkiksi yhdyspolun Ilomantsin keskustasta Taitajan taipaleelle ja Rajan polun Petkeljärveltä Möhköön. Lisäksi reitti-luokittelut on laadittu muun muassa Jaaman kierrokselle ja Kolinpolulle sekä kesällä 2015 valmistuneelle Kulkijanpolulle, joka on pohjoisempi Taitajantaival–Susitaival-yhdyspoluista. (VisitKarelia.fi 2015b.)

Pohjois-Karjalan luokitellut reitit on kuljettu sekä etelästä pohjoiseen että pohjoisesta etelään (janareitit) tai sekä myötäpäivään että vastapäivään (rengasreitit). Reittiselosteet kuvien kera löytyvät osoitteesta <http://outdoors.visitkarelia.fi/fi/reittiselosteet> ja tiivistetyimmät luokittelutiedot löytyvät julkaisusta ”Pohjois-Karjalan itärajan retkeilyreittien luokittelu”. (VisitKarelia.fi 2015b, Oura 2013).

2.5 Nykyinen tuotetarjonta

Pohjois-Karjalassa on laajalti tarjolla vaellus- ja melontatuotteita, mutta pyöräily- ja multiaktiviteettituotteita vähemmän. Tässä kappaleessa esittelen yleispiirteisesti kyseisten kesäaktiviteettien tarjontaa, kattavammin ympärivuotinen tarjonta löytyy VisitKarelia.fi -sivustolta (VisitKarelia.fi 2015c).

Suurin osa maakunnan luontomatkailu- ja ohjelmapalveluyrityksistä tarjoaa keskenään samankaltaisia luontomatkailutuotteita. Erilaiset opastetut retket, vaellukset ja melontapaketit ovat tarjonnan perusvalikoimaa. Näitä tarjoavat muun muassa Enjoy Life Finland Joensuussa, Koli Activ Oy Kolilla, Bomba-Action Nurmeksessa, Erä-Eero Lieksassa ja Villiemäntä Ilomantsissa. Perustuotteiden lisäksi yrityksillä voi olla joitain erikoisempia tuotteita, esimerkiksi Bomba-Actionilla on myös muun muassa vesijettisafareita ja Erä-Eerolla villieläinten kuvaus- ja katselutuotteita. Kaikki edellä mainitut yritykset harjoittavat myös välinevuokraustoimintaa. (Enjoy Life Finland 2015; Koli Activ Oy 2015a; 2015b; Bomba-Action 2015; Erä-Eero 2015; Villiemäntä 2015).

Northern star -yritys Lieksassa tarjoaa 4–5 tunnin päiväretkiä pyöräillen ja jopa viikon mittaisia pyörämatkoja. Yritys myös vuokraa maastopyöriä. Tavallisia polkupyöriä tar-

joavat vuokralle muun muassa Ruunaan retkeilykeskus Ruunaalla sekä Timitran Linna Lieksassa. (Northern star 2015; Ruunaan retkeilykeskus 2015; Timitran Linna 2015.)

Vaikka maakunnassa toimii lukuisia yrityksiä luontomatkailun alalla, on multiaktiviteettituotteita tarjolla hyvin vähän. Möhkön Mantan tarjoamana löysin yhden tuotteen: tuote ”Vaeltaen vesille” sisältää viiden kilometrin opastetun vaelluksen Petkeljärven maisemissa ja vaellusosuuden päätteeksi matka jatkuu meloen takaisin lähtöpisteeseen (Möhkön Manta 2015). Lisäksi Koli Activin valikoimiin oli kesän 2015 aikana lisätty tuote ”Patikoiden - meloen - patikoiden”, mikä sisältää kaksi vaellusosiota ja yhden melontaosion. Tämäkin tuote on tarjolla vain opastettuna. (Koli Activ Oy 2015c.)

3 Opinnäytetyön tehtävä ja tavoitteet

3.1 Keskeiset käsitteet

Luontomatkailulle ei ole olemassa yhtä kansainvälisesti tai edes Suomessa hyväksyttyä määritelmää. Tiukimmissa määritelmissä luontomatkailu rinnastetaan kestävään luontomatkailuun (”ekomatkailuun”) ja näin rajataan se käsittämään vain melko kapea osa matkailusektoria, kun taas löyhempien määritelmien perusteella etelän rantalomatkin ovat luettavissa luontomatkailuksi.

Yhden Suomessa usein viitatus lasean luontomatkailun määritelmän mukaan luontomatkailulla tarkoitetaan kaikkea luontoon tukeutuvaa matkailua (Ympäristöministeriö 2002, Järviluoma 2006, 55 mukaan). Jorma Hemmi (1995, 158) on puolestaan kirjoittanut, että ”Luontomatkailu on luonnonympäristössä tapahtuvaa matkailua, joka pyrkii noudattamaan kestävän kehityksen mukaisen matkailun periaatteita muun muassa siten, että luonnon kantokyky ei matkailukohteessa ylitä eikä biodiversiteetti taannu.” Hemmin määritelmä edustaakin suuntausta, joka linkittää luontomatkailun kestävään matkailuun ja edellyttää, että luontomatkailu noudattaa kestävän kehityksen periaatteita ollakseen luontomatkailua.

Jari Järviluoman (1999, 99; 2006, 54) määritelmä luontomatkailusta sen sijaan ei ota kantaa matkailun kestävyYTEEN vaan painottaa luonnon toimimista vetovoimatekijänä: ”Luontomatkailussa matkakohteiden luonnonympäristö toimii ensisijaisena matkailun vetovoimatekijänä.” Jälkeenpäin Järviluoma on korjannut määritelmäänsä niin, että sana ”luonnonympäristö” tulisi korvata sanalla ”luonto”.

Jarkko Saarisen (1999, 95) käsitys luontomatkailusta on hyvin samankaltainen kuin Järviluoman. Saarisen mukaan ”Yleistäen ja yksinkertaistetusti määriteltynä luontomatkailulla tarkoitetaan matkailua, joka oleellisilta osiltaan perustuu luonnonympäristöihin ja niiden vetovoimaisuuteen.”

Myös erilaisia englanninkielisiä määritelmiä luontomatkailulle löytyy alan kirjallisuudesta. Peter Valentin (1992, 108) mukaan ”Nature-based tourism is primarily concerned with the direct enjoyment of some relatively undisturbed phenomenon of nature.” Hyvin samoilla linjoilla on Sustainable Tourism Online -sivusto (2015), jonka määrittelemänä luontomatkailu käsittää kaiken matkailun, joka pohjautuu välittömästi luonnon attraktioihin. Tämän määritelmän mukainen luontomatkailu sisältää muun muassa wildlife-matkailun, luontoa säästävän matkailun sekä seikkailumatkailun.

Opinnäytetyöni kannalta mielekkäin rajausta luontomatkailulle löytyy kuitenkin artikkelista ”Luontomatkailun tutkimus ja kehittäminen Suomessa” (Saarinen 2005). Saarinen (2005, 120) kirjoittaa, että yhden laajasti hyväksytyn ja kansainvälisestäkin käytetyn määritelmän mukaan ”Luontomatkailu voidaan nähdä laajemman matkailutalouden kiinteänä osana, johon liittyvä tarjonta ja kulutusmotiivit perustuvat keskeisiltä osiltaan luontoympäristöön, sen vetovoimaan ja luonnossa toteutettaviin matkailuaktiviteetteihin.” Valitsin tämän määritelmän opinnäytetyöni lähtökohdaksi, koska määritelmässä luonto on kaikin puolin huomioitu: se on vetovoimatekijä, kysynnän ja tarjonnan synnyttäjä sekä toimintaympäristö. Määritelmään sisältyy myös ajatus siitä, että luontomatkailu on vain yksi osa laajempaa matkailuelinkeinoa, mikä on tärkeä pitää mielessä.

Reitillä tarkoitetaan yleisesti yhteyttä kahden maantieteellisen pisteen välillä. Reittiä kuljetaan jalan, pyöräillen, ratsastaen, hiihtäen, luistellen tai motorisoiduin välinein. Vesireitillä voidaan kulkea esimerkiksi meloen, soutaen, purjehtien tai motorisoiduilla välineillä. Yleensä retkeilyreiteillä kuljetaan lihasvoimin. (Sievänen 1995, 88.)

Usein eri reitit muodostavat verkostoja eli reittiverkostoja, *reitistöjä*. Reittisysteemi muodostuu, kun eri reitit suunnitellaan ja hoidetaan yhtenäisesti ja yhteistyössä maanomistajien sekä kuntien kesken. (Sievänen 1995, 88.) Reittisysteemin perusosan muodostavat erilaiset reittipohjat, kuten polut ja tiet, ja reittisysteemin oheispalveluita ovat esimerkiksi nuotiopaikat, leirintäalueet, majoituspalvelut sekä viitat ja opasteet (Teigland, J., Anderson, D., Lime, D. & Sievänen, T. 1992, Sievänen 1995 mukaan, 89).

Rengasreitti on reitti, jonka päätepiste on sama kuin aloituspiste. Toinen yleinen reittityyppi on *janareitti*, joka alkaa yhdestä pisteestä ja päättyy toiseen pisteeseen.

Reitistötuotetta ei sanana löydy yleisestä käytöstä. Opinnäytetyössäni *reitistötuotteella* tarkoitan aktiviteettituotetta, joka pohjautuu olemassa oleviin reitteihin ja jossa kuljetaan niitä pitkin. Reitistötuotteen hyödyntämä reitti voi olla maareitti tai vesireitti tai se voi koostua sekä maa- että vesireittiosuuksista, jolloin kyseessä on myös multiaktiiviteettituote. Reitistötuote voi olla omatoiminen tai opastettu kokonaisuus.

Tuotteistamisella tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan idean muuttamista myytäväksi palveluksi tai tuotteeksi. Yksityiskohtaisempia määritelmiä on lukuisia, esimerkiksi Teke-sin ”Palvelujen tuotteistamisesta kilpailuetua” -oppaassa tuotteistamisella tarkoitetaan ”uusien ja olemassa olevien palvelujen määrittelyä, systematisoimista ja ainakin osittaista vakiointia, joka voi kohdistua sekä yrityksen sisäisiin että asiakkaalle näkyviin prosesseihin.” (Jaakkola, Orava & Varjonen 2009, 1).

LEAPS-projektin (2015) (Leadership in the Productisation of Services) julkaisemassa Palvelujen tuotteistamisen käsikirjassa tuotteistaminen on jaettu vielä kahteen eri osaluokkaan: ulkoiseen ja sisäiseen tuotteistamiseen. *Ulkoinen tuotteistaminen* kattaa asiakkaalle näkyvän osan ja sen tuloksena on asiakkaan kanssa yhteinen näkemys myytävänä olevasta palvelusta. Markkinointimateriaalit syntyvät ulkoisen tuotteistamisen kautta. *Sisäinen tuotteistaminen* kattaa yrityksen sisäisten palvelu- ja tuotantoprosessien kuvaamisen ja yhdenmukaistamisen. Myös sisäisessä tuotteistamisessa on muistettava asiakasnäkökulma, joten sisäistä tuotteistamista ei voi tehdä irrallaan ulkoisesta tuotteistamisesta.

Edelliset tuotteistamisen määritelmät kuvaavat hyvin yrityksissä tehtävää tuotteistamista. Opinnäytetyössäni olen kuitenkin tuotteistanut jokamiehenoikeudella käytettäviä reitistöjä, joita ei kukaan yksinoikeudella omista eikä niiden käyttöoikeutta voida rajata, minkä vuoksi valitsin tuotteistamiselle Katriina Valmisen (2010) yksinkertaisemman määritelmän: ”Palvelun tuotteistamisen tavoitteena on tuote, joka on helppo mieltää, myydä ja ostaa.” Valmisen määritelmän vaatimus helposta mieltämisestä tarkoittaa opinnäytteeni tapauksessa sitä, että multiaktiiviteettituotteet on selkeästi kuvattu ja kaikki tarvittavat tiedot on koottu yhteen sekä esitetty helppotajuisesti; helppo ”myyminen” tarkoittaa sitä, että reitti sijoittuu kiinnostavaan ympäristöön, sen varrelle osuu tukipalveluita tarjoavia matkailuyrityksiä ja reitti on helposti saavutettavissa – kaikki nämä tekijät tekevät tuotteesta houkuttelevan ja alentavat lähtemiskynnystä; helppo ”ostaminen” taas tarkoittaa sitä, että tieto tuotteesta on helposti saatavilla ja lisäksi muun muassa välinevuokraus ja majoitusvaraukset sujuvat vaivattomasti, jolloin lähtöpäätöksen ja valmistelujen tekeminen on helppoa. Markkinointi- ja myyntikanavina voivat toimia esimerkiksi maakunnan matkailusivusto VisitKarelia.fi tai paikallisten matkailupalveluyritysten verkkosivut.

3.2 Lähtökohdat virkistysreittien tuotteistamiseen ja aiheen raja

Visit Finlandin Kansainvälisen luontomatkailututkimuksen (2010, 31, 41) mukaan ulkomaisia matkailijoita kiinnostaa eniten valmiiseen ohjelmaan pohjautuvat omatoimiset luontomatkat tai täysin omatoimiset luontomatkat. Lisäksi jopa kolme neljäsosaa tutkimuksen vastaajista oli kiinnostunut multiaktiiviteettilomasta. Myös Saaren (2011, 60) mukaan omatoimimatkailijat ovat luontomatkailun potentiaalisin asiakasryhmä. Visit Finlandin tavoitteena onkin, että koko Suomen luontokohteet ja -reitistöt on tuotteistettu sekä omatoimimatkailuun että elinkeinotoimintaan sopivalla tavalla vuoteen 2018 mennessä (Visit Finland 2014a, 14, 18).

Omatoimisuus onkin yksi opinnäytetyöni tuotteiden avainsanoista. Ja koska tuotteet suunnitellaan Pohjois-Karjalaan, on toinen avainsana *reitistöt*, sillä maakunnassa on valmiita reittejä runsaasti. Reitistöihin pohjautuva luontomatkailu on myös ympäristöystävällisempää, sillä kulutus kohdistuu poluille ja merkityille reiteille, mikä säästää reittejä ympäröivää luontoa. Lisäksi merkityille reiteille lähtemiskynnys on matalampi ja

infrastruktuuri on reittien varrella valmiina. Kaikki Pohjois-Karjalan tärkeimmät vaelusreitit on myös luokiteltu Suomen Latu ry:n ulkoilureittien vaativuusluokittelun mukaisesti, joten perustietoa reiteistä on olemassa (VisitKarelia.fi 2015a).

Outdoors Finland -hankkeessa julkaistut kesäaktiviteettien tuotteistamisoppaat, tuote- ja reittisuositukset sekä vientikelpoisuuden kriteerit asettavat suuntaviivat tuotteistamistyölle. OF-materiaalit ovat vapaasti internetistä ladattavissa, joten niiden hyödyntäminen on helppoa.

Pohjois-Karjalan virkistysreitit kattava outdoors.visitkarelia.fi-karttapalvelu auttaa virkistysreittien tuotteistamisessa, sillä palvelusta voi muun muassa tarkistaa ajantasaiset tiedot käyttökelpoisista reiteistä. Karttapalvelun olemassaolo ei kuitenkaan näy vielä marraskuussa 2015 maakunnan luontomatkailun tuotetarjonnassa, ja esimerkiksi kansainvälisten asiakkaiden suosimat omatoimisesti toteutettavat multiaktiviteettituotteet puuttuvat markkinoilta.

Suunniteltavien multiaktiviteettituotteiden lukumääräksi valikoitui kaksi. Vain yhden tuotteen tekeminen antaisi kovin yksipuolisen kuvan Pohjois-Karjalan luonnon tarjoamista mahdollisuuksista, mutta toisaalta useamman kuin kahden tuotteen suunnittelu olisi kasvattanut työmäärää liikaa.

Visit Finlandin (2014a, 4–5) listaamat, kasvunäkymiltään ja matkailijamääriltään suurimmat kesäaktiviteetit (vaellus, melonta, pyöräily ja wildlife watching) auttoivat rajaamaan tuotteisiin sisällytettävää aktiviteettivalikoimaa. Wildlife watching ei sovellu omatoimiseen matkailuun, minkä vuoksi se jäi aktiviteettivaihtoehtojen ulkopuolelle. Pyöräily, melonta ja vaellus täyttivät sekä omatoimisuuden että reitistöihin tukeutumisen vaatimukset. Vaellukselle ja melonnalle on myös OF Pohjois-Karjala -hankkeessa (2011) luotu kehittämissuunnitelmat.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa oli vielä tarkoituksena, että pyöräily jätettäisiin lajivalikoimasta pois, koska sille ei OF Pohjois-Karjala -hankkeessa ole luotu kehittämissuunnitelmaa, ja toisaalta pyörämatkailua kehitetään muun muassa EuroVelo 13 Iron Curtain Trail -hankkeessa. Kuitenkin tuotteita hahmotellessani totesin Pohjois-Karjalan reiteillä välimatkojen muodostuvan välillä niin pitkiksi, että maastopyörällä eteneminen on

paikka paikoin järkevä ratkaisu. Karkeasti yleistäen maastopyörällä voidaan taittaa yhden päivän aikana matka, jonka vaeltamiseen kuluisi 2–3 päivää. Maastopyöräilyn mukaan ottaminen mahdollistikin tuotteiden levittämisen laajemmalle maantieteelliselle alueelle.

Myöhemmin tässä työssä käytän sekä reitti- että tuote-sanoja kuvaamaan tuotoksiani. Olen kuitenkin suunnitellut tuotteet niin, että ne pohjautuvat jo olemassa oleviin reitteihin. Tässä työssä ei siis tehdä esityksiä täysin uusien reittien perustamiseksi, vaikka reittien suunnittelusta välillä kirjoitankin. Työssä ei myöskään rakenneta tuotteista majoitus-, ravitsemis- ym. palvelut sisältäviä täysin valmiita paketteja, vaan pyritään tuomaan asiakkaalle eri vaihtoehdot tietoon, jolloin hänen on helppo itse viimeistellä tuote haluamillaan lisäpalveluilla. Myöskään tuotteiden kustannusrakenteeseen tai hinnoitteluun ei työssä paneuduta. Nämä tuotteistamiseen olennaisesti kuuluvat osa-alueet jäävät suunniteltuja tuotteita jatkojalostavien tahojen tehtäväksi.

Koska työssä ajatuksena oli luoda uutta, etsiä uusia mahdollisuuksia ja osoittaa minkälaisia mahdollisuuksia luontomatkailulle Pohjois-Karjalassa on, en halunnut rajoittaa suunnittelu- ja ideointityötä liiaksi sillä, mitä maakunnassa nyt jo on tarjolla. Tämän vuoksi kaikki suunnittelemini tuotteiden osat eivät voi toteutua nykyisellä matkailupalvelutarjonnalla vaan infrastruktuuria on edelleen parannettava ja olemassa olevien yritysten on venytettävä omaa palvelutarjontaansa.

3.3 Menetelmät

Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen työ, missä tuotetaan konkreettisesti jotakin uutta tai kehitetään vanhaa. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu aiheesta jo olemassa olevaan tietoon perehtyminen sekä tämän tiedon soveltaminen oman tuotteen tekemisessä. Produkti voi olla esimerkiksi aineeton tapahtuma tai aineellinen veistos. Lopputuotteesta riippumatta työskentelyprosessi ja käytännön toteutus raportoidaan tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9, 18, 51).

Työni toteutuksessa keskeisimmät menetelmät olivat lähdeaineistoihin perehtyminen sekä valitsemieni reittien tarkistaminen luonnossa. Taustatietoa kerätykseni ja jatko-

hittämistarpeita selvittääkseni tein myös kaksi lyhyttä sähköpostikyselyä, joista toisen suuntasin Pohjois-Karjalan alueen matkailuinfoihin ja toisen Lieksa–Ilomantsi-alueen luontomatkailuyrittäjille.

4 Tuote- ja reittisuositukset

4.1 Vaelluksen, melonnan ja pyöräilyn määritelmät

Vaellus tarkoittaa useamman päivän kestäväää luonnossa liikkumista. Vaeltamiseen yhdistyy tavallisesti myös ruokailu ja yöpyminen maastossa. *Retkeilyllä* tarkoitetaan useimmiten päiväretkeilyä. Retkeillessä voidaan yöpyä maksullisessa majoituksessa ja tehdä useana päivänä päiväretkiä lähialueilla. Retkelle voidaan lähteä esimerkiksi pyörällä tai jalkaisin. *Patikointi* tarkoittaa jalan tapahtuvaa kevyempää päiväretkeilyä. (Räsänen & Saari 2011, 5–6.) Termien hienoisista eroista huolimatta käytän tässä työssä yleisesti sanaa *vaellus* kuvaamaan kaikkea maastossa jalkaisin tapahtuvaa liikkumista.

Melonta on pääkäsite, joka kattaa lukuisia eri melonnan muotoja. Melo voi esimerkiksi kanootilla tai kajakilla. Melontamatkailun tuotteistamisoppaassa Pirjo Räsänen (2011, 2) on kuvaillut eri melontamuotoja seuraavasti: *Virkistysmelonta* ei vaadi suurta harrastuneisuutta. *Koski- ja erämelonta* puolestaan tapahtuvat reiteillä, joilla vaaditaan jo melonnan osaamista. *Jokimelonta* on helpompaa kuin *meri- tai järvimelonta*, sillä se ei yleensä vaadi suunnistustaitoja ja tuuliolosuhteet ovat tavallisesti helpommat. Laajat järvenselät voivat muodostaa *makean veden merimelonta-alueen*. Omatoiminen *merimelonta* on vaativaa ja suositeltavaa vain kokeneille harrastajille.

Pyöräily yleiskäsitteenä tarkoittaa polkupyörällä tapahtuvaa liikkumista paikasta toiseen. Visit Finlandin Pyörämatkailun kehittämisstrategiassa (2008, 3) on esitelty joitakin eri pyöräilymuotoja: *Retkipyöräilyssä* suositetaan helppoja pinnoitettuja reittejä ja matka voi olla joko yhden päivän *pyöräretki* tai yön yli kestävä *pyöräilymatka*. *Pyörävaellus* on itsenäisesti tehtävä useamman päivän pyörämatka, jossa reittivalinta on tehty itse. *Maantiepyöräilyä* harrastetaan pääasiassa kuntoilu- ja urheilutarkoituksessa. Maantiepyöräilyssä edetään vauhdikkaasti ja reitit kulkevat teitä pitkin. *Tutustumispyöräilyssä*

sä pyörän avulla tutustutaan matkakohteeseen eli pyörää käytetään kulkuvälineenä paikasta toiseen siirryttäessä. *Maastopyöräilyssä* on useita alalajeja. Suuntauksesta riippuen maastopyöräilijät suosivat esimerkiksi pururatoja, helppoja polkuja, alamäkiä, hiekkamonttuja tai kivikkoisia ja juurakkoisia polkuja. Räsänen mukaan (2015, 11) maastopyöräilyn alalajeille yhteistä on haasteellisten reittien ja muuttuvien pintojen hakeminen.

4.2 Outdoors Finlandin tuotesuosituksot

Outdoors Finland -hankkeessa laaditun ohjeistuksen mukaan omatoimisista vaellus-, melonta- ja retkipyöräilytuotteista tulee olla kirjallinen ohjeistus englanniksi tai kohde-
maan kielellä. Ohjeistukseen tulee sisältyä vähintään seuraavat tiedot:

- reitin pituus ja päivämatkan pituus (km) ja/tai ohjeellinen kesto (h)
- soveltuvuus: lapsiperheille, vähän harrastaneille, aktiiviharrastajalle jne.
- reittikartta vähintään englanniksi, karttaan merkitty palvelut (mm. majoituskohdet, ravintolat, kaupat; pyöräilyssä myös esimerkiksi pyörävuokraamot; melonnassa puolestaan mm. rantautumispaikat)
- markkinoinnillinen ja elämyksellinen päiväohjelman kuvaus sekä luontokartoitus: eläimistö, kasvisto, maaperä, ilmasto, vesistö, luonnonnähtävyydet, kiinnostuksen kohteet

(Visit Finland 2015c, 3; 2015d, 3; 2015e, 3.)

Lisäksi eri aktiviteeteille on lajikohtaisia vaatimuksia. Vaellustuotteen kirjallisessa ohjeessa on annettava myös seuraavat tiedot:

- rengas- vai janareitti
- haasteellisuustaso noudattaen Suomen Ladun ulkoilureittien luokitus- ja kuvausohjetta
- reitin tärkeimmät GPS-koordinaatit: aloitus-, lopetus- ja palvelupisteet, risteykset
- paketoitussa omatoimisessa tuotteessa (sis. majoitus ja kartta) on lisäksi annettava reitti- ja vaellusohjeistus asiakkaalle ennen lähtöä

(Visit Finland 2015c, 3.)

Melontatuotteen ohjeeseen on puolestaan sisällytettävä seuraavat tiedot

- meri-, järvi- vai jokireitti
- haasteellisuustaso ja koskipaikat; mikäli reitillä on koskia on myös kerrottava kosken pituus, pudotuskorkeus sekä kantoreitit
- koskipaikkojen on oltava määritelty kansainvälisen koskiluokituksen mukaisesti (koskiluokkia on kuusi, I = helppo ...IV–VI = kokeneille, lisäksi on olemassa luokka mahdoton, X) (Suomen melonta- ja soutuliitto ry 2015)
- majoituskohteiden tyyppi (oma telta, laavu, mökki, B&B...)
- mitä varusteita asiakas tarvitsee
- matkapuhelimen kuuluvuus ja tärkeät GPS-koordinaatit.

(Visit Finland 2015d, 3.)

Melonnan tuotesuosituksissa myös edellytetään, että tuotteeseen sisältyvät varusteet ovat kunnossa ja säännöllisesti huollettuja; varusteiden tarjoaja on järjestänyt pelastusliivivuokrauksen; ennen retkelle lähtöä järjestetään turvallisuus- ja varustetiedon esittely ja annetaan reittiohjeistus; asiakas saa sääennusteen; ja tuote täyttää Melontaturvallisuuden neuvottelukunnan turvallisuusohjeet (Visit Finland 2015d, 3). Melontaturvallisuuden neuvottelukunnan (2012, 1–2) Melonnan turvallisuusohjeessa omatoimiseen melontaan liittyen on annettu ohjeita kanootin rakenteesta, kanootin varusteista sekä melojan varusteista.

Retkipyöräilyn tuotesuositukseen sisältyy

- suositus matkatavaroiden kuljetuspalvelun järjestämisestä
- vaatimus, että reittikuvaus noudattaa tienumeroointia
- vaatimus, että asiakkaalle annetaan tieto tarvittavista varusteista

(Visit Finland 2015e, 3.)

4.3 Outdoors Finlandin reittisuositukset

Vaellus-, melonta- ja pyöräilyreittejä koskeva ensimmäinen vaatimus on saavutettavuus. Vaellusreitit on oltava helposti saavutettavissa joko omalla autolla, tilausbussilla tai julkisilla kulkuvälineillä; melontareitin alku- ja loppupisteeseen on päästävä autolla tai kuljetuksen on sisällyttävä tuotteeseen; pyöräilyreitillä taas retken alku- ja loppupäässä

on oltava säännöllisesti liikennöity lentokenttä, rautatieasema tai linja-autopysäkki. (Visit Finland 2015c, 4; 2015d, 4; 2015e, 4.)

Toinen reiteille asetettu vaatimus on vetovoimaisuus. Reittien on kuljettava vaihtelevissa, ulkomaalaisia kiinnostavissa maisemissa. Vaellukselle ja pyöräilylle on vielä asetettu lisävaatimuksia liittyen vetovoimaisuuteen: vaellusreitit on oltava hyvin viitoitettuja, reitin varrella on oltava reitin vaativuuteen nähden sopivin välimatkoin majoitusvaihtoehtoja, reitin alussa on oltava infokartta reitin palveluista. Retkipyöräilyreitillä taas tulisi olla noin 10–30 km:n välein taajamia; reitin tulisi kulkea pääasiassa asuttujen seutujen halki (korpitaipaleita maksimissaan 20 % koko reitistä); merkittävät nähtävyydet enintään 10 km päässä reitiltä; majoituspaikkojen välimatka suositeltavimmin alle 30 km, enintään 50 km; lisäksi palveluita (vesi- ja juomapiste, wc) tulisi olla noin 10 km:n välein. (Visit Finland 2015c, 4; 2015d, 4; 2015e, 4.)

Melontareiteille on asetettu vaatimuksia liittyen palveluvarusteluun. Reitillä tulisi olla kanoottivuokrauspiste ja kuljetuspalvelut; rantautumis- ja taukopaikkoja; majoituspaikkoja sekä elintarvikkeiden hankintapaikka joko reitille mentäessä tai reitin varrella. (Visit Finland 2015d, 4.)

Eri reittien vaativuustasostakin on omat ohjeensa. Sen lisäksi, että vaellusreittien on oltava luokiteltu Suomen Ladun luokittelun mukaisesti, tulisi vaellusreitit tarkastaa vuosittain. Melontareititkin olisi tarkastettava vuosittain, ja lisäksi reitin turvallisuuteen vaikuttavat seikat tulisi selvittää ja ohjeistaa. Retkipyöräilyreitiltä taas edellytetään, että reitti on kokonaisuudessaan turvallinen; se kulkee joko pyöräteitä tai vähän liikennöityjä teitä pitkin (max. 1 500 ajoneuvoa/vrk) tai tiellä on min. 50 cm leveä piennar; vilkasliikenteisiä teitä saa olla maksimissaan 10 % koko reitin pituudesta; teiden on oltava pääosin päällystettyjä ja sorateitä on korkeintaan 10 % reitin pituudesta (taajamien hiekkapäällysteiset pyöräilytiet eivät sisälly tähän). (Visit Finland 2015c, 4; 2015d, 4; 2015e, 4.)

Maastopyöräilyyn yllä esitetyt retkipyöräilyyn laaditut suositukset eivät pääasiassa sovi, koska luonteeltaan nämä kaksi pyöräilymuotoa ovat niin erilaiset. Maastopyöräily on lähempänä vaellusta kuin retkipyöräilyä, kun ajatellaan maastoa, missä liikutaan. Näin ollen esimerkiksi vaellusreittien viitoitusvaatimus pätee myös maastopyöräilyreitteihin,

samoin kuin reitin alkupäähän sijoitettavan informaatiotaulun tarve. Yhdenmukaisuudesta huolimatta tietty reitti ei automaattisesti sovellu sekä vaellukseen että maastopyöräilyyn, sillä kovin juurakkoiset ja kivikkoiset taipaleet sekä toistuvat, jyrkät nousut voivat olla vaeltajalle mukavia haasteita, mutta maastopyöräilijälle matkan pilaavia koettelemuksia.

4.4 Retkeilymatkailun ja pyörämatkailun suunnitteluoppaat

Kansallisessa Outdoors Finland -ohjelmassa laadittujen tuote- ja reittisuositusten lisäksi on Outdoors Finland Etelä -hankkeessa laadittu kaksi suunnitteluopasta: yksi retkeilymatkailusta ja toinen pyörämatkailusta. Oppaat löytyvät outdoorsfinland.fi -sivustolta osoitteesta <http://www.outdoorsfinland.fi/reittien-kehittaminen/>.

Retkeilymatkailun suunnitteluoppaassa tavoitteena on ”valottaa retkeilyn merkitystä matkailussa ja nostaa retkeily- ja vaelluskohteiden suunnittelu esimerkiksi hiihto- ja golf-keskusten suunnittelun rinnalle yhtä vahvana ja tärkeänä suunnittelukohteena” (Räsänen 2015a). Pyörämatkailun suunnitteluopas on taas vastaavasti ”tarkoitettu pyörämatkailureittejä ja -kohteita suunnittelevien ja toteuttavien tahojen käytettäväksi sekä reittejä rahoittaville ja hyödyntäville, kuten matkailun alueorganisaatioille, ohjelmapalvelu- ja majoitusyrittäjille”. (Räsänen 2015b). Pyöräilymatkailun suunnitteluoppaassa on käsitelty myös maastopyöräilyä.

Maastopyöräilyreitteihin liittyen suunnitteluoppaassa on nostettu esille muun muassa seuraavat asiat:

- Haasteellisia ja maisemallisesti rumia osuuksia voi olla, koska pyöräilijän mielessä maisema voi olla toisarvoinen, kun keskittyminen menee reitin haasteista selviämiseen.
- Taukopaikkojen suositeltu välimatka on sama kuin retkipyöräilyreiteillä (7,5–10 km välein helpoilla reiteillä, vaativilla reiteillä 15–20 km:n välein).
- Maastopyöräreitit tulisi polkea läpi vähintään kerran kuukaudessa ja tarkastaa reitin pinnoitteen, viittojen ja merkintöjen kunto.
- Maastopyöräreitti tulisi luokitella; luokitteluun vaikuttavat reitin pinnoite, sivutaiskaltevuus, korkeuserot sekä vaadittava taitotaso. Maastopyöräilyreiteille ei

ole kuitenkaan laadittu yhtenäistä luokitteluohjetta, minkä vuoksi pohjana voi käyttää esimerkiksi Suomen Ladun vaellusreittien luokitteluohjetta.

- Vaaralliset esteet ja reitille tulevat oksat on poistettava.
- Tulevasta vaarakohdasta on varoitettava (risteys, sokea piste, jyrkkä alamäki...).
- Reitillä tulisi olla pyörän pesupiste.

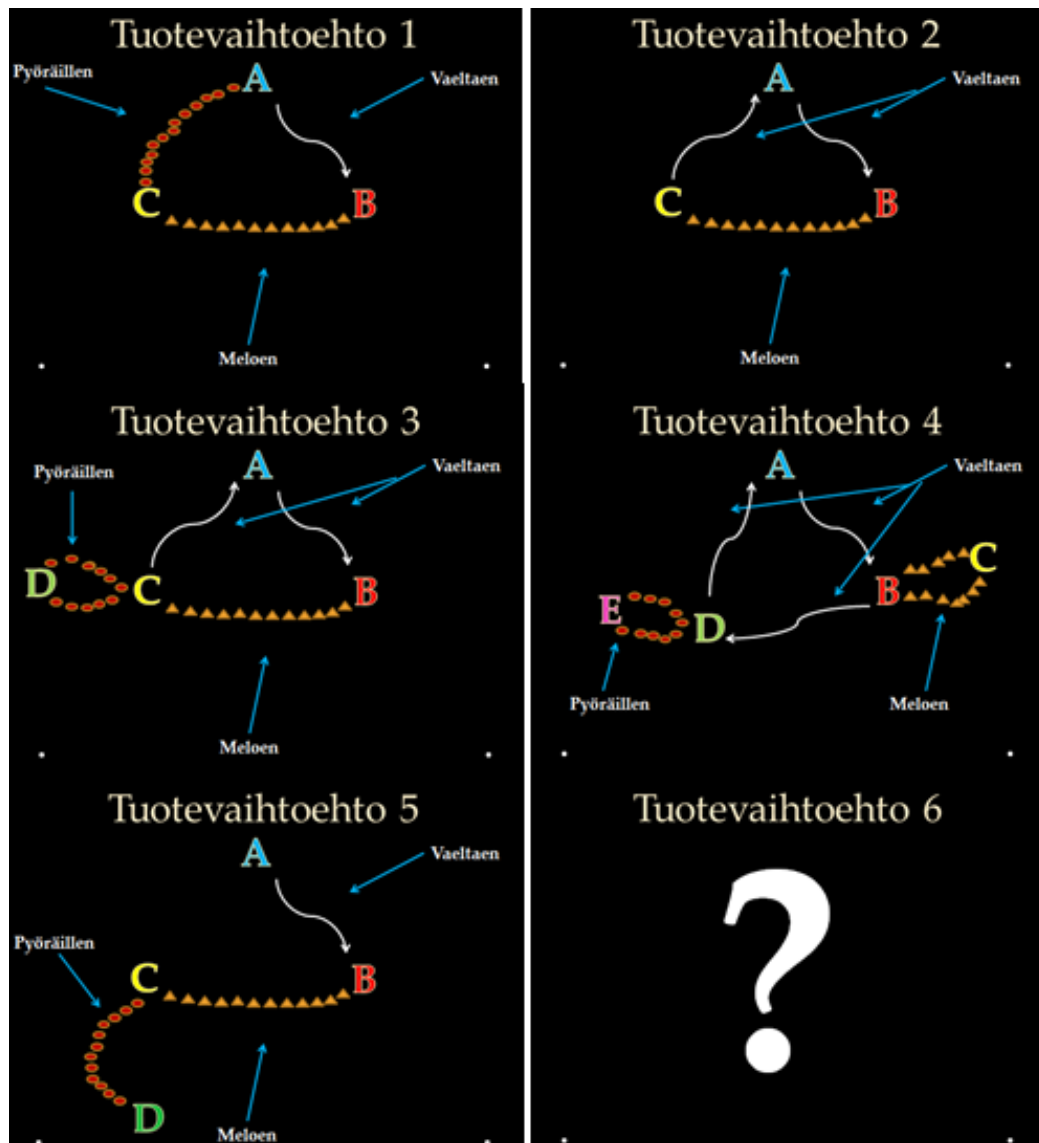
(Räsänen 2015b.)

Nämä kaksi informatiivista suunnitteluopasta olen lukenut läpi ja hyödyntänyt niitä soveltuvien osien työni tekemisessä. Monien osien oppaat ovat jääneet kuitenkin vain taustatiedonantajiksi työssäni, sillä pääpaino oppaissa on fyysisten reittien ja fyysisen infrastruktuurin suunnittelussa ja rakentamisessa, kun taas oma työni keskittyy olemassa olevien reittien tuotteistamiseen.

4.5 Erilaisia mahdollisuuksia koostaa multiaktiiviteettituote

Kuvassa 2 olen esittänyt erilaisia hypoteettisia malleja mahdollisille multiaktiiviteettituotteille. Vaihtoehtoissa esiintyvät kirjaimet A, B ja C esittävät eri reittipisteitä. Ne voivat olla joko maastossa sijaitsevia taukopaikkoja, matkailuyrityksiä tai muita valittuja kohteita. Tuotevaihtoehdot 1–4 esittävät rengasreittejä, vaihtoehto 5 janareittiä. Asiakkaan näkökulmasta rengasreitti on logistisesti helpoin: esimerkiksi omalla autolla saapuvat palaavat reitiltä autolleen, eikä heidän tarvitse erikseen suunnitella sitä, millä pääsevät janareitin loppupisteestä alkupisteeseen.

Kuvan esittämät reittivaihtoehdot ovat vain pieni murto-osa niistä kaikista mahdollisuuksista, joita multiaktiiviteettituotteiden suunnitteluun sisältyy. Näissä esimerkeissä pääliikkumismuodoksi on ajateltu vaellus, koska se ei vaadi tavallisesti vuokravälineitä (kuten maastopyörää, melontavarusteita). Jos perusliikkumismuoto vaihdetaankin maastopyöräilyyn, voidaan päivämatkoja kasvattaa ja tuotetta levittää maantieteellisesti suuremmalle alueelle. Jos taas perusliikkumismuoto on melonta, voidaan tuotteeseen sisällyttää mielenkiintoisia saarikohteita. Kuitenkin liikkumismuodon valinnassa joudutaan aina tekemään kompromisseja: meloen ei voida kiivetä näköalapaikoille, ja toisaalta vaeltaen ei voida päästä saarille; pyöräillen voidaan myös joutua jättämään vaikeakulkuisimmat harjut käymättä.

Kuva 2. Hypoteettisia multiaktiiviteettituotteita.

Lisäsisältöä multiaktiiviteettituotteisiin saadaan, kun otetaan mukaan vaelluksen, melonnan ja pyöräilyn ohella muita aktiviteetteja tai erilaisia työpajoja. Esimerkiksi jossakin reittipisteessä voitaisiin kokeilla opastettuina aktiviteetteina kalastusta tai koskenlaskua. Myös erilaisia piirakkapajoja ja kulttuurisia lisäosia on mahdollista sisällyttää tuotteisiin. Multiaktiiviteettituotteiden suunnittelussa onkin äärettömän paljon mahdollisuuksia tehdä erilaisia ratkaisuja.

5 Tuotteiden koostaminen

5.1 Tuotteiden suunnittelussa huomioidut tekijät

Tuotteistamisesta on sanottu, että kohderyhmä ”kaikille” ei palvele ketään. Tämän takia koko tuotteiden suunnitteluprosessin ajan oli tärkeää pitää mielessä tuotteille valitut kohderyhmät: suomalaiset kuntoilevat luontoseikkailijat ja ulkomaiset nuoret luontoseikkailijat.

Visit Finlandin tuotesuosituksot ja tuotteistamisoppaat ohjasivat myös suunnittelutyötä, jotta tuotteet täyttäisivät mahdollisimman hyvin Visit Finlandin vaatimukset. Lisäksi Pohjois-Karjalaan sijoittuvien tuotteiden tuli pohjautua maakunnan kansallispuisto- ja virkistysreitiverkostoon, millä edistetään sekä kansallispuisto- että reitistömatkailua ja samalla taataan se, että valitut reitit ovat infrastruktuuriltaan matkailukäyttöön soveltuvia. Päivämatkojen pituudet oli myös huomioitava.

Vaellusreittien suunnitteluoppaan (Räsänen & Saari 2011, 7) mukaan sopiva vaellusmatka on 10–15 km:ä päivässä, pidemmällä vaelluksella jopa 17 km:ä/päivä, mutta yli 20 km päivämatkan kerrotaan jo rajoittavan käyttäjämääriä. Pohjois-Karjalan pitkät reitit luokitellut Eero Oura (esim. 2013, 2) on käyttänyt rinkan kanssa vaellettaessa nopeutta 3,5 km/h laskiessaan eri etappiväleille kuluvaa aikaa. Omat kokemukseni etenemisvauhdista rinkan kanssa ovat yhteneväiset, sillä olen huomannut vauhdin olevan keskimäärin 3–4 km/h. Jos ajatellaan matkailijan käyttävän vuorokaudesta 5–6 tuntia liikkuamiseen ja muun ajan muun muassa taukoihin, ruokailuihin, majoittumiseen ja ympäristöön tutustumiseen, saadaan sopivaksi vaelluksen päivämatkaksi 15–24 km.

Retkipyöräilyssä suositeltavat päivämatkat ovat 30–45 km tai lyhyempiä, joinakin päivinä kuitenkin jopa 60 km (Räsänen 2015b, 7). Maastopyöräilyssä etenemisvauhti on tavallisesti hitaampi kuin retkipyöräilyssä. Omaan arvioon perustuen matkailija voisi maastopyöräillä keskimäärin nopeudella 10–12 km/h, jolloin sopivaksi päivämatkaksi saadaan 50–72 km, kun liikkumiseen käytetään 5–6 tuntia. Maasto kuitenkin vaikuttaa paljon siihen, kuinka realistinen tavoite 50–72 km päivämatka on. Helppoja pururatoja

ja metsäteitä pitkin kyseinen matka voisi taittuakin mukavasti, mutta vaativammassa maastossa ja/tai aloittelevalla maastopyöräilijälle 30–40 km lienee riittävä matka.

Avokanoottimelonnessa etenemisvauhti on usein 4–7 km/h ja päivämatala 20–30 km (Mäkikylä 2014). Kokemusteni perusteella 7 km/h on kuitenkin vauhtina aloittelevalla melojalle hyvin reipas ja realistisempi arvio olisi 3–5 km/h. Viiden–kuuden tunnin melonta-ajalla päivämatalaksi saataisiin 15–30 km, mikäli vauhti on 3–5 km/h. Tuotteideni päivämatalkoiksi melontaosuuksilla tavoittelin noin 20 km/päivä ja maksimina pidin 25–30 km/päivä.

Reiteistä traileiksi - Karjalan kierros luontomatkailun suuntaajana -hankkeessa priorisoidut reitit, joiden ylläpidon turvaaminen on nähty tärkeäksi, vaikuttivat myös suunnittelutyössä reittivalintoihini samoin kuin maakunnan kärkikohteet ja -reitit. Huomioimalla hankkeessa priorisoidut reitit ja yhdistämällä tämän tiedon virkistysreittien karttapalvelusta löytyvään tietoon pyrin varmistamaan sen, että reitit, joihin tuotteet pohjautuvat, ovat ylläpidon piirissä sekä nyt että myös tulevaisuudessa. Jotta myös maakunnan luontomatkailuyrittäjät voisivat hyötyä tuotteista, sijoitin ne mahdollisuuksien mukaan sellaisille kohdealueille, missä on mahdollista hyödyntää matkailuyritysten tarjoamia tukipalveluita. Jo multiaktiiviteettituotteiden luonnekin vaatii tietyn palveluvarustuksen olemassaoloa, sillä käytännössä esimerkiksi melontavarustus on vuokrattava reitinvarrella jostakin, mikäli osan matkasta mieli kulkea vesitse.

5.2 Suunnitteluvaihe ja tuoteluonnokset

Ajatustasolla tuotteiden suunnittelu alkoi jo keväällä 2015. Suunnitteluvaiheessa luin kirjan ”Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas” (Vuorjoki & Virtamo 2004) sekä tutustuin eri hankkeissa tuotettuihin materiaaleihin (mm. Outdoors Finland hankkeiden tuotteistamisoppaat ja tuotesuosituksot, Outdoors Finland Etelä -hankkeen loppuraportti, Reiteistä traileiksi -hankkeen julkaisu).

Maakunnan luontomatkailupotentiaalin hahmottamista helpotti se, että kaikki kolme Pohjois-Karjalan kansallispuistoa (Patvinsuo, Petkeljärvi, Koli) olivat minulle jo entuudestaan tuttuja, ja myös Ruunaan koskilla olin käynyt. Kolin kansallispuiston päätin jät-

tää pois kohdevaihtoehdoista siitäkin huolimatta, että se on selvästi Pohjois-Karjalan suosituin luontomatkailukohde (n. 135 000 käyntiä v. 2014, vrt. Petkeljärvi n. 19 000, Patvinsuo n. 13 000 ja Ruunaan retkeilyalue n. 81 000). (Metsähallitus 2015). Koli on jo askeleen verran muita luontokohteitamme edellä matkailukehityksessään, minkä vuoksi halusin keskittyä maakunnan muihin kohteisiin.

Taustatiedon keräämiseksi hain VisitKarelia.fi -sivustolta (2015c) luontomatkailuyrityksiä ja tutustuin niiden tuotetarjontaan. Lisäksi lähetin 3.6.2015 yhdeksän kysymystä sisältävän sähköpostikyselyn kahdeksaan Pohjois-Karjalan alueen matkailuneuvontapisteeseen (liite 1). Kyselyn vastaanottajat valitsin alueilta, joiden välittömässä läheisyydessä on merkittäviä luontomatkailukohteita. Koska kysely oli hyvin vapaamuotoinen eikä vastauksia ollut tarkoitus käyttää muuten kuin taustatietona, ei kyselyä testattu erikseen.

Kyselyssä tiedusteltiin muun muassa sitä, kuinka yleisiä matkailijoiden kysymykset kansallispuistoista ovat ja mitä niistä kysytään; kysyimmät aktiviteetit; suosituin luontomatkailukohde Pohjois-Karjalassa; matkailijoiden luontolomatoiveet; onko ilmennyt asioita, jotka ihastuttavat/vihastuttavat matkailijoita; mitä ulkomaalaiset arvostavat luontolomallaan; millainen majoitus riittää; millaisia ravitsemispalveluita kaivataan. Osassa kysymyksissä kysyin myös sitä, ilmeneekö asiassa eroa suomalaisten ja ulkomaalaisten välillä (esim. kysyimmät aktiviteetit). Kyselyn yhdeksännessä kohdassa oli mahdollisuus avoimille kommentteille. Varsinaisia vastauksia sain kyselyyni kolme, ja lisäksi sain yhden vastauksen, jossa vastaaja totesi, ettei koe kysymysten soveltuvan ko. alueen matkailuun. Tulosten esittämiseksi keräsin vastauksissa esiintyneet avainsanat yhteen yksittäisten vastaajien pitämiseksi tunnistamattomina (liite 2).

Matkailuneuvontakyselyn tulokset vahvistivat käsitystäni kysyimmistä kesäaktiviteeteista (mm. vaellus, melonta) sekä siitä, mikä ulkomaalaisia Suomen luontolomissa viehättää (mm. luonnon kauneus, hiljaisuus, puhtaus). Toisaalta sain myös tietoa siitä, mitkä ovat suurimmat puutteet maakunnassamme (mm. englanninkielisen informaation vähyys, vanhentuneet kartat, julkisten kulkuyhteyksien puute).

Lisäksi lähetin 26.8.2015 vapaamuotoisen sähköpostikyselyn pohjoiskarjalaisille luontomatkailuyrittäjille, joilla on toimintaa Petkeljärvi–Patvinsuo–Ruunaa-alueilla tai nii-

den läheisyydessä (liite 3). Kysymyksenasettelut hyväksyin opinnäytteeni ohjaajalla ennen tiedusteluviestin lähettämistä yrittäjille.

Vastaanottajia sähköpostiviestillä oli yhteensä 17 ja vastauksia pyysin 5.9.2015 mennessä. Vastauksia sain kaksi, toisen sähköpostilla ja toisen puhelimitse. Muistutusviestin (liite 3) lähetin 14.9.2015 ja liitin viestiin alkuperäisen viestini. Muistutuksessa pyysin vastauksia 20.9.2015 mennessä ja nyt vastauksia sain neljä lisää. Yhteensä vastauksia tuli siis kuusi.

Luontomatkailuyrityksiin lähettämässäni kyselyssä kartoitin yritysten nykyistä vuokravälinevalikoimaa, tukipalveluiden (mm. majoitus, ruokapalvelut, kuljetuspalvelut) tarjontaa sekä yritysten nykyistä toiminta-aluetta. Kysyin myös olisiko yrityksellä mielenkiintoa lähteä kehittämään tukipalvelutarjontaa sekä sitä, millä alueella yritys olisi lähitulevaisuudessa valmis toimimaan.

Vastauksista ilmeni, että Lieksa–Ruunaa-alueella on vuokrattavana ainakin polkupyöriä, kajakkeja, kanootteja ja kalastusvälineitä. Maastopyöriin ei pääsääntöisesti ole investoitu. Lisäksi tukipalveluita – pääasiassa majoitus- ja ruokapalveluita – on jo kohtalaisesti tarjolla, samoin matkailijoiden kuljetuspalvelua maastoon ja/tai takaisin on ainakin muutamalla yrittäjällä, mikä on erityisen positiivista. Yleisesti ottaen Pohjois-Karjalan alueen luontomatkailuyrittäjillä on myös kiinnostusta tukipalveluiden ja toiminnan kehittämiseen. Yrittäjäkyselyn vastauksista en tehnyt yhteenvetoa, koska yhteenveto ei olisi tuonut lisäarvoa työhön. Hyödynsin vastauksia enemmän taustatietona pohdintaosiossa jatko- ja kehittämistoimenpiteitä miettiessäni.

Tuotteiden suunnitteluvaiheessa käytin myös Google Maps -palvelua, sillä tämän karttapalvelun avulla oli helppo hahmottaa eri kansallispuistojen sijainti toisiinsa nähden sekä mitailla eri kohteiden välimatkoja (mm. yritysten etäisyyksiä eri reittipisteisiin). Outdoors.visitkarelia.fi -portaalista oli apua maakunnan olemassa olevien reittien sijainnin hahmottamisessa, koska samalla silmäyksellä oli mahdollista nähdä maakunnan kaikki reitit.

Pohjois-Karjalan ulkoilureitistön kävijäkyselyssä (Härkönen 2012) esille nousseet kärkikohteet olivat etusijalla reittivalintoja miettiessäni. Vaelluksen osalta Kolin kohteet

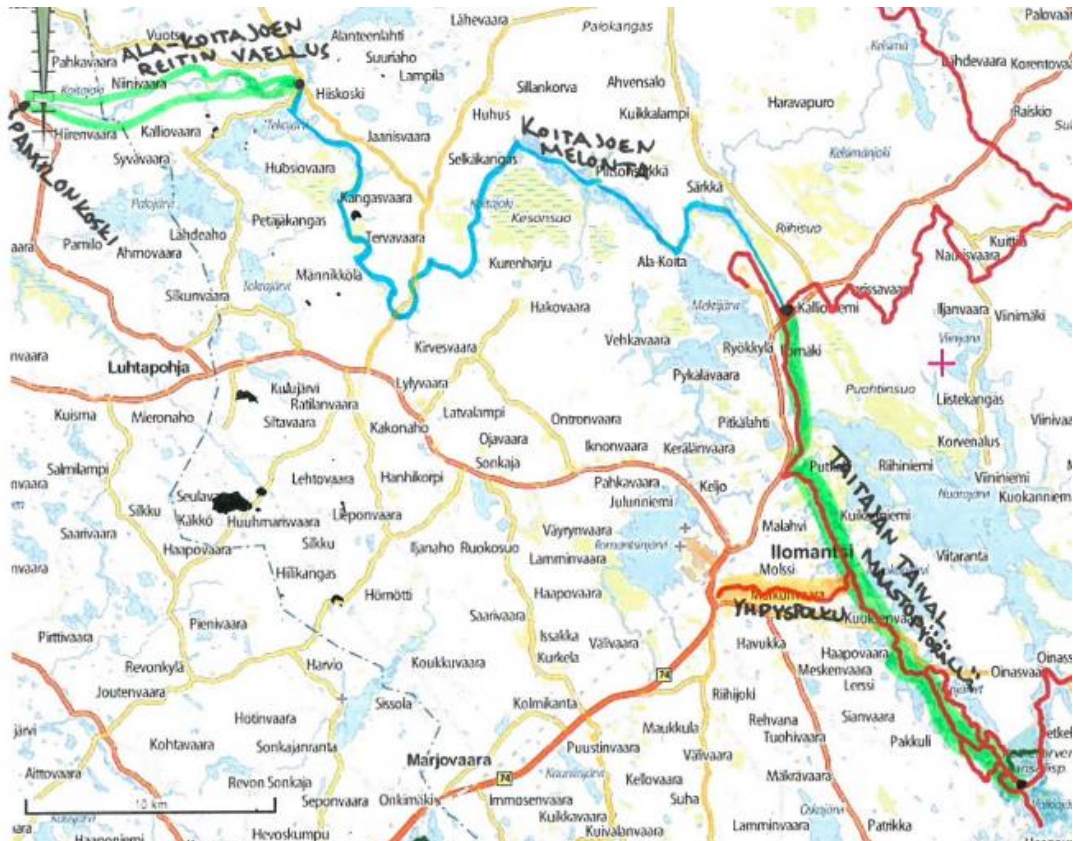
jäivät pois, koska Kolin olin päättänyt jättää tarkastelun ulkopuolelle. Muilta osin pystyin huomioimaan kiinnostavimmiksi arvioidut vaellusreitit (mm. Karhunpolku, Susitaival, Taitajan taival). Melonnan osalta taas jouduin karsimaan eniten mainintoja keränneet kohteet pois (mm. Jongunjoki, Lieksanjoki), koska koin niiden olevan virtapaikkojen ja koskien vuoksi liian vaativia aloittelevalle melojalle. Melonnan osalta tavoitteenani oli löytää helppo, koskipaikaton reitti, joka olisi turvallisesti melottavissa vedenkorkeudesta riippumatta. Esimerkiksi Jongunjoen reittikuvauksesta ilmenee, että joessa on lukuisia koskia ja muita haastavampia kohtia (Erästely Canoe & Outdoors 2015). Samoista, pääasiassa melontaturvallisuuteen liittyvistä syistä karsin Lieksanjoen, Ruunaan kosket ja Jänisjoen pois melontakohdevaihtoehdoista.

Maakunnan pitkistä vaellusreiteistä tehdyt reittiselosteet luin myös läpi. Niiden avulla sain alustavan kuvan siitä, minkälaisessa maastossa reitit kulkevat ja millainen palveluvarustus niiden varrella on. Reittiselosteet auttoivat minua myös rajaamaan eri reiteille soveltuvia kulkumuotoja (vaellus, maastopyöräily). Maastopyöräilyosuuksia suunnitlessani kävin myös lukemassa Fillari-lehden foorumilta (2015) kommentteja liittyen Ilomantsin ja sen lähiseutujen helpohkoihin reitteihin.

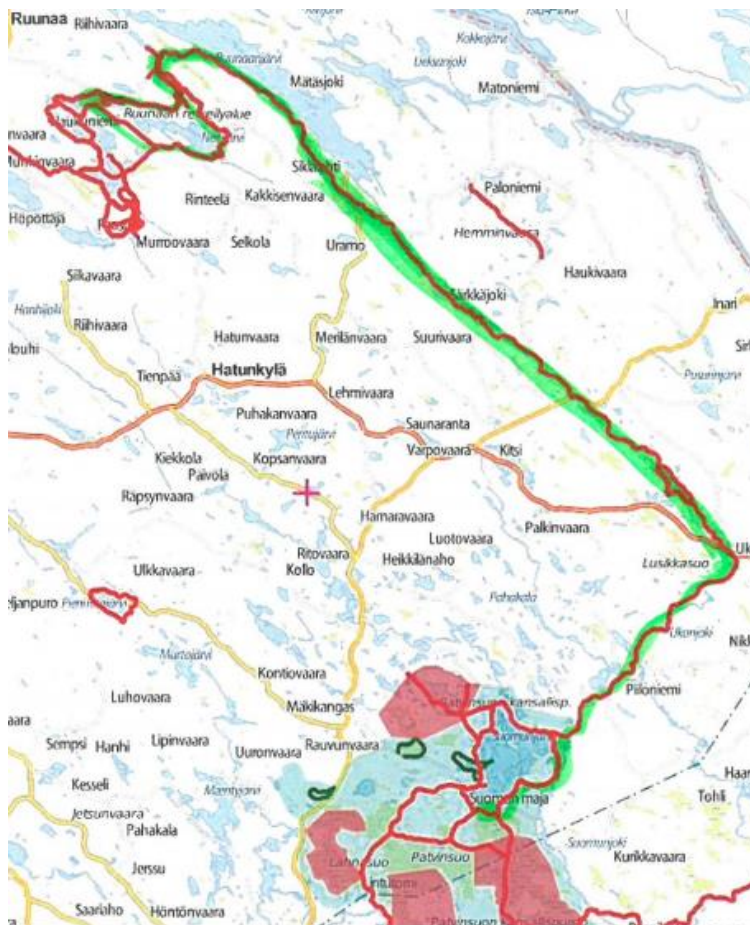
Kesäkuun 2015 alussa palautin ensimmäiset tuoteluonnokset opinnäytetyöni ohjaajalle kommentoitavaksi. Tässä vaiheessa tuotteita oli kahden sijasta kolme: Petkeljärvi–Koitajoki(–Petkeljärvi) (kuva 3), Patvinsuo–Ruunaa–Patvinsuo (kuva 4) sekä Petkeljärvi/Pogostan kierros (kuva 5). Ajatuksena oli, että ensimmäisten ekskursioiden jälkeen valitsisin näistä kaksi tuotetta jatkojalostukseen.

Kaikissa luonnostelemissani reiteissä yhdistyivät melonta, vaellus ja maastopyöräily. Petkeljärvi–Koitajoki(–Petkeljärvi)-tuotteessa oli ajatuksena, että Petkeljärveltä maastopyöräillään Mekrijärvelle Taitajan taival -vaellusreittiä pitkin, Mekrijärveltä melotaan Koitajokea Hiiskoskelle ja Hiiskoskelta vaelletaan Ala-Koitajoen retkeilyreittiä pitkin Pamilonkoskelle (kuva 3). Janatuoteversiona päätepisteenä olisi Pamilonkoski, rengasreittituotteena taas palattaisiin pääasiassa samaa reittiä takaisin Petkeljärvelle.

Patvinsuo–Ruunaa–Patvinsuo-tuotteessa (kuva 4) oli tarkoitus maastopyöräillä Patvinsuolta Karhunpolkua pitkin Ruunaalle, vaeltaa Ruunaalla esimerkiksi Koskikierros, pyöräillä takaisin Patvinsuolle ja vaeltaa vielä Patvinsuon reittejä

Kuva 3. Petkeljärvi–Koitaajoki(–Petkeljärvi)-tuoteluonnoksen alkuversio, johon Iloantansin keskusta–Taitajan taivaan -yhdyspolku on kuitenkin jo merkitty.

Kuva 4. Patvinsuo–Ruunaa tuotteen ensimmäinen versio. Karhunpolku Patvinsuolta Ruunaalle korostettu vihreällä.

Kolmas tuote oli nopeasti ideoitu Petkeljärvi/Pogostan kierros -tuote (kuva 5). Lähtöpisteinä oli Ilomantsin keskusta/liikuntahalli, mistä oli tarkoitus maastopyöräillä yhdyspolkua pitkin Taitajan taipaleelle ja jatkaa tätä pohjoiseen kohti Mekrijärveä. Mekrijärveltä olisi jatkettu uutta, v. 2015 valmistunutta Kulkijan polkua Susitaipaleelle. Susitaipaleelle tultaessa olisi jätetty maastopyörä siihen ja jatkettu vaeltaen Susitaivalta etelään kohti Möhköä. Möhköstä olisi vielä melottu Petkeljärvelle tai Mutalahteen, joka sijaitsee Petkeljärven eteläpuolella. Melontaosuutta lukuun ottamatta tuote olisi siis noudatellut Pogostan kierrokseksi nimettyä vaellusreittiä.

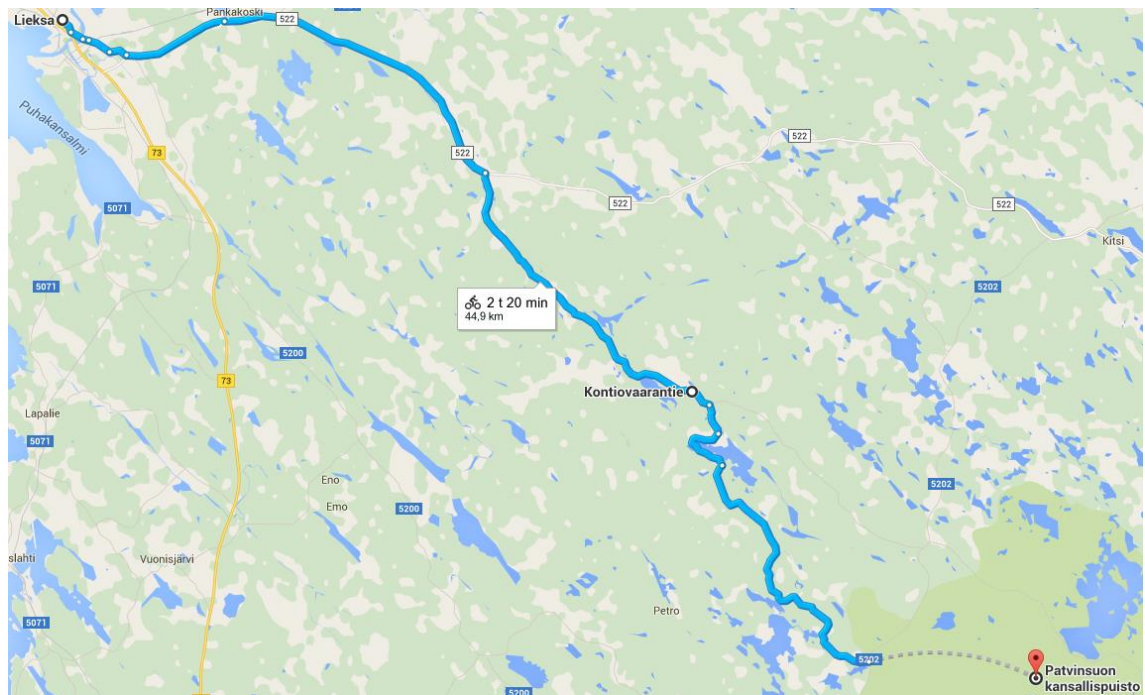
Kuva 5. Pogostan kierros -tuoteluonnos.

Opinnäytetyöni ohjaajalta saamieni kommenttien perusteella tein pieniä muutoksia tuotteisiin koskien lähinnä tuotteiden aloitus- ja päätöspisteitä. Muutosten jälkeen Petkeljärvi–Koitaajoki(–Petkeljärvi)-tuotteesta tuli janatuote eli paluu Petkeljärvelle jäi kokonaan pois ja lisäksi tuotteen aloituspisteeksi tuli Ilomantsin keskusta/Parppeinvaara Petkeljärven kansallispuiston sijaan. Toisen, Patvinsuo–Ruunaa–Patvinsuo-tuotteen, aloitus- ja päätöspisteeksi tuli puolestaan Lieksan keskusta Patvinsuon sijaan. Kolmas tuote vaati

kaikin puolin tarkennusta, koska sen suunnittelu oli pahasti kesken, joten tämän tuotteen osalta vain selvensin tässä vaiheessa alkuperäistä kuvausta.

5.3 Reittiekskursiot

Kesän aikana kävin maastossa läpi reitit, jotka muodostivat ydinosan tuoteluonnoksistani. Ensimmäisellä ekskursiolla kävin kiertämässä Pogostan kierroksen maastoreitin (kuva 5). Toinen ekskursio suuntautui Patvinsuon ja Ruunaan maastoihin (kuva 4) ja kolmas ekskursio Lieksan Kontiovaarantielle (kuva 6), jonka kautta oli Patvinsuo–Ruunaa-tuotteessa tarkoitus pyöräillä Patvinsuolle.

Kuva 6. Hattuvaarantie–Kontiovaarantie–Patvinsuo-reitti. Kuva Google Mapsista.

Ekskursioille tulostin mukaani tarvittavat reittiselosteet (Taitajan taipaleen, Ilomantsin yhdyspolkujen, Susitaipaleen sekä Karhunpolun Patvinsuo–Ruunaa-välin). Lisäksi tulostin vaellus.info.fi -sivustolta ko. reitteihin liittyvät reittikartat. Huomioitava on, että kyseisen sivuston karttoja ei ole tarkoitettu suunnistuskäyttöön, ja itse käytin niitä vain reitin ja alueen suurpiirteiseen hahmottamiseen sekä taukopaikkojen sijainnin tarkasteluun. Karttoja tai vaellus.info -sivustoa ei myöskään ole päivitetty viime vuosina, joten sisällöissä voi olla vanhentunutta tietoa. Tulosteiden ja retkeilytarvikkeiden lisäksi pakasin mukaan kynän ja paperia sekä kameran, jotta pystyisin dokumentoimaan tarpeelli-

seksi näkemiäni kohteita ja tekemään muistiinpanoja. Tarkempi kuvaus ekskursion etenemisestä on liitteessä 4.

Tekemistäni ekskursioista oli runsaasti hyötyä tuotteiden jatkokehittämisen kannalta. Ensimmäisellä reittiekskursiollani havaitsin, että Petkeljärvi–Koitajoki- ja Petkeljärvi/Pogostan kierros -tuotteisiin suunnittelemani maastopyöräilyosuudet olivat liian haastavia matkailukäyttöä ajatellen. Huomasin myös sen, että maastopyörällä liikkuesssa taruaa mahtuu hyvin rajallisesti mukaan, esimerkiksi itse liikuin 30-litraisen repun kanssa. Tämän kokoisen repun kanssa oli erittäin hyvä pyöräillä, mutta aivan kaikki tarpeellinen ei siihen mahtunut. Yöt olivat vielä juhannusviikolla kylmiä, minkä vuoksi yöpyminen laavuilla ei onnistunut suunnitellulla tapaa. Lisäksi hyttysten ja muiden purevien hyönteisten varalta olisi ollut hyvä pakata hyttysverkko matkaan. Laajaa asiakaskuntaa palvelevaa matkailutuotetta ajatellen tarvitaankin mielellään autiotupia tai vähintään kotia yöpymiseen..

Toisella ekskursiolla taas Karhunpolun soveltuvuus maastopyöräilyyn varmistui. Testasin myös yöpyöräilyä ja havaitsin, että maastopyöräily valoisassa kesäyössä tuo kokemukseen aivan oman sävynsä ja parhaillaan kokemuksesta tulee elämys. Kolmannella ekskursiolla Kontiovaarantie osoittautui sekin sopivaksi pyöräilyreitiksi.

5.4 Ekskursion jälkeen muutokset

Reittiekskursioilta saamieni kokemuksien ja tekemieni havaintojen mukaan päädyin muuttamaan Petkeljärvi–Koitajoki-tuotetta todella paljon. Patvinsuo–Ruunaa-tuotteen puolesta säilytin alkuperäisen kaltaisena, koska suunnittelemani kulkumuodot ja reitit osoittautuivat toimiviksi. Tässä vaiheessa myös valitsin Petkeljärvi/Pogostan kierros -tuotteen jätettäväksi pois jatkojalostuksesta, koska kaksi muuta tuotetta vaikuttivat mielekkäämmiltä kokonaisuuksilta.

Ekskursion perusteella ajatus Taitajan taipaleen ja Susitaipaleen maastopyöräilystä piti hylätä. Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteen uudelleen rakentamisessa otin lähtökohdaksi sen, että tuotteeseen sisältyisivät Petkeljärven kansallispuisto, Möhkön kylä sekä Öykösenvaaran entisöity taistelupaikka, sillä sisällöllisesti ajateltuna näistä muodostui tuot-

teen selkäranka. Tuotteen muita osia ryhdyin tarkastelemaan kriittisesti, ja palasin karttojen ääreen.

Korjatussa Petkeljärvi–Koitajoki -tuotteessa (kuva 7) lähtöpisteenä säilyi Ilomantsin keskusta/Parppeinvaara. Parppeinvaaralta oli ajatuksena joko vaeltaa yhdyspolkua Taitajan taipaleelle ja jatkaa vaeltaen kohti Petkeljärveä tai pyöräillä EuroVelo 13 -reitin vaihtoehtoista linjausta Petkeljärvelle. Petkeljärveltä joko vaelletaan Rajan polkua tai maastopyöräillään Petkeljärventie–Rajan polku -yhdistelmää Möhköön.

Kuva 7. Muutettu Petkeljärvi–Koitaajoki-tuote.

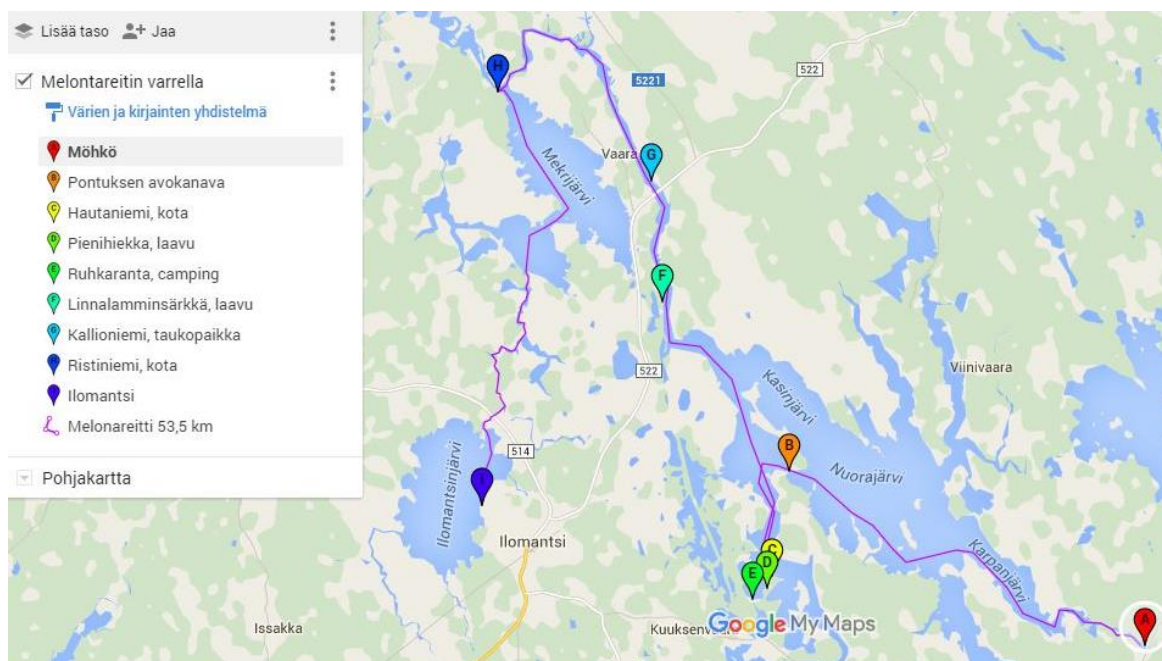
Möhköstä tehdään päiväretki joko pyöräillen tai vaeltaen Öykkösenvaaran entisöidylle taistelupaikalle. Seuraavana päivänä lähdettäisiin

Möhköstä melomaan kohti Ilomantsin keskustaa. Melontareitti kulkee Koitajokea, mistä päästään Mekrijärvelle ja Mekrijärveltä edelleen Ilomantsinjokea Ilomantsinjärvelle.

Uuden reitin myötä Susitaival jäi lähes kokonaan Petkeljärvi–Koitaajoki-tuotteesta pois, ainoastaan Öykkösenvaaran entisöidyllä taistelupaikalla käydään Susitaivalta pitkin. Myös Kulkijanpolku sekä Hiiskoski–Pamilonkoski -vaellus jäivät tässä muutoksessa tuotteesta pois. Samalla tuotteesta muodostui lähes rengasreitti, sillä päätepiste siirtyi Pamilonkoskelta Ilomantsin keskustaan. Täysin rengasreitti tuotteesta tulee, jos matkan aloittaa samasta pisteestä, mihin melontaosuus päättyy, eli Toivonlahden rannasta.

Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteessa suurimman muutoksen kokikin melontareitti, joka muuttui lähes kokonaan. Aloituspiste siirtyi Merkijärveltä Möhköön ja päätepiste Pami-lonkoskelta Ilomantsin keskusta (kuva 8). Syynä muutokseen oli se, että Susitaipaleen osoittauduttua maastopyöräilykelvottomaksi Mekrijärvelle olisi jouduttu vaeltamaan, mikä olisi vienyt 2–3 päivää (maastopyörällä kestoksi oli ajateltu 1–2 päivää). Vaihto-ehdona oli toki se, että Parppeinvaaralta vaellettaisiin suoraan Mekrijärvelle (noin yhden päivän matka), mutta tällöin kaikki tuotteen selkärangaksi ajatellut kohteet olisivat jää-neet tuotteen ulkopuolelle (mm. Petkeljärven kansallispuisto).

Lisäksi Outdoors Finlandin melonnan tuotesuosituksissa ohjeistetaan, että ennen kuin asiakas lähtee melomaan, on tälle järjestettävä turvallisuus- ja varustetiedon esittely ja annettava reittiohjeistus sekä sääennuste. Jotta nämä vaatimukset voisi käytännössä jär-kevästi täyttää, tulee melonnan alkupisteen sijaita jonkin luontomatkailuyrityksen välit-tömässä läheisyydessä. Toki monen yrittäjän kanssa on mahdollista sopia välineiden kuljettamisesta eri lähtöpaikoille, mutta tämä nostaa välinevuokrauksen hintaa.

Kuva 8. Möhkö–Ilomantsinjärvi-melontareitti ja reittipisteet.

Möhkössä ainakin Möhkön Mantalla on toimipiste ja kanoottivuokrausta, mikä mahdol-listaa tuotesuosituksien mukaisten ohjeistusten antamisen asiakkaalle. Mikäli Möhköstä olisi melottu alkuperäisen suunnitelman mukaisesti Hiiskoskelle, olisi matkaa kertynyt yhteensä 65–75 kilometriä, mikä on yöpymispaikkavalinnoista riippuen noin 15–25 km

enemmän kuin jos lähtöpiste olisi ollut Mekrijärvellä. Tämä olisi venyttänyt tuotteen kestoa yhdellä päivällä. Ilomantsin keskustaan melottaessa kilometrejä kertyy noin 50, ja samalla tuotteesta muodostui rengasreitti. Näillä lyhyemmillä reittivalinnoilla tuotteen kesto on jo kuusi päivää; pidemmällä reittivalinnoilla tuote olisi venynyt seitsemään–kahdeksaan päivään, mikä karsii jo potentiaalisia asiakkaita.

Muuttamani melontareitin hiouduttua valmiiksi toteutin neljännen ja viimeisen ekskursion, mikä koostui Möhkö–Ilomantsinjärvi-melonnasta (kuva 8). Neljännen ekskursion keskeisin havainto oli se, että suunnittelemani reitti on etenkin tyynellä säällä helppo meloa, koska koskia tai muita virtapaikkoja ei ole. Järviosuuksien vuoksi reitillä tarvitaan kuitenkin kartta- ja kompassiosaamista.

5.5 Tuoteselosteiden ja -korttien laadinta

Työn viimeinen vaihe oli koostaa kaikesta kasaamastani materiaalista tuoteselosteet, joista käy ilmi selkeästi kaikki tuotteisiin liittyvät keskeisimmät asiat (mm. matkat kilometreinä, kesto päivinä, päiväkohtainen ohjelma, vaativuus). Koska Outdoors Finland -ohjelman julkaisemana en löytänyt tuoteselosteille tai -korteille mallipohjaa, katsoin vinkkiä niiden sisältöihin OF Etelä -hankkeeseen opinnäytetyönsä tehneen Nina Hölsön (2013) työstä.

Omien materiaalieni ohella käytin tuoteselosteiden laadinnassa eri lähteitä, jotka on lueteltu liitteessä 5. Lisäksi kohdassa 6.2 ”Suunnitelmien dokumentointi ja lähteet” olen avannut lähteiden käyttöä.

6 Petkeljärvi-Koitaajoki ja Patvinsuo-Ruunaa -tuoteluonnokset

6.1 Tuoteluonnosten lyhyt esittely

Työni lopputuloksena syntyi kaksi Pohjois-Karjalan reitistöjä hyödyntävää multiaktiiviteettituoteluonnosta (reittikuvat liitteissä 6 ja 7) ja niille tuoteselosteet (liitteet 8 ja 9)

sekä tuotekorttiluonnokset (liite 10). Vaikka välillä kutsun tuotoksia tuotteiksi tuoteluonnosten sijaan, eivät ne vielä ole täysin valmiita.

Tuoteluonnoksissa päiväkuvaukset on laadittu valmiita tuotteita ajatellen. Punaisella värillä olen korostanut tekstistä ne kohdat, jotka eivät vielä nykyisellä palveluiden tasolla kuitenkaan voi toteutua, ja tarvittaessa olen lisännyt sulkumerkkien sisässä täsmennyksen, miksi asia ei vielä toteudu tai kuinka sen voisi toteuttaa.

Petkeljärvi–Koitajoki: rajanseudun luontoa, karjalaista kulttuuria ja Suomen sotahistoriaa. Tuotteen vetovoima perustuu karjalaisen kulttuurin, sotahistorian ja upeiden luontokohteiden yhdistelmään. Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteessa matkailija pääsee tutustumaan Ilomantsin Parppeinvaaralla karjalaiseen kulttuuriin ja Suomen sotahistoriaan. Parppeinvaaralta jatketaan Petkeljärven kansallispuistoon ihailemaan harjumetsien ja kapeiden järvien muodostamaa maisemamosaiikkia. Petkeljärveltä suunnataan Suomen itäisimpään kylään Möhköön, joka on tunnettu rautaruukkihistoriastaan. Möhköstä edetään kanootilla meloen Koitajoelle, ja kolmen päivän joki- ja järvimelonnan jälkeen saavutaan takaisin Ilomantsin keskustan palveluiden äärelle.

Tuote on keskivaativa ja sen reitti on lähes rengasreitti (päätepisteen ja alkupisteen välimatka noin neljä kilometriä). Lähtö tapahtuu Parppeinvaaralta ja matka päätetään Ilomantsin keskustan läheiselle hiekkarannalle (Henrikintien ranta, Hyvinvointikeskus Toivonlahden takana). Omien mielenkiinnon kohteiden mukaan reittiin voi myös yhdistää pyöräilyä tai maastopyöräilyä. Nämä vaihtoehdot samoin kuin vapaavalintaiset vaellusreitit on esitelty tarkemmin tuoteselosteessa (liite 8). Vaelluskilometrejä tuotteeseen sisältyy 36 ja lisäksi vapaavalintaisten reittien kilometrit, ja melontakilometrejä 56. Tuotteen kesto on kuusi päivää. Tuotteeseen on helppo yhdistää yksi tai kaksi lisäpäivää, joissa tutustutaan Ilomantsin keskusta-alueen kulttuurikohteisiin. Tässä työssä en kuitenkaan ole tarkemmin suunnitellut mahdollisen kulttuuripäivän sisältöä, koska työn pääpaino on luontomatkailemisella.

Patvinsuo–Ruunaa: itärajan suoerämailta Ruunaan koskien pauhuun. Patvinsuo–Ruunaa-tuote johdattaa retkeilijän Lieksan keskustasta upean Kontiovaaran harjutien kautta Patvinsuon mykistäviin suoerämaamaisemiin sekä Suomunjärven ja Koitereen kauniiden hiekkarantojen äärelle. Patvinsuolta matka jatkuu Karhunpolun maastopyörä-

reitin vaihtelevissa maisemissa kangasmetsien ja harjujen halki kohti Ruunaan koskien pauhua.

Tuote on keskivaativa ja sen reitti on rengasreitti. Lähtöpiste on Lieksan keskustassa, pääliikkumismuoto on maastopyöräily. Omien mielenkiinnon kohteiden mukaan reittiin voi yhdistää vaellusta ja/tai melontaa. Tuoteselosteessa on listattu vaihtoehtoisia reittejä näille aktiviteeteille. Maastopyöräilykilometrejä tuotteeseen sisältyy 131, vaellus- ja melontakilometrejä oman valinnan mukaan. Tuotteen kesto on kuusi päivää.

Molempiin suunnittelemiini tuotteisiin liittyy logistisia ja varusteisiin liittyviä avoimia kysymyksiä. Vaelluksessa, maastopyöräilyssä ja melonnassa kussakin tarvitaan hieman erilaisia varusteita, ja lajista toiseen vaihdettaessa on turhaa kuljettaa mukana ylimääräistä tavaraa. Lisäksi kun kulkumuoto muuttuu tuotteen keskellä, jää esimerkiksi melontakalusto eri pisteeseen kuin mistä se on käyttöön otettu. Näitä varuste- ja logistiikkakysymyksiä käsittelem enemmän tuoteselosteissa ja työn pohdintaosiossa.

6.2 Suunnitelmien dokumentointi ja lähteet

Tuoteselosteisiin (liitteet 8 ja 9) kokosin kaikki asiakkaan tarvitsemat perustiedot tuotteista (mm. kesto, kuljettava kokonaismatka), minkä lisäksi tein päiväkohtaisen ohjelman. Päiväkohtaisessa ohjelmassa on muun muassa lyhyt kuvaus päivän reitistä sekä tarjolla olevista palveluista. Lisäksi keräsin kaikki tuotteiden kohdealueilta löytämäni matkailupalveluyritykset, ruokapaikat, kaupat ja vastaavat taulukoihin ja lisäsin nämä taulukot tuoteselosteiden loppuun. Myyntivalmiiseen tuotteeseen tarvittaisiin lisäksi palveluiden aukioloajat ja yritysten puhelinnumerot, mutta näitä en taulukoihin liittänyt, koska tiedot voivat vielä muuttua ennen kuin myyntivalmiita tuotteita saadaan markkinoille.

Tuotekorteissa tavoitteena on antaa asiakkaalle kaikki tuotteen tärkeimmät tiedot mahdollisimman tiiviissä muodossa. Tuotekortin perusteella asiakas joko kiinnostuu tuotteesta ja tämän ansiosta lukee tarkemman tuoteselosteen, tai sitten hän siirtyy tutustumaan johonkin muuhun tuotteeseen. Tuotekortteihin (liite 10) sisällytin lyhyen tuotekuvausten ohella tiedot tuotteiden vaativuudesta, kestosta ja soveltuvuudesta.

Prosessin eri vaiheissa tein myös paljon havaintoja liittyen luontomatkailun nykytilaan ja kehittämistarpeisiin Pohjois-Karjalassa. Näitä havaintoja ja kehittämisideoita esittelen opinnäytetyöni pohdintaosiossa.

Tuoteselosteissa olevat melontaosuuksien ja teitä pitkin tapahtuvan pyöräilyn (Lieksa–Patvinsuo Kontiovaarantien kautta sekä Ilomantsi–Petkeljärvi–Möhkö EuroVelo 13:a pitkin) kilometrimäärät on mitattu Google Maps -palvelulla. Vaellus- ja maastopyöräilyreittien osalta on käytetty vaellus.info.fi -sivuston reittikartoissa sekä Eero Ouran reittiselosteissa ilmoitettuja välimatkoja.

Luokiteltujen vaellusreittien ja luontopolkujen vaativuustasot selvisivät luontoon.fi -sivustolta ja outdoors.visitkarelia.fi -portaalista. Aika-arviot perustuvat keskimääräisiin kilometrivauhteihin, jotka on edellä esitetty opinnäytetyön kohdassa 5.2 ”Tuotteiden suunnittelussa huomioidut tekijät”. GPS-koordinaatit eri kohteille sain Google Maps -palvelusta ja outdoors.visitkarelia.fi -portaalista.

Tuotekorttien tekstiosuuksiin käytin omien tietojeni lisäksi Metsähallituksen luontoon.fi -sivuston sisältöä. Kaikki kuvat ovat itse ottamiani. Patvinsuon kuvat ovat kesältä 2014, muut kuvat kesältä 2015. Tuotekorteissa käyttämäni tietolähteet löytyvät liitteestä 5.

7 Pohdinta

7.1 Tavoitteet ja lopputulos

Multiaktiviteettituotteiden suunnittelu sekä tuotekuvausten ja -karttojen laadinta: Opinnäytetyössä tavoitteenani oli laatia kaksi multiaktiviteettituotetta Pohjois-Karjalan reitistöjä hyödyntäen ja laatia tuotteista tuotekuvausten ohella havainnollistavat kartat. Tuotteiden suunnittelutavoite täyttyi, samoin kuin tuoteselosteiden tekeminen. Käytännössä kuitenkin huomasin, että reittikarttojen laadinta olisi niin suuri projekti, että siitä saisi jo toisen opinnäytetyön aikaiseksi. Näin ollen reittikarttojen laadinta jäi tekemättä.

Käytännön esteenä ajan ja energian puutteen lisäksi karttojen laadinnalle oli myös tarvittavan välineistön puuttuminen. Esimerkiksi ekskursioille minulla ei ollut mahdollisuutta saada mukaan GPS-laitetta, jolla olisin voinut tuotteiden GPS-jäljet tallentaa. Käytännössä jo tämä ratkaisi sen, ettei minun ollut mahdollista luoda käyttökelpoisia reittikarttoja tuotteisiin. Näin ollen työni konkreettiset tulokset rajoittuvat tekemiini tuotekuvauksiin, tuotekorttien luonnoksiin sekä erilaisiin havaintoihin ja ehdotuksiin koskien Pohjois-Karjalan reitistöjä ja niiden jatkokehittämistä.

Testiasiakkaat: Työni alkuvaiheessa oli vielä tavoitteena, että saisin testattua suunnittelemani tuotteita 4–6 hengen testiryhmällä. Kun kävin itse reitit läpi, ei se ollut tuotetestausta, vaan lähinnä katselmus siitä, millaisia reitit fyysisesti ovat ja millä välineillä niitä voi kulkea. Ulkopuolisen testiryhmän kiertäessä reitit olisin saanut luotettavampaa informaatiota reittien elämyksellisestä sisällöstä, kiinnostavuudesta, hankalista kohdista ja vaativuustasosta. Myös arvioni sopivista päivämatoista ja eri etappivälien kestoista olisivat hioutuneet luotettavammiksi, mikäli reitit olisi testattu ulkopuolisten toimesta. Testiryhmän laittaminen maastoon tässä vaiheessa olisi ollut kuitenkin turhaa, sillä jo omien ekskursioideni aikana havaitsin, etteivät suunnittelemani tuotteet tule olemaan suoraan markkinointikelpoisia. Osittain tuotteissa hyödynnettävien reittien merkinnät ovat puutteelliset (mm. pyöräilyosuuksia ei ole maastoon merkitty), minkä vuoksi tuotteet eivät täytä Visit Finlandin tuotesuosituksia. Reittimerkintöjen puuttuminen myös rajaa kohderyhmää huomattavasti, koska kartanlukutaidottomille ei tuotteita voi suositella. Toisaalta myös Pohjois-Karjalan alueen ajantasaisista retkeilykartoista on pulaa, joten vaikka matkailija osaisi karttaa lukea, voi hänen olla vaikea saada sopivaa karttaa käsiinsä.

7.2 Toteutus ja menetelmät

Työni toteutukseen vaikutti merkittävästi se, että olin saanut koko kesäksi kesätöitä, minkä vuoksi minulla ei ollut mahdollisuutta käyttää riittävästi aikaa eri reittien läpikäyntiin (ekskursioihin). Ne ekskursiot, mitkä ehdin tehdä, jouduin tekemään tiukoilla aikatauluilla. Tämä vaikutti heikentävästi muun muassa valokuvien ottamisen määrään sekä havaintojen ylöskirjaamiseen maastossa. Systemaattinen välimatkojen ja kulkemiseen kuluneiden aikojen ylöskirjaaminen jäi puuttumaan tärkeimpiä etappivälejä lukuun

ottamatta, samoin kuin havainnollistavien valokuvien ottaminen kaikista risteyskohdista, taukopaikoista ja kehittämistä vaatineista kohdista. Valokuvien vähyyteen vaikutti myös laiteongelmat, koska vasta myöhemmin kävi ilmi, että kaikki valokuvat eivät olleet tallentuneet kameraan.

Käyttämäni menetelmät opinnäytetyöni tekemisessä tuntuivat muuten toimivilta. Mielestäni onnistuin suunnitteluvaiheessa käyttämään eri lähteitä monipuolisesti ja etenkin Patvinsuo–Ruunaa-tuotteen kohdalla taustatyön onnistuminen näkyi siinä, että lähes täysin lähdetietojen varassa laatimani tuoteluonnos säilyi lähes muuttumattomana loppuun saakka. Ekskursiot ovat kuitenkin välttämättömiä tämän tyyppisen työn tekemisessä, eikä niitä voi korvata kattavallakaan lähdeaineistolla. Olikin ehdottoman tärkeää, että pääsin testaamaan ainakin tuotteiden tärkeimmät reittivälit itse.

Heti ekskursioiden jälkeen kirjoitin keskeisimmät asiat työpäiväkirjaan ylös, mutta ekskursioista kului kuitenkin 2–2,5 kuukautta ennen kuin ehdin varsinaisesti jatkamaan opinnäytetyöni kirjoittamista. Muistiinpanoni ekskursioista eivät olleet systemaattisesti laaditut, joten opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa ovat pienimmät yksityiskohdat voineet jäädä pois.

Pohjois-Karjalan alueen matkailuneuvontoihin lähettämässäni sähköpostikyselyssä kysymyksenasettelut eivät olleet kaikilta osin onnistuneita. Ensimmäinen kysymys ”Ovatko matkailijoiden kysymykset kansallispuistoihin liittyen yleisiä? Mitä asioita matkailijat kansallispuistoista kysyvät?” olisi pitänyt kirjoittaa muotoon ”Kuinka usein matkailijat kysyvät kansallispuistoista? ...”, sillä nyt osa vastaajista tulkitsi kysymyksen niin, kuinka yleisluontoisia tai yksityiskohtaisia tietoja kansallispuistoista kysytään. Kysymys numero viisi puolestaan alkoi sanalla ”Onko”, mitä ei koskaan pitäisi tehdä, koska tähän voisi vastata lyhyesti ”Kyllä on / Ei ole” ja tarkempi informaatio jäisi saamatta. Lisäksi kysymykset seitsemän ja kahdeksan (”Ovatko ulkomaalaiset luontomatkailijat valmiita yöpymään teltassa/laavussa, vai kaipaako enemmistö ulkomaalaisista majoitusta lakanoiden välissä?” ja ”Kaipaavatko ulkomaalaiset luontomatkailijat ravitsemispalveluita vai riittääkö heille heidän itse nuotiolla/retkikeittimellä valmistamansa ateriat?”), olivat jälkeinpäin arvioituna liian johdattelevia. Paremmat kysymyksenasettelut olisivat voineet olla esimerkiksi ”Kuinka ulkomaalaiset luontomatkailijat tavallisesti majoittuvat?” ja ”Kuinka ulkomaalaiset luontomatkailijat hoitavat ruokailunsa?”. Työni lopputulok-

seen laatimani kyselyn puutteilla ei kuitenkaan ollut vaikutusta, koska käytin tästä kyselystä saamiani tietoja lähinnä taustamateriaalina ja tukemaan muiden lähteiden antamia tietoja.

Toisen kyselyn lähetin Pohjois-Karjalan alueen luontomatkailuyrittäjille. Tässä kyselyssä kysymyksenasettelut olivat tavoitteisiin nähden onnistuneemmat. Kyselyn vastaanottajaluettelosta jäi kuitenkin ainakin yksi potentiaalinen toimija pois, koska huomasin tämän yrityksen olemassa olon vasta, kun opinnäytetyö oli lähes valmis. Lisäksi vuokravälineiden osalta olisin voinut lähestyä myös muun muassa urheiluvälineliikkeitä ja muita vastaavia toimijoita. Ylipäänsä olisin voinut työn eri vaiheissa kontaktoida alueen matkailuyrittäjiä enemmän.

7.3 Tuoteluonnosten arviointi

Outdoors Finland -ohjelman suositukset: Tässä kohtaa on mainittava, että Outdoors Finlandin tuote- ja reittisuositukset on ensisijaisesti laadittu yhtä aktiviteettia ja sen toteuttamista varten. Multiaktiviteettituotteiden suunnittelulle ei ole vielä olemassa omia suosituksiaan. Outdoors Finlandin tuotesuosituksia kyllä pääosin pätevät multiaktiviteettituotteisiin, mutta aivan kaikkia vaatimuksia ei välttämättä pysty toteuttamaan. Esimerkiksi pyöräilyreitit alku- ja päätepisteeseen tulisi Outdoors Finlandin reittisuositusten mukaisesti päästä julkisilla liikennevälineillä, mutta mikäli multiaktiviteettituotteessa pyöräily aloitetaan ns. tuotteen keskellä, ei tätä vaatimusta voi/tarvitse täyttää.

Laatimani tuoteluonnokset ja niistä laaditut tuoteselosteet täyttävät OF-suositukset osittain. Suurimmat puutteet aiheutuvat siitä, ettei maakunnan reitti-infrastruktuuri ole vielä kaikilta osin tuotteistamisen vaatimalla tasolla. Esimerkiksi Karhunpolun maastopyöräilijöille tarkoitettu reitti on vielä maastoon merkitsemättä ja muutenkin tästä maastopyöräilyreitistä on vain vähän tietoa saatavilla.

Helppoja reittikartallisia melontareittejä ei kansallispuistojemme välittömässä läheisyydessä ole, minkä vuoksi valmiin melontareitin yhdistäminen kansallispuistoihin tutustumiseen osoittautui haastavaksi. Jouduinkin suunnittelemaan Petkeljärvi–Koitajoki-

tuotteen melontasuuden alueelle, joka ei kaikilta osin täytä melonnan tuotesuosituksia (esimerkiksi reittiä ei tarkasteta vuosittain eikä sen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ole selvitetty).

Edellä jo mainitsin, että en laatinut tuotteista reittikarttoja, vaikka OF-suositukseen sisältyy reittikartan teko. Myöskään englanninkielisiä tai kohdemaankielisiä tuoteselosteita en kirjoittanut, vaikka tuotteiden kohderyhmänä ovat lähinnä kansainväliset asiakkaat. Englanninkieliset versiot jätin pois, koska tuotteet eivät ole vielä markkinointikelpoisia (mm. puutteet infrastruktuurissa), ja ennen kuin niitä mahdollisesti markkinoille saadaan, ehtivät jotkin tiedot selosteissa muuttua. Keskenäisiin tuotteisiin olisi siis turhaa laatia englanninkielisiä tuoteselosteita.

Tuotteiden perustiedot, kuten pituus, päivämatkat ja soveltuvuus on tuoteselosteissa kerrottu. Markkinoinnillinen ja elämyksellinen päiväohjelman kuvaus on ainakin osittain toteutettu. GPS-koordinaatit on kerätty eri päivien lähtö- ja päätepisteistä, jatkossa olisi tärkeää laajentaa koordinaatit kattamaan myös risteyskohdat, taukopaikat ja lähialueiden yritykset. Paras vaihtoehto olisi saada tuotettua GPS-jälki kokonaisuudessaan tuotteiden reiteistä. Pyöräilyosuuksiin merkitsin tienumeroinnit niiltä osin, kun sain ne selvitettyä. Tarvittavista varusteista en kirjoittanut tyhjentävää luetteloa sisältäen teltat, makuupussit, retkikeittimet ja muut, koska näiden varusteiden tarpeellisuuteen vaikuttaa se, kuinka matkailija haluaa majoittumisensa ja ruokailunsa järjestää. Kerroin sen, mitä varusteita voi vuokrata – loput varusteet olisi oltava itsellä. Mikäli suunnittelemani tyyppisiä multiaktiiviteettituotteita kuitenkin ruvetaan myöhemmin myymään ja markkinoimaan, voisi olla hyvä kerätä lista yleisimmistä ko. tuotteessa tarvittavista varusteista sekä selvittää eri vaihtoehdot matkailijan ylimääräisten tavaroiden säilytyksen ja kuljetuksen järjestämiseksi.

Matkapuhelimen kuuluvuudesta tai internetyhteyden toimivuudesta en kirjoittanut tuoteselosteisiin mitään, koska kuuluvuus riippuu käytettävästä liittymästä ja -verkosta. Esimerkiksi siinä verkossa, missä oma puhelimeni toimii, en huomannut katvealueita ekskursioiden aikana.

Tuoteselosteet ja -kortit: Pyrin tekemään tuoteselosteet sisällöllisesti niin kattaviksi, että niitä voitaisiin periaatteessa sellaisenaan hyödyntää, mikäli tuotteisiin liittyvät muut

keskeneneräiset asiat saataisiin ratkaistua (mm. välinevuokraus). Tuoteselosteiden visuaaliseen ilmeeseen en kuitenkaan panostanut, sillä myyvän ilmeen rakentaminen on enemmän graafisen alan ammattilaisen työtä. Sama pätee tuotekorttiluonnoksiin.

Tuotteiden sisältö: Mielestäni Patvinsuo–Ruunaa-tuotteella (liite 7 ja 9) on matkailullista vetovoimaa. Pitkiä tuotteistettuja maastopyöräilyreittejä ei Suomessa ole vielä kovin montaa, vaikka maastopyöräilyn suosio onkin kasvussa. Lisäksi tuotteessa yhdistyy kaksi hienoa luontokohdetta – Patvinsuo ja Ruunaa. Tuotteen markkinointi kuitenkin edellyttää, että Karhunpolun maastopyöräilyreitti merkitään maastoon ja välinevuokrausta sekä muita tukipalveluita alueella kehitetään. Tällä hetkellä reitille mielivällä tulee olla omat maastopyöräilyvälineet mukanaan, koska maastopyöräilyvälineiden vuokrausta ei alueella juuri ole; Lieksan seudulla vain yksi yritys näyttäisi vuokraavan maastopyöriä.

Petkeljärvi–Koitajoki-tuote (liite 6 ja 8) vaatii vielä uudelleen muotoilua ennen kuin siitä saadaan markkinointikelpoinen. Melontareitin muuttaminen Mekrijärvi–Koitajoki–Hiiskoski-reitistä Möhkö–Ilomantsin keskusta -reitiksi oli osin huono valinta, koska erämaaisimmat osat Koitajoesta jäivät nyt reitin ulkopuolelle. Lisäksi reitin järviosuudet voivat olla tuulisella säällä haastavia, jopa vaarallisia. Suomalaisittain reitti voi myös tuntua yksitoikkoiselta, koska reitin maisemat ovat lähinnä kesäasutuksen kirjomaa ja melko samanlaisena toistuvaa. Asiakkaalle runsas kesäasutus reitin varren rannoilla voi kuitenkin tuoda kaivattua turvallisuuden tunnetta. Tunnelmaa ja vaihtelua reitille tuotaas jonkin osuuden melominen yöaikaan, ja toisaalta viimeisen melontapäivän päättäminen aivan kaupungin keskustan ytimeen on sekin hieno kokemus. Reitit hyivistä puolistu huolimatta jos nyt alkaisin tuotetta suunnitella uudestaan, palaisin alkuperäisen ajatuksen äärelle eli pyrkisin sisällyttämään tuotteeseen Koitajoen melonnan Hiiskoskelle saakka.

Tuoteselosteeseen kirjaamani Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteen vaihtoehtoiset toteutustavat sisältävät muun muassa polkupyöräilyn Parpeinvaaralta Petkeljärvelle EuroVelo 13 -reitillä. Tämän vaihtoehdon toteuttamiseksi Ilomantsiin tarvittaisiin vuokrapyöriä; itse en syyskuussa 2015 vuokrausmahdollisuutta löytänyt eikä luontomatkoiluyrityksille suunnittelemani kyselyn vastauksistakaan käynyt vuokrausmahdollisuutta ilmi. Toinen vaihtoehtoinen pyöräilyosuus on Petkeljärveltä Möhköön. Petkeljärvellä olisikin hyvä olla

polkupyöriä vuokrattavana, koska tämä mahdollistaisi matkailijalle vapauden vaeltaa Ilomantsin keskustasta Taitajan taivalta Petkeljärvelle ja jatkaa sieltä pyöräillen. Mikäli vuokrattavana olisi maastopyöriä, voisi Möhköön pyöräillä Rajan polkua pitkin.

Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteeseen liittyy myös logistisia kysymyksiä, jotka olisi ratkaistava yhteistyössä alueen yritysten kanssa. Muun muassa melontavälineiden ja polkupyörien vuokraukseen sekä majoitus- ja ruokapalveluihin liittyvät asiat tulisi selvittää ja sopia alueen yrittäjien kanssa. Jos asiakas esimerkiksi saisi Ilomantsin keskustasta pyörän vuokrattua, voisiko hän jättää sen Petraniemeen tai Möhköön? Kuka sen palauttaisi takaisin lähtöpisteeseen? Sama kysymys koskee melontaosuuksia; minne melontakaluston voisi melontaosuuden päätteeksi turvallisesti jättää, kuka vastaisi kaluston palauttamisesta alkupisteeseen? Kuinka matkailijan ylimääräiset tavarat saisi kuljetettua paikasta toiseen (esimerkiksi vaelluksen aikana ei tarvita melontavaatteita)? Multiaktiiviteetti-tuotteissa, joissa edetään joka päivä paikasta toiseen, ovat nämä logistiset kysymykset varmasti suurin tuotekehitystä jarruttava tekijä. Todennäköisimmin parhaat ratkaisut syntyisivät alueen yritysten tehdessä entistä enemmän yhteistyötä keskenään.

Tällä hetkellä molemmat suunnittelemani tuotteet sopivatkin ainoastaan täysin omatoimisille aktiiviharrastajille, joilla on mahdollisuudet tuoda lähes kaikki tuotteissa tarvittavat välineet mukanaan. Luontomatkailuyrityksiin tekemäni kyselyn vastausten perusteella kuljetusapua sekä välineiden että ihmisten siirtämiseksi paikasta toiseen voi kuitenkin kysyä alueen matkailuyrittäjiltä.

Vaikka suunnittelemini tuotteiden logistiikassa, reittivalinnoissa ja/tai niiden hyödyntämisessä reitti-infrastruktuurissa on vielä kehitettävää, voidaan todeta, että tämän tyyllisten tuotteiden kehittäminen ja markkinoille saattaminen tukisi Pohjois-Karjalan maakuntaliiton (2014) laatimaa Pohjois-Karjalan matkailun teema- ja toimenpideohjelmaa 2014–2020. Tässä ohjelmassa mainitaan, että Pohjois-Karjalan matkailuimagossa tukeudutaan muun muassa kiehtovaan luontoon ja kulttuuriin (2014, 7). Lisäksi erikseen on luonto- ja kulttuurimatkailun kehittämisestä nostettu esille, että ”Lisätään Pohjois-Karjalan matkailun kansainvälistä vetovoimaa uusiin kysyntätrendeihin suunnattujen tuotteistamis-, markkinointi- ja myyntitoimenpiteiden avulla.” Aktiiviteeteista erikseen on vielä mainittu muun muassa melonta ja pyöräily sekä niiden nykyistä runsaampi hyödyntäminen luontomatkailun sisältönä. (2014, 9–10).

Viime vuosina multiaktiiviteettituotteiden kiinnostavuus on lisääntynyt (mm. Visit Finland 2010), samoin maastopyöräilyn suosio on ollut kasvussa (Kestävyysurheilu.fi 2014; Suomen Latu ry 2015b). Multiaktiiviteettituotetarjonnan sekä maastopyöräilyn kehittämisellä ja tukemisella pystyttäisiin erottumaan Suomen muista luontomatkailukohteista entistä paremmin. Kansallispuistoverkoston tukeutuvat tuotteet edistävät myös maakuntaliiton tavoitetta lisätä helposti saavutettavien kansallispuistojemme hyödyntämistä (Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2014, 10).

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Kaikki opinnäytetyössäni käyttämäni lähteet olen koonnut työni lähdeluetteloon sekä viitannut niihin tekstissä asianomaisissa yhteyksissä. Tuoteselosteissa käyttämäni lähteet olen kerännyt erilliseen luetteloon (liite 5). Näitä lähteitä ei ole mainittu tuoteselosteiden tekstin seassa, koska käytäntö ei sovi tuoteselosteiden tekstityyliin. Tuoteselosteiden osalta olen kuvannut lähteiden käyttöä myös kohdassa 6.2 ”Suunnitelmien dokumentointi ja lähteet”.

Käyttämäni lähteet ovat olleet sekä sähköisiä lähteitä (mm. sähköisiä oppaita, erilaisia internetsivuja) että myös painettuja lähteitä (mm. Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas ja Tutki ja kirjoita). Tietyssä mielessä kyseenalaisimmat käyttämäni lähteet ovat olleet Fil-lari-lehden foorumilta lukemani keskustelut, sillä keskustelufoorumille voi kuka tahansa kirjoittaa mitä tahansa. Foorumilta lukemiini viestiketjuihin olenkin suhtautunut kriittisesti, ja kyseisen foorumin tiedot ovat lähinnä tukeneet omia havaintojani ja kokemuksiani.

Matkailuneuvontoihin lähettämäni kyselyn tulokset kokosin yhteen niin, ettei niistä voida erottaa yksittäisten vastaajien osuuksia. Tämä oli vastaajien toive, mitä tietenkin kunnioitin. Luontomatkailuyrittäjille lähettämäni kyselyn tulokset päätin myös hyödyntää saman periaatteen mukaisesti eli niin, ettei yksittäisen yrityksen vastauksia voida yksilöidä.

Ekskursioilla keräämäni informaation luotettavuutta heikentää se, että muistiinpanoja en tehnyt kovin systemaattisesti ja kuvamateriaalia kertyi harmillisen vähän. Luonnossa tilanne myös vaihtelee paljon vuoden ajan mukaan; esimerkiksi keväällä selvästi näkyvät reittimerkinnot ja polut voivat olla kesällä puskiensa ja heinän peittämiä. Ajantasaisimman tiedon saa käymällä itse paikan päällä, mikä ei kuitenkaan aina ole mahdollista. Koen kuitenkin, että tärkeimmiksi nostamani havainnot ovat luotettavia riippumatta siitä, onko reitillä käyty keväällä vai kesällä ja onko reitiltä kuvia otettu vai ei. Esimerkiksi jo mainitsemani Karhunpolun maastopyöräilyreitillä merkintöjen puuttuminen on asia, johon ei vuodenaika vaikuta.

7.5 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Vasta opinnäytetyötä tehdessäni todella ymmärsin, kuinka paljon aikaa tuotesuunnittelu vie. Prosessi on todella monivaiheinen ja vie useita kymmeniä työtunteja ennen kuin edes tuoteluonnosta saadaan aikaiseksi.

Työskentely myös osoitti käytännössä, että kaikki epäselvät ja avonaiset asiat (esimerkiksi jonkin reitin kunto) tulisi selvittää jo suunnittelutyön alkuvaiheessa. Tuoteaihiot on myös jollain tapaa testattava ja reitit tarkistettava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa eikä pelkän lähdetiedon varaan voi tuotteita rakentaa.

Työtä tehdessäni tietämykseni Pohjois-Karjalan reiteistä kasvoi todella paljon. Lisäksi huomasin sen, että vaikka reittien varrella on kiitettävän paljon laavuja ja muita taukopaikkoja, on sisämajoituksen löytäminen sopivin välimatkoin haastavaa.

Myös luontomatkailuun liittyvät logistiset haasteet konkretisoituivat työskentelyn eri vaiheissa. Esimerkiksi melontaan soveltuvia lähtö-, tauko- ja päätepaikkoja on runsaasti, mutta osa on niin syrjässä, että mikäli yrittäjä kuljettaa melontakaluston ko. paikkaan, nousee välinevuokrauksen hinta monen matkailijan kipukynnyksen yli. Ryhmäkoon kasvaessa kustannus per henkilö tietysti alenee, mutta tämä ei lohduta yksin tai kahdestaan matkustavia.

Suomen Latu ry:n reittiluokitteluun liittyen opin sen, että vaikka reitit luokitellaan tarkkojen ohjeiden mukaan, tulee luokitteluihin kuitenkin suhtautua tietyllä varauksella, jos aikoo kulkea reittiä muuten kuin vaeltaen, tai jos aikoo suositella reittiä matkailijoille. Esimerkiksi Taitajan taipaleesta Suomen Ladun reittiluokittelija Eero Oura toteaa, että reitti soveltuu erinomaisesti myös maastopyöräilyyn, mutta oma näkemykseni on päinvastainen. Vaikka reitillä onkin maastopyöräilyyn hyvin soveltuvia tie- ja polkuosuuksia, en silti suosittele reittiä maastopyöräilyyn, ellei kyseessä ole maastopyöräilyä enemmän harrastanut henkilö. Reitillä on paikoin vaativia nousuja, joissa pyörän työntäminenkin ylös on haastavaa, ja lisäksi välillä on pitkiä pätkiä kivikkoista ja juurakoista maastoa. Taitajan taipaleen soveltuvuudesta tai soveltumattomuudesta maastopyöräilyyn kertoo sekin, että Fillari-lehden foorumilla (2015) kirjoitetaan, ettei parisuhteen kestävyyttä kannata ensimmäisenä lähteä testaamaan Taitajan taipaleelle.

Ennen tämän työn tekemistä olen myös hieman pitänyt Pohjois-Karjalan pitkien vaellusreittien verkostoa itsestäänselvyytenä. Vasta muiden maakuntien reittivalikoimia tarkastellessani (mm. Pohjois-Savo, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Uusimaa) todella tajusin, että Etelä-Suomesta tultaessa ensimmäiset pitkät yhtenäiset erämaa-alueet merkittyine vaellusreitteineen sijaitsevat vasta Pohjois-Karjalassa. 1–15 km:n mittaisia luontopolkuja on koko Suomi pullollaan, mutta pitkiä, yli kolmen päivän vaellukseen soveltuvia reittejä ja reittiverkostoja on oikeastaan vain Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Lapin alueilla. Pitkät reitit ovat etu ja vahvuus, jota tulisi maakunnassamme entistä enemmän hyödyntää.

7.6 Kehittämisideat ja jatkotoimenpiteet

Opinnäytetyötäni tehdessä en voinut olla pohtimatta sitä, onko ”luontomatkailun mallimaakunta” (Vuorjoki 2008) jäänyt viime vuosina luontomatkailun kehittämisessä muita maakuntia jälkeen? Esimerkiksi Etelä-Savossa sijaitsevan Mäntyharjun ja Kymenlaakson puolella olevan Repoveden kansallispuiston välille on v. 2014 valmistunut uusi maastopyöräily- ja patikointireitistö. Kävin elokuussa 2015 tutustumassa reitistöön, ja sain todeta, että reitistö on erinomaisesti maastoon merkitty ja tietoa reitistä on erittäin paljon ja helposti saatavilla (mm. erinomainen sivusto <http://www.manttyharju-repovesi.com/fi>). Pohjois-Karjalassa on potentiaalia kehittää vastaavia reittejä taajamien

ja kansallispuistojen välille sekä lisäksi eri kansallispuistojen ja muiden luontokohteiden välille. Ensimmäisenä tulisi Karhunpolku saattaa maastopyöräilyaikakauteen toteuttamalla sinne Carelian Eastpoint ry:n hankkeessa (2015) suunnitellut reittimerkinnot.

Huomasin myös, että Pohjois-Karjalan reiteistä ja luontokohteista on olemassa paljon tietoa ja aineistoa, mutta miten näiden tutkimusten ja selvitysten tulokset näkyvät käytännössä? Esimerkiksi monen hankkeen raportit käsittelevät reittejä, aktiviteetteja ja niiden kehittämistä (muun muassa OF Pohjois-Karjala, Reiteistä traileiksi) ja selvityksiä on tehty lukuisia. Toteuttamistyö vaikuttaisi olevan vielä kesken, vaikka viime vuosina on paljon muun muassa reittien maastomerkintöjä parannettu ja lisäksi pitkät reitit on luokiteltu Suomen ladun luokittelun mukaisesti. Mietin myös sitä, pitäisikö reittien määrän sijasta kiinnittää enemmän huomiota niiden laatuun? Kattavaa, yhtenäistä verkostoa ei tietenkään kannata karsia, mutta joitakin ratkaisuja jouduttaneen ylläpidettävistä tai ainakin tuotteistettavista reiteistä jatkossa tekemään. Tässä apuna on varmasti kärkekoh-teista ja -reiteistä tehdyt selvitykset.

Tukipalveluista etenkin välinevuokraustoiminta matkailukohteiden lähellä vaatisi kehittämistä. Tällä hetkellä kanoottien vuokraaminen onnistuu kohtalaisesti eri puolilla maakuntaa, mutta kajakilla melomaan tahtovan on vaikea löytää kajakkia vuokralle esimerkiksi Petkeljärven tai Möhkön seudulta. Yrittäjäkyselyn perusteella Lieksa–Ruunaa-alueella on kuitenkin vuokrakajakkeja. Ideaalitilanne olisi, jos välinevuokrausta kehitettäisiin helpompaan ja vaivattomampaan suuntaan niin, että aina ei tarvittaisi ennakko-suunnittelua vaan melomaan voisi lähteä hetken mielijohteesta.

Maastopyöräilyn osalta vuokraustilanne on vielä huonompi, sillä maastopyöriin eivät alueen yritykset ole vielä suuremmin investoineet. Luontomatkailuyrityksiin lähettämäni sähköpostikyselyn vastausten perusteella osa yrityksistä vuokraa tavallisia polkupyöriä. Näyttäisikin siltä, että Pohjois-Karjalassa ainoastaan yksi matkailuyritys vuokraa maastopyöriä ja heillä on myös maastopyöräilytuotteita tarjolla.

Pohjois-Karjalan alueen maastopyöräilyä kehitettäessä merkityt reitit ja välinevuokraus olisivat mielestäni ensisijaiset painopistealueet. Itse maastopyörän ohella pitäisi voida vuokrata myös pyöräilykypäriä, -hanskat sekä säärystimet housunlahkeiden suojaksi ja tarvittaessa 30–45-litrainen pyöräilyreppu. Lisäksi vuokraan voisi sisältyä polkupyörän

peruskorjausvälineet ja varasisäkumi; jos asiakas ei itse osaa tehdä välineillä mitään, hyvällä tuurilla kohdalle osuu joku, joka osaa. Todennäköisempää kuitenkin on, että jos matkailija vuokraa (maasto)pyöräilyvälineet ja pyörästä puhkeaa rengas keskellä ei-mitään, kaipaa hän alueen yrittäjien apua päästäkseen jatkamaan matkaansa. Erityisen tärkeää olisikin miettiä ennakoon toimintamalli niitä tilanteita varten, kun omatoimiselle matkailijalle käy jotain odottamatonta reitillä. Esimerkiksi (maasto)pyörä on tekninen väline, ja se voi aina hajota. Kuinka toimitaan, jos rengas puhkeaa tai muuta vikaa pyörässä ilmenee, kun matkailija on menossa Patvinsuon ja Ruunaan välimaastossa? Mikä on välineen vuokranneen yrittäjän auttamisvelvollisuus? Mennäänkö reitillä täysin omalla vastuulla?

Ilahduttavaa oli huomata, että sähköpostikyselyyn saamieni vastausten perusteella muutama yritys tarjoaa jo nyt kuljetuspalveluita luontomatkailijoille ja ainakin muutamilla alueen matkailuyrityksillä on myös kiinnostusta olla mukana kehittämässä ”rengasrikkopäivystystä” tällaisten poikkeustilanteiden varalle. Jotta tämä lisäpalvelu tuottaisi myös matkailutuloa, tulisi se tietysti hinnoitella. Yksi toteuttamisvaihtoehto olisi, että toimintaan mukaan lähtevät yrittäjät ottaisivat käyttöön yhden yhteisen matkapuhelimen ja numeron, joka toimisi päivystysnumerona. Tämä päivystyspuhelin olisi aina päivystysvuorossa olevalla yrittäjällä. Numero annettaisiin esimerkiksi maastopyörän vuokranneelle matkailijalle siltä varalta, jos jotain maastossa tapahtuu. Matkailija saisi sitten numeroon soittamalla päivystysvuorossa olevalta yrittäjältä apua, ja auttamispalvelusta laskutettaisiin tilanteen mukaan. Palvelun hintaan vaikuttaisi muun muassa se, minkälaista apua asiakas tarvitsee ja kuinka kauan yrittäjältä menee päästä asiakkaan luo, mikäli hänen täytyy mennä paikalla käymään. Huomionarvoista on, että päivystyspuhelin ei missään nimessä korvaisi yleistä 112 hätänumeroa, vaan olisi tarkoitettu lähinnä teknisten ongelmien varalle.

Ennen kuin välinevuokraus muun muassa maastopyöräilyvarusteiden osalta kehittyy, palvelee Karhunpolun maastopyöräreitti lähinnä lajin harrastajia. Tavallisesti voidaan olettaa, että mikäli matkailija tuo mukanaan omat (maasto)pyöräilyvarusteet, osaa hän myös itse pyöränsä korjata ja on varautunut esimerkiksi renkaan paikkaamiseen tai muihin pieniin korjaustoimenpiteisiin. Tällaiset aktiivisiin harrastajiin (mm. Saari 2011) lukeutuvat omatoimimatkailijat eivät todennäköisesti kaipaa päivystyspalvelua tai juuri

muitakaan tukipalveluita. Suurempaa kohderyhmää tavoiteltaessa välinevuokrausta sekä ”päivystyspalvelua” kuitenkin tarvitaan.

Kaikessa välinevuokrauksessa voisi lisäpalveluna tarjota GPS-laitetta, johon pyöräiltävä tai melottava reitti on valmiiksi tallennettu. Etenkin silloin, jos reittimerkinnot maastossa ovat huonot tai puuttuvat kokonaan, olisi tämä arvokas apu matkailijalle. Muista tukipalveluista esimerkiksi tavarankäily- ja kuljetuspalvelu saattaisivat tulla tarpeeseen. Jos matkailija on tullut Suomeen esimerkiksi kahden viikon lomalle, ja tästä ajasta käyttää viikon luontomatkailuun, on hänellä varmasti paljon retkeilyyn nähden ylimääräisiä tavaroita mukanaan. Näitä ylimääräisiä tavaroita pitäisi matkailijan voida säilyttää jossain turvallisessa paikassa sen aikaa, kun hän on maastossa. Palvelusta voisi veloittaa tietyn summan tai sen voisi sisällyttää välinevuokraan. Myös tavaroiden kuljetuspalvelu reitin eri etappipisteiden välillä saattaisi kiinnostaa matkailijoita, sillä tällöin he voisivat tehdä matkaa kevyellä repulla ja saada tavaratäydennystä eri reittipisteissä.

Huomasin myös reittejä kiertäessäni, että vaellusreittien varsilla on melko vähän opasteita, jotka osoittaisivat lähiseudun palveluihin. Karhunpolulla oli ainakin yksi opaste Loma-Kitsiin, mutta selvittämättä jäi vievätkö opasteet koko matkan perille saakka. Ruhkarannan lähellä olevassa Taitajan taipaleen risteyksessä oli puolestaan opaste Ruhkarantaan, mutta se oli erittäin kurjassa kunnossa eikä tämän yhden kyltin jälkeen ollut mitään jatko-opasteita. Tähän Taitajan taipaleen risteykseen, jossa Ruhkarannan kyltti oli, voisi laittaa kaksisuuntaisen kyltin: vasen suunta osoittaisi Ruhkarantaan (ja jatko-opasteet) ja oikea suunta osoittaisi Taitajan taipaleen jatkumista. Omatoimimatkailun edistäminen vaatii siis edelleen reittimerkintöjen parantamista, ja reittien varsille olisi hyvä saada lisää viittoja osoittamaan lähiseudun palveluihin.

Opinnäytetyötä tehdessä tein myös erinäisiä havaintoja liittyen käyttämiini lähdeaineistoihin. Tuotteita suunnitellessa jouduin käyttämään lukuisia eri sivustoja ja Googlea. Käyttämiäni sivustoja olivat muun muassa luontoon.fi, outdoors.karelia.fi, Google Maps, Joen Kauhojen tietokanta sekä vaellus.info. Tietoa siis on runsaasti, mutta se on hajallaan monissa eri lähteissä. Matkailija haluaa saada kaiken tarvitsemansa tiedon yhdestä paikasta ja mielellään valmiiksi kasaan koottuna. Tätä tiedon keskittämistä outdoors.visitkarelia.fi -portaalilla selvästi ollaan tekemässä. Kyseisessä portaalissa harmillista on kuitenkin se, että siellä näkyvissä kartoissa ei näy minkäänlaista mittakaavaa tai

-janaa, enkä ainakaan itse keksinyt mitään keinoa, millä olisin pystynyt ko. portaalia käyttämällä arvioimaan eri reittien pituuksia tai mittaamaan välimatkoja. Tämä on merkittävä puute, koska mittakaava ja mittaamistyökalu ovat karttapalveluiden tärkeimpiä ominaisuuksia. Puutteita oli myös Patvinsuo–Ruunaa -tuotteen reitillä sijaitsevasta Pitkäjärven varaustuvasta saatavissa tiedoissa, sillä internetistä ei esimerkiksi selvinnyt se, kuinka ko. tuvan voisi varata omaan käyttöönsä. Toinen havainto oli, että outdoors.visitkarelia.fi -portaalissa kerrotaan Ilomantsin keskustan ja Taitajan taipaleen välisen yhdyspolun lähtevän liikuntakeskukselta, vaikka alkupiste on ilmeisesti ollut tarkoitus siirtää Parppeinvaaralle (tilanne syyskuussa 2015). Tämän vanhan tiedon vuoksi itsekin lähdin ekskursiolle liikuntakeskukselta.

Outdoors Finland -ohjelman oppaiden ja suositusten joukosta en löytänyt tuotekortin tai reittiselosteen mallia. Jos tavoitteena on tuotteistaa kaikki Suomen reitit yhdenmukaisesti, olisi tärkeää julkaista yhdenmukaiset mallipohjat tuotekorttien ja reittiselosteiden laatimiseksi.

Outdoors Finlandin tuote- ja reittisuosituksiin peilaten Pohjois-Karjalan reitistöt eivät ole vielä täysin tuotteistamiskelpoisia. Suurimmat puutteet koskevat englanninkielisen informaation ja reittikarttojen saatavuutta. Monista retkeilykartoista ovat painokset jo loppuneet eikä karttoja ole enää myynnissä. Myös englanninkieliset kartat puuttuvat. Tämä karttojen puute nousi esille myös matkailuneuvontoihin lähettämäni kyselyn vastauksissa. Retkeilykartoista tarvittaisiinkin ajantasaiset painokset, joihin eri reitit palveluvarustuksineen on merkitty. Matkailuneuvontakyselyssä yksi vastaaja ehdottikin, että koko maakunnan reiteistä laadittaisiin yksi ilmaiseksi jaettava yleiskartta, ja tämän lisäksi eri reiteistä yksityiskohtaiset kartat. Yleiskartan perusteella matkailija voisi valita, minkä reitin haluaa kiertää, ja ostaa sitten ko. reitin yksityiskohtaisen kartan. Mielestäni idea on hyvä ja toteutettavissa.

Yllä olevat kehittämisideat ja jatkotoimenpiteet ovat koskeneet lähinnä maakunnan sisäisiä asioita sekä Outdoors Finland -ohjelmaa. Maakunnan ulkopuolella tehtävä poliittinen päätöksenteko vaikuttaa myös Pohjois-Karjalan luontomatkailun kehittämiseen. Tällä hetkellä junayhteydet maakuntaan pelaavat kohtalaisen mukavasti, mutta 15.9.2015 uutisoitiin junayhteyksien vähentämisestä. Mikäli aiotut junayhteyksien karsimiset toteutetaan, ei Joensuuhun pääse junalla enää muualta kuin Etelä-Suomesta.

(mm. Hiiri 2015.) Kun Pohjois-Karjalan luontokohteiden saavutettavuus on jo nykyisellään keho, ei aiotut junaliikenteen muutokset ainakaan tätä asemaa kohenna. Paljon siis riippuu myös maakunnan ulkopuolisesta päätöksenteosta.

7.7 Lopuksi

Alkuperäiset opinnäytetyölleni asettamani tavoitteet eivät täyttyneet kokonaan. Olin kuvitellut voivani suunnitella lähes myyntivalmiit tuotteet, mutta tämän esti pääasiassa kaksi asiaa: resurssipula ja se, etteivät Pohjois-Karjalan reitistöt ole vielä kaikilta osin tuotteistamiskelpoisia. Reitistön tuotteistaminen omatoimimatkailijoille tuntuikin opinnäytetyön loppuvaiheessa hieman turhalta, koska ensin täytyisi saada infrastruktuuri ajan tasalle, lähipalveluista tietoa reittien varrelle ja karttoja matkailijoille.

En kuitenkaan koe, että opinnäytetyöni olisi epäonnistunut. Opin työtä tehdessäni tuntemaan Pohjois-Karjalan reitistöt varsin kattavasti ja pystyin koostamaan perusteltuja kehittämisideoita. Lisäksi opin paljon itsestäni, ja kokonaisuudessaan prosessi oli kaikine ylä- ja alamäkineen antoisa. Ekskursioilla sattuneista pienistä vastoinkäymisistä huolimatta niistä jäi hyvät muistot ja vielä paremmat tarinat.

Aivan työn loppumetreillä syntyi myös uusia ideoita Pohjois-Karjalan reitistöjen tuotteistamiseen. Kun alueen vahvuus on pitkissä reiteissä ja niiden muodostamissa verkostoissa, voisi maakunta profiloitua Kansallispuistosta kansallispuistoon -tuoteperheellä (Ruunaan retkeilyalue sisältyisi tuoteperheeseen, vaikkei kansallispuisto olekaan). Nykyinen olemassa oleva reitistö liittyy varsin hyvin eri kansallispuistot sekä Ruunaan retkeilyalueen toisiinsa, ja mielestäni tässä kokonaisuudessa yhdistettynä multiaktiviteetti-tuotteiden kasvavaan suosioon piilee valtava tuotteistamispotentiaali.

Lähteet

- Bomba-Action. 2015. Bomba-Action – Ohjelmaa koko perheelle! http://www.bomba-action.fi/front_page. 25.6.2015.
- Carelian Eastpoint ry. 2015. Lieksan itärajan retkeilyreitien kehittäminen ja kunnostaminen. Loppuraportti. http://ruunaa.net/userfile/files/lieksan_itarajan_retkeilyreitien_kehittaminen_ja_kunnostaminen_hankkeiden_loppuraportti_25-2-2015-www.pdf. 21.9.2015.
- ELY-keskus. 2015. Tiedotteet 2015. <http://www.ely-keskus.fi/web/ely/-/valtakunnalliset-hankkeet-valittu-ely-keskus-#.Vj40iLfhDIU>. 7.11.2015.
- ElämysMantsi Oy. 2015. ElämysMantsi Oy. <http://www.elamysmantsi.fi/>. 25.6.2015.
- Enjoy Life Finland. 2015. Kesä. http://www.enjoylife.fi/?page_id=13#melonta. 21.9.2015.
- Erästely Canoe & Outdoors. 2015. Jongunjoen Melontareittiselostus 70 km. http://erastely.fi/userfiles/file/Jongunjoki_70km.pdf. 16.9.2015.
- Erä-Eero. 2015. Erä-Eero. <http://www.eraeero.com/?lang=fi>. 25.6.2015.
- Fillari-lehden foorumi. 2015. Ilomantsin ja lähiseutujen helpohkot reitit. <http://www.fillarifoorumi.fi/forum/showthread.php?49435-Ilomantsin-ja-l%E4hiseutujen-helpohkot-reitit>. 27.6.2015.
- Hemmi, J. 1995. Ympäristö- ja luontomatkailu. Virolahti: Vapaa-ajan konsultit.
- Hiiro, J. 2015. Junaliikenne loppumassa monilla rataosuuksilla – 28 asemaa aiotaan sulkea. Helsingin Sanomat. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305985569384>. 15.9.2015.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi.
- Härkönen, J. 2012. Pohjois-Karjalan ulkoilureitistön kävijäkysely. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Matkailun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/45304/Harkonen_Joonas.pdf?sequence=1. 3.6.2015.
- Hölsö, N. 2013. Vuohijärven seudun luontomatkailureittien kehittäminen ja tuotteistaminen. Lahden ammattikorkeakoulu. Matkailun ala. Opinnäytetyö. <http://www.outdoorsfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/H%C3%B6ls%C3%B6-Nina-Vuohij%C3%A4rven-seudun.pdf>. 20.9.2015.
- Jaakkola, E., Orava, M. & Varjonen, V. 2009. Palvelujen tuotteistamisesta kilpailuetua. Opas yrityksille. Tekes. http://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/palvelujen_tuotteistamisesta_kilpailuetua.pdf. 2.4.2015.
- Joensuun Kauhojat ry. 2015. Koitere-Koitajoki-Petkeljärvi. http://www.joensuunkauhojat.net/mobihiisi/alue_1_5_6_0_0.html. 2.7.2015.
- Järviluoma, J. 2006. Turistin luonto.. Lapin Yliopisto. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta. Väitöskirja.
- Karelia Expert Matkailupalvelu Oy. 2015. Karelia Expert Matkailupalvelu Oy. <http://www.kareliaexpert.fi/>. 22.5.2015.
- Kestävyysurheilu.fi. 2014. Maastopyöräilyn suosio kasvaa - Jämillä viikonloppuna lähes 800 maastopyöräilijää. <http://www.kestavyyssurheilu.fi/pyoraily/6911-maastopyorailyn-suosio-kasvaa-jamilla-viikonloppuna-lahes-800-maastopyorailijaa>. 20.9.2015.
- Koli Activ Oy. 2015a. Kesäohjelmapalvelut. <http://www.koliactiv.fi/index.php/ohjelmapalvelut/kesa>. 21.9.2015.

- Koli Activ Oy. 2015b. Välineitä vuokralle.
<http://www.koliactiv.fi/index.php/ohjelmapalvelut/valinevuokraus>.
 13.4.2015.
- Koli Activ. 2015c. Patikoiden - meloen - patikoiden.
<http://www.koliactiv.fi/index.php/ohjelmapalvelut/kesa/item/63-patikoiden-meloen-patikoiden>. 21.9.2015.
- Koskinen, K. 2013a. Pohjois-Karjalan maakunnallisten virkistyspalvelujen ylläpito. Tiivistelmä. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Julkaisu 162. <http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/992665/162+Pohjois-Karja-lan+maakunnallisten+virkistyspalvelujen+ylla%CC%88pito,%20Tiivistelm a%CC%88/192be249-a97f-49f6-bb7a-8294943b50c4>. 10.6.2015.
- Koskinen, K. 2013b. Pohjois-Karjalan maakunnallisten virkistyspalvelujen ylläpito. Osaraportti 1. Kärkireitit ja ylläpidon rahoitusmalli. <http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/992665/162+Pohjois-Karja-lan+maakunnallisten+virkistyspalvelujen+ylla%CC%88pito,%20Osaraportti +1/85ed57c2-bd49-4d37-8da0-5dbb915e55ae>. 10.6.2015.
- LEAPS-projekti. Palvelujen tuotteistamisen käsikirja.
<http://palveluntuotteistaminen.fi/mita-tuotteistamisessa-tapahtuu/>. 2.4.2015.
- Melontaturvallisuuden neuvottelukunta. 2012. Melonnan turvallisuusohje.
<http://www.melontajasoutuliitto.fi/@Bin/317655/Melonnan+turvallisuusohje+091112.pdf>. 28.6.2015.
- Metsähallitus. 2012. Uutta tietoa kansallispuistojen kävijöistä ja talousvaikutuksista: luontomatkailuun panostaminen. <http://www.metsa.fi/-/uutta-tietoa-kansallispuistojen-kavijoista-ja-talousvaikutuksista-luontomatkailuun-panostaminen-kannattaa>. 21.4.2015.
- Metsähallitus. 2015. Kansallispuistot 2014. Kävijätilasto.
http://www.metsa.fi/documents/10739/11431/kayntimaarat2014_fin.pdf.
 16.9.2015. 18.9.2015.
- Mäkikylä, J. 2014. Avokanoottimelonta. Suomen melonta- ja soutuliitto ry.
<http://www.melontajasoutuliitto.fi/lajit/avokanoottimelonta/>. 16.9.2015.
- Mäntyharju–Repovesi. 2015. Harrasta Mäntyharju-Repovesireiteillä ympäri vuoden.
<http://www.mantylharju-repovesi.com/fi>. 1.8.2015.
- Möhkön Manta 2015. Vaeltaen vesille.
<http://www.mohko.net/images/tuotekortti%20vaeltaen%20vesille%202015.pdf>. 2.8.2015.
- Northern star. 2015. Pyöräilyunelmasta totta. <http://www.northern-star.eu/fi/kesae/pyoeraeillen/>. 7.11.2015.
- Oura, E. 2013a. Pohjois-Karjalan itärajan retkeilyreittien luokittelu. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto: Joensuu. [http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/3341608/Pohjois-Karjalanit%C3%A4rajanretkeilyreittienluokittelu\(1\).pdf/8b9797f8-af74-4b79-96ba-132287677759](http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/3341608/Pohjois-Karjalanit%C3%A4rajanretkeilyreittienluokittelu(1).pdf/8b9797f8-af74-4b79-96ba-132287677759). 27.6.2015.
- Oura, E. 2013b. Pohjois-Karjalan itärajan retkeilyreitti: TAITAJAN TAIVAL Mekrijäveltä Petkeljärvelle. Joensuun Latu. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.
<http://outdoors.visitkarelia.fi/loader.aspx?id=13f8f8b4-5130-45f3-842a-b6b262b574ad>. 27.6.2015.

- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2008. Pohjois-Karjalan maakuntakaava (1. vaihekaava) Osa C: Liitekartat. <http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/808825/kaavan+1+vaiheen+liitekartat.pdf/8124bc2f-9974-46a7-b427-ce854e849599>. 29.1.2015.
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2014. Pohjois-Karjalan matkailun teema- ja toimenpideohjelma 2014–2020. Julkaisu 172. <http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/992667/172+Pohjois-Karjalan+matkailun+teema-+ja+toimenpideohjelma+2014-2020/3bbc6e2a-7787-480c-813d-8fd4fe1a1f04>. 18.9.2015.
- Puhakka, R. 2011. Matkailukysynnän trendit vuoteen 2030 mennessä. Lahden ammattikorkeakoulu. Matkailun ala. TULEVA – Tulevaisuuden matkailijat - projekti. http://www.kulmat.fi/images/tiedostot/Artikkelit/tuleva_trendit_2030.pdf. 1.1.2015.
- Ruunaan retkeilykeskus. 2015. Palvelut. <http://www.ruunaa.fi/fi/palvelut/>. 7.11.2015.
- Ruusunen, R. 2011. Esipuhe. Teoksessa Ruusunen, R. & Taatinen, T. (toim.). Outdoors Finland -strategian mukainen matkailuaktiiviteettien kehittäminen ja imago-markkinointi Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Julkaisuja C:55. 6. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37754/C55.pdf?sequence=1>. 26.1.2015.
- Ruusunen, R., Kainulainen, T. & Taatinen, T. 2011. OF Pohjois-Karjala hankkeen tulokset. Teoksessa Ruusunen, R. & Taatinen, T. (toim.). Outdoors Finland -strategian mukainen matkailuaktiiviteettien kehittäminen ja imago-markkinointi Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Julkaisuja C:55. 12–16. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37754/C55.pdf?sequence=1>. 26.1.2015.
- Räsänen, P. 2011. Melontamatkailun tuotteistaminen. Visit Finland. Outdoors Finland. <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/05/OF-Melontamatkailun-tuotteistamislite.pdf?dl>. 2.4.2015.
- Räsänen, P. 2015a. Suunnitteluopas. OutdoorsFinland.fi. Visit Finland. <http://www.outdoorsfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/Retkeilymatkailun-suunnitteluopas.pdf>. 2.4.2015.
- Räsänen, P. 2015b. Suunnitteluopas. OutdoorsFinland.fi. Visit Finland. <http://www.outdoorsfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/Py%C3%B6r%C3%A4matkailun-suunnitteluopas.pdf>. 5.4.2015.
- Räsänen, P. & Saari, H. 2011. Vaellusreittien suunnitteluopas. Visit Finland. Outdoors Finland. <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/05/OF-Vaellusreittien-suunnitteluopas.pdf?dl>. 2.4.2015.
- Saarinen, J. 1999. Luontomatkailu metsän käyttömuotona. Metsätieteen aikakauskirja 1/1999. <http://www.metla.eu/aikakauskirja/full/ff99/ff991094.pdf>. 30.12.2014.
- Saarinen, J. 2005. Luontomatkailun kehittäminen ja tutkimus Suomessa. Metlan työraportteja 20. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2005/mwp020-14.pdf>. 1.1.2015.

- Sievänen, T. 1995. Retkeily ja retkeilyreitit – mahdollisuus ekomatkailulle? Teoksessa Järviluoma, J., Saarinen, J. & Vasaman, A. (toim.). ”Jos metsään haluat mennä...” Näkökulmia luonnon virkistys- ja matkailukäyttöön. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 571. 87–94.
- Sievänen, T. & Neuvonen, M. 2010. Luonnon virkistyskäyttö 2010. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp212.pdf>. 1.2.2015.
- Suomen Latu ry. 2015a. Reittiluokitus. <http://www.suomenlatu.fi/vaikuta/ulkoiluolosuhteet/ohjeita-ulkoiluapaikkojen-rakentamiseen/reittiluokitus.html>. 27.6.2015.
- Suomen Latu ry. 2015b. Maastopyöräilijä polkee hangessa ja hangella. <http://www.mediaparkki.com/pp/?p=262>. 20.9.2015.
- Sustainable Tourism Online. 2015. Nature-Based Tourism. <http://www.sustainabletourisonline.com/parks-and-culture/nature-based-tourism/forms-of-nature-based-tourism>. 9.1.2015.
- Timitran Linna. 2015. Aktiviteetit. <http://www.timitra.fi/fi/hostel/aktiviteetit>. 7.11.2015.
- Tuunanen, P. 2014. Valtioneuvoston periaatepäätös toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi 13.02.2003. Toteutuminen 2003–2012. <http://www.ym.fi/download/noname/%7BED57BFA0-B8E7-4F9D-BD36-FFB2D723097A%7D/97837>. 9.1.2014.
- Tyrväinen, L. 2015. Uutta tietoa metsien terveysvaikutuksista. Aarrelehti. http://www.aarrelehti.fi/vieraskyna/fi_FI/vieraskyna711/. 4.6.2015.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2014. MEK:n toiminnot siirretään Finprohon. Tiedote. <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=424760>. 12.1.2015.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2015. Yhdessä enemmän – kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Matkailun tiekartta 2015–2025. https://www.tem.fi/files/41862/TEMrap_2_2015_16012015.pdf. 25.1.2015.
- Valentine, P. 1992. Review: nature-based tourism. http://researchonline.jcu.edu.au/1632/1/Nature-based_tourism.pdf. 9.12.2014.
- Valminen, K. 2010. Tuotteistaminen keinona kehittää palveluja. Aalto yliopisto. Innovation Management Institute (IMI). BIT Tutkimuskeskus. [http://kuntatekniikka.kuntalehti.fi/toimijat/kehto/KEHTO-foorumit/nokia-kehto-foorumi/Documents/KEHTO-Foorum_Palvelujen%20tuotteistaminen_Valminen%2018%203%202010\[1\].pdf](http://kuntatekniikka.kuntalehti.fi/toimijat/kehto/KEHTO-foorumit/nokia-kehto-foorumi/Documents/KEHTO-Foorum_Palvelujen%20tuotteistaminen_Valminen%2018%203%202010[1].pdf). 5.4.2015.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Tammi.
- Villiemäntä. 2015. Villiemäntä palvelee Patvinsuolla. <http://www.villiemanta.fi/>. 25.6.2015.
- Visit Finland. 2008. Pyöräilymatkailun kehittämisstrategia 2009–2013. http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/04/2008-Pyorailymatkailun_kehitt%C3%A4misstrategia_2009-2013-vrs-2.pdf?dl. 5.4.2015.
- Visit Finland. 2010. Kansainvälinen luontomatkailututkimus 2010. <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/04/A169-Kansainva%CC%88linen-luontomatkailututkimus-2010-Korj.pdf?dl>. 2.4.2015.
- Visit Finland. 2012a. Modernit humanistit työkirja. http://www.e-julkaisu.fi/mek/visit_finland-modernit_humanistit/. 2.4.2015.

- Visit Finland. 2012b. Modernit humanistit ja matkustaminen Suomeen 2012.
[http://87.108.50.97/relis/REL_LIB.NSF/0/0EC834FEC2BA501EC2257A5D0040EC00/\\$FILE/Modernit%20humanistit%20ja%20matkustaminen%20Suomeen_2012.pdf](http://87.108.50.97/relis/REL_LIB.NSF/0/0EC834FEC2BA501EC2257A5D0040EC00/$FILE/Modernit%20humanistit%20ja%20matkustaminen%20Suomeen_2012.pdf). 3.4.2015.
- Visit Finland. 2013. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 TUOTEKEHITYKSEN PAINOPISTEET VUOSILLE 2014 - 2020. <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2014/01/Teemat-ja-tuotekehityksen-painopisteet-2014-alk-.pdf>. 25.1.2015.
- Visit Finland. 2014a. Kesän luontoaktiviteettien kehittämisstrategia 2015–2018.
<http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2015/01/Kes%C3%A4n-luontoaktiviteettien-kehitt%C3%A4misstrategia2015-2018-copy.pdf?dl>. 10.6.2015.
- Visit Finland. 2014b. Hyvinvointimatkailustrategia 2014–2018.
http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2015/01/HYVINVOINTIMATKAILUSTRATEGIA-2014-2018_final1.pdf?dl. 2.4.2015.
- Visit Finland. 2015a. Suomen kesäaktiviteetit ovat luontomatkailua parhaimmillaan.
<http://www.visitfinland.fi/tuoteteemat/kesaaktiviteetit-outdoors-finland/>. 10.6.2015.
- Visit Finland. 2015b. Finrelax® – Suomesta hyvinvointimatkailun kärkimaa.
<http://www.visitfinland.fi/tuoteteemat-ja-tyokalut/tuoteteemat/hyvinvointimatkailu/>. 21.9.2015.
- Visit Finland. 2015c. Vaellus ja sauvakävely. Teemakohtaiset tuotesuosituksset.
<http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/05/Tuotesuosituksset-OF-Vaellus.pdf?dl>. 2.6.2015.
- Visit Finland. 2015d. Melonta. Teemakohtaiset tuotesuosituksset.
<http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/05/Tuotesuosituksset-OF-Melonta.pdf?dl>. 3.6.2015.
- Visit Finland. 2015e. Retkipyöräily. Teemakohtaiset tuotesuosituksset.
<http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2013/05/Tuotesuosituksset-OF-Py%C3%B6r%C3%A4ily.pdf?dl>. 28.6.2015.
- VisitKarelia.fi. 2015a. Tervetuloa Pohjois-Karjalan virkistysreittien karttapalveluun!
<http://outdoors.visitkarelia.fi/fi/#z=7&c=62.80988611824276,30.110196861348413>. 2.4.2015.
- VisitKarelia.fi. 2015. Aktiviteetit alueittain.
http://www.visitkarelia.fi/fi/Matkailu/Aktiviteetit/Aktiviteetit-alueittain#category=activities&initialsearch=true&sorting=Name&area=null&acc_type=null&adults=1. 27.6.2015.
- VisitKarelia.fi. 2015. Jänisjoki.
<http://outdoors.visitkarelia.fi/gpsalbum/Janisjoki/zghxpscv/a54868cf-4222-4af1-a847-863aabc86fa8#z=11&c=62.25760345643299,30.573982874351717>. 16.9.2015.
- VisitKarelia.fi. 2015b. Reittiselosteet. <http://outdoors.visitkarelia.fi/fi/Reittiselosteet>. 21.9.2015.
- VisitKarelia.fi. 2015c. Aktiviteetit alueittain.
http://www.visitkarelia.fi/fi/Matkailu/Aktiviteetit/Aktiviteetit-alueittain#category=activities&initialsearch=true&sorting=Name&area=null&acc_type=null&adults=2. 1.4.2015.

- Vuorjoki, K. 2008. Luontomatkailun mallimaakunta. Esiselvitystyö Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. <http://www.pkmedia.fi/wp-content/uploads/2013/09/A4-taitto-2-palstaa-2204.pdf>. 29.1.2015.
- Vuorjoki, K. 2012. Pohjois-Karjalan reitistöt kutsuvat retkeilemään. <http://www.suomenlatu.fi/uutiset/ulkoile/pohjois-karjalan-reitistot-kutsuvat-retkeilemaan.html>. 27.6.2015.
- Vuorjoki, K. & Virtamo, P. 2004. Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas. Helsinki: Edita.
- .

Sähköpostikysely Pohjois-Karjalan matkailuneuvontoihin

Hei!

Opiskelen Karelia-ammattikorkeakoulussa matkailualaa ja olen tekemässä opinnäytetyötä työnimellä ”Pohjois-Karjalan virkistysreittien tuotteistaminen - multiaktiviteetti-tuotteiden suunnittelu”. Toimeksiantajana työssäni on Karelia Expert Matkailupalvelu Oy (työni ohjaaja Keijo Koskinen Karelia-amk:sta on sopinut asiasta Markku Litjan kanssa).

Tavoitteenani on opinnäytteenäni kehittää kaksi kesätuotetta, joissa yhdistyvät vaellus ja melonta sekä mahdollisesti myös (maasto)pyöräily. Perustuotteet tulevat olemaan oma-toimisesti kuljettaviksi soveltuvia, mutta alueen matkailuyrittäjät hyötyvät niistä muun muassa tarjoamalla välineitä vuokralle (mm. kajakit, maastopyörät) sekä tarjoamalla majoitus- ja ravitsemispalveluitaan reitillä kulkeville henkilöille.

Ennen kuin teen lopullisia päätöksiä muun muassa kohdealueista, reiteistä ja muista keskeisistä asioista, toivoisin saavani Pohjois-Karjalan matkailuinfoilta aiheeseen taustatietoa (ns. tietoa kentältä). Tämän vuoksi lähetän tämän kyselyn useampaan Pohjois-Karjalan alueen matkailuneuvontaan, myös Teille.

Alle on listattu aiheeseen liittyviä kysymyksiä. Olisin kiitollinen, jos ehtisitte lukea ne läpi ja vastata. Osa kysymyksistä voi olla aika hankalia, mutta toivottavasti vastaatte ainakin niihin, joihin voitte. Halutessanne voimme sopia puhelinhaastatteluaikaa, jolloin soitan sovittuna aikana ja käymme vastaukset kysymyksiin puhelimesta läpi. Vastauksia ja mahdollisia puhelinhaastatteluja toivoisin saavani jo tämän (vk 23) ja ensi viikon (vk 24) aikana, sillä aikataulu opinnäytetyöni suhteen on varsin tiivis.

1. Ovatko matkailijoiden kysymykset kansallispuistoihin liittyen yleisiä? Mitä asioita matkailijat kansallispuistoista kysyvät?
2. Mitkä aktiviteetit ovat suosituimpia/kysytyimpiä ulkomaisten matkailijoiden keskuudessa? Onko tässä eroa suomalaisiin matkailijoihin verrattuna?
3. Minkä koette olevan suosituin luontomatkailukohde Pohjois-Karjalassa? Erottuuko jokin tietty kohde matkailijoiden keskuudessa ylitse muiden?
4. Mitä matkailijat toivovat luontolomaltaan? Millaisia odotuksia matkailijoilla on luontolomaansa kohtaan?
5. Onko Pohjois-Karjalan alueelta esiin noussut asioita, joihin matkailijat ovat erityisesti tykättyneet tai pettyneet?
6. Mitä ulkomaalaiset matkailijat arvostavat eniten luontolomallaan?
7. Ovatko ulkomaalaiset luontomatkailijat valmiita yöpymään teltassa/laavussa, vai kaipaako enemmistö ulko-maalaisista majoitusta lakanoiden välissä?
8. Kaipaavatko ulkomaalaiset luontomatkailijat ravitsemispalveluita vai riittääkö heille heidän itse nuotiolla/retkikeittimellä valmistamansa ateriat?

9. Muuta mieleenne tulevaa reitteihin, aktiviteetteihin, luontoon tai muuhun liittyen, mikä olisi mielestänne hyvä huomioida tuotteiden suunnittelussa?

Mikäli teillä on kysyttävää opinnäytetyötäni koskien, vastaan mielelläni.

Yhteistyöterveisin,

Tiia Boman

3. vuoden matkailualan opiskelija

Karelia-amk

puh. +358 41 432 5988

Kooste matkailuneuvontakyselyn vastauksista

Lähetin kyselyn 3.6.2015 sähköpostilla kahdeksaan Pohjois-Karjalan alueen matkailuinfoon. Varsinaisia vastauksia sain kolme. Näistä vastauksista olen kerännyt alle satunnaisessa järjestyksessä niissä esiintyneet avainsanat. Saman sanan toistuminen saman kysymyksen alla kertoo siitä, että asia on mainittu useammassa vastauksessa.

1. Ovatko matkailijoiden kysymykset kansallispuistoihin liittyen yleisiä? Mitä asioita matkailijat kansallispuistoista kysyvät?

esite	kartta	reitit	julkiset	majoitus	välinevuokraus
kansallispuistot	reitit	palvelut	kansallispuistot	mitä saa/ei saa tehdä	
kulkuyhteydet		maksullisuus	majoitus		

2. Mitkä aktiviteetit ovat suosituimpia/kysytyimpiä ulkomaisten matkailijoiden keskuudessa? Onko tässä eroa suomalaisiin matkailijoihin verrattuna?

marjastus	lintujen tarkkailu	pyöräily	vaellus	melonta	kalastus
melonta	soutu	reitit	kalastus	patikointi	luistelu
hiihto	laskettelu	koiravaljakot	moottorikelkkailu	lumikenkäily	

3. Minkä koette olevan suosituin luontomatkailukohde Pohjois-Karjalassa? Erottuuko jokin tietty kohde matkailijoiden keskuudessa ylitse muiden?

Koli	Koli	Koli			
------	------	------	--	--	--

4. Mitä matkailijat toivovat luontolomaltaan? Millaisia odotuksia matkailijoilla on luontolomaansa kohtaan?

luonnonrauha	hiljaisuus	elämykset	metsäeläimet		
luonnonrauha	luonnonkauneus	hyvin merkityt reitit	hyvä palveluvarustus		
rauhallisuus	syväinen sijainti	palvelut	julkinen liikenne kohteeseen		
arjesta poikkeavuus		osalla yksinkertaisuus, osalla mukavuus ja tasokkuus			

5. Onko Pohjois-Karjalan alueelta esiin noussut asioita, joihin matkailijat ovat erityisesti tykättyneet tai pettyneet?

+ lumi	+ talviaktiviteetit	+ hiljaisuus	+ puhtaat järvet	+ puhdas ilma	+ luonnonrauha
+ luonnon kauneus	+ luonnon puhtaus	+ luonnon monipuolisuus	+ väljyys	+ puhdas ilma	+ harva asutus
- itikat	- hirvikärpäset	- julkiset kulkuyhteydet	- julkisten kulkuyhteyksien puute		- kielitaidon puute
- karttojen puute		- vanhentuneet kartat	- englanninkielisen informaation puute		
- hyttysten ja muiden hyönteisten paljous					

6. Mitä ulkomaalaiset matkailijat arvostavat eniten luontolomallaan?

puhtas luonto	koskematon luonto	hiljaisuus	toimivuus		
hyvin merkityt reitit	välinevuokraus	kulttuuritarjonta	majoitusvaihtoehdot (luxuksesta perinteiseen)		
englanninkielistä informaatiota		jokamiehenoikeudet	puhtaat marjat, sienet		

7. Ovatko ulkomaalaiset luontomatkailijat valmiita yöpymään teltassa/laavussa, vai kaipaako enemmistö ulko-maalaisista majoitusta lakanoiden välissä?

osalle kelpaa ja laavujen maksuttomuutta arvostetaan					
yleensä on teltta-/laavu-/autiotupa riittänyt					
useimmille teltta-/laavu-/autiotupa riittää					

8. Kaipaavatko ulkomaalaiset luontomatkailijat ravitsemispalveluita vai riittääkö heille heidän itse nuotiola-/retkikeittimellä valmistamansa ateriat?

riippuu ihmisestä	ravitsemispalveluiden sijaan kauppoja kysely				
itse tehty riittänee	valmiita aterioita arvostetaan				
ainakin ruokavarastojen täydennusmahdollisuus					

9. Muuta mieleenne tulevaa reitteihin, aktiviteetteihin, luontoon tai muuhun liittyen, mikä olisi mielestänne hyvä huomioida tuotteiden suunnittelussa?

jos palveluita on tarjolla, pitäisi olla infoa englanniksi	palveluvarustuksen kunto				
ajantasaiset kartat (kaikilla ei älypuhelimia!)	ajantasaisuus		yhteyshenkilö		
painetut kartat	riittävät reittimerkinnät		tuotteiden hinta-laatusuhde		
erilliset, tietyn reitin kuvaavat kartat	kulkuyhteydet		turvallisuus		
ilmainen yleiskartta alueen kaikista reiteistä reittivalinnan tueksi --> voi ostaa tarkemman ko. reitin tarkan					
kulkuyhteydet mahdollisuuksien mukaan jos ei omaa autoa					
aktiviteetteja lyhyellä varausajalla ja pienellekin (2-4 hlö) porukalle					

Sähköpostikysely Pohjois-Karjalan luontomatkailuyrittäjille

Hei!

Opiskelen Karelia-ammattikorkeakoulussa viimeistä vuotta matkailualaa, ja olen tekemässä opinnäytetyötäni teemalla "Pohjois-Karjalan virkistysreittien tuotteistaminen/multiaktiiviteettituotteiden suunnittelu" (työnimi). Toimeksiantajana työssä toimii Karelia Expert.

Olen kuluvan kesän aikana kiertänyt Pohjois-Karjalan eri reiteillä (mm. uusi Pogostan kierros, osa Karhunpolusta) pääasiassa maastopyöräillen ja tehnyt joitakin suunnitelmia tuotepohjiksi. Nyt haluaisin tietää, kuinka kiinnostuneita pääasiassa Petkeljärvi-Patvinsuo-Ruunaa -alueen matkailuyrittäjät ovat lähtemään mukaan reitistöjen tuotteistamiseen, tai mikäli yritys sijaitsee hieman kauempana mainitulta alueelta, olisiko yrityksellä mahdollisuuksia ulottaa toimintaansa tälle Petkeljärvi-Patvinsuo-Ruunaa -alueelle.

Tällä hetkellä toivoisin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Löytyykö yrityksenne valikoimista vuokravälineitä (esim. maastopyöriä, kajakkeja, kannootteja, muita varusteita) omatoimisesti käytettäväksi? Jos, niin mitä ja mistä vuokravälineet voi saada käyttöönsä?
- Pystyisikö yrityksenne tarjoamaan matkailijan tarvitsemia tukipalveluita tai onko teillä halukkuutta lähteä mukaan kehittämään tarvittavia tukipalveluita? (esim. majoitus- ja ravitsemuspalvelut, "rengasrikkopäivystys" mikäli matkailijan polkupyörä hajoaa 'keskellä-ei-mitään', kuljetuspalvelut). Tähän kysymykseen liittyy tiiviisti seuraava ja viimeinen kysymys, eli
- Millä alueella yrityksenne toimii tällä hetkellä ja millä alueella se on lähitulevaisuudessa valmis toimimaan?

Toivoisin, että löydätte hetken aikaa ja ehditte vastaamaan viimeistään 6.9.2015.

Parhain terveisin / Best wishes

Tiia Boman

LUTNS12

Karelia-ammattikorkeakoulu / Karelia University of Applied Sciences

Matkailun koulutus / Degree Programme in Tourism

+358 41432 5988

Hei!

Lähetin elokuun lopulla lyhyen kyselyn liittyen Pohjois-Karjalan luontomatkailuyrittäjien tarjontaan. Vastauksia sain kaksi - kiitos vastanneille! -, mutta auttaisi paljon, jos useampi ehtisi vastaamaan.

Alla siis välitettynä alkuperäinen viestini, toivottavasti syyskiireistänne huolimatta löydätte aikaa vastata tämän viikon aikana (20.9 mennessä).

Terveisin / Best wishes

Tiia Boman

LUTNS12

Karelia-ammattikorkeakoulu / Karelia University of Applied Sciences

Matkailun koulutus / Degree Programme in Tourism

puh. +358 41432 5988

Lähettilä: Boman Tiia K.

Lähetetty: 26. elokuuta 2015 6:52

Aihe: P-K:n reitistöjen tuotteistaminen ja tukipalvelut, muutama kysymys

Hei!

Opiskelen Karelia-ammattikorkeakoulussa viimeistä vuotta matkailualaa, ja olen tekemässä opinnäytetyötäni teemalla "Pohjois-Karjalan virkistysreittien tuotteistaminen/multiaktiiviteettituotteiden suunnittelu" (työnimi). Toimeksiantajana työssä toimii Karelia Expert.

Olen kuluvan kesän aikana kiertänyt Pohjois-Karjalan eri reiteillä (mm. uusi Pogostan kierros, osa Karhunpolusta) pääasiassa maastopyöräillen ja tehnyt joitakin suunnitelmia tuotepohjiksi. Nyt haluaisin tietää, kuinka kiinnostuneita pääasiassa Petkeljärvi-Patvinsuo-Ruunaa -alueen matkailuyrittäjät ovat lähtemään mukaan reitistöjen tuotteistamiseen, tai mikäli yritys sijaitsee hieman kauempana mainitulta alueelta, olisiko yrityksellä mahdollisuuksia ulottaa toimintaansa tälle Petkeljärvi-Patvinsuo-Ruunaa -alueelle.

Tällä hetkellä toivoisin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Löytyykö yrityksenne valikoimista vuokravälineitä (esim. maastopyöriä, kajakkeja, kannooteja, muita varusteita) omatoimisesti käytettäväksi? Jos, niin mitä ja mistä vuokravälineet voi saada käyttöönsä?
- Pystyisikö yrityksenne tarjoamaan matkailijan tarvitsemia tukipalveluita tai onko teillä halukkuutta lähteä mukaan kehittämään tarvittavia tukipalveluita? (esim. majoitus- ja ravintolapalvelut, "rengasrikkopäivystys" mikäli matkailijan polkupyörä hajoaa 'keskellä-eimittäin', kuljetuspalvelut). Tähän kysymykseen liittyy tiiviisti seuraava ja viimeinen kysymys, eli
- Millä alueella yrityksenne toimii tällä hetkellä ja millä alueella se on lähitulevaisuudessa valmis toimimaan?

Toivoisin, että löydätte hetken ja... - -

Ekskursiokuvaus: Suuret suunnitelmat ja todellisuus

Ensimmäinen ekskursio: Pogostan kierros

Ajatuksena oli käydä ensimmäisellä reissulla testaamassa melontaosuuksia lukuun ottamatta kaikki tuotteisiin suunnittelemani vaellus- ja maastopyöräilyosuudet kaikista kolmesta tuotteesta (Petkeljärvi–Koitajoki, Patvinsuo–Ruunaa ja Petkeljärvi/Pogostan kierros). Käytännössä tämä tarkoitti Ilomantsi–Taitajan taival yhdyspolun, Pogostan kierroksen ja Ala-Koitajoen retkeilyreitien kiertämistä sekä Karhunpolun kulkemista Patvinsuo–Ruunaa välillä. Koska aika oli rajallinen, päätin kulkea myös tuotteissa vaellettaviksi suunnitellut osuudet maastopyörän kanssa, koska näin arvelin säästäväni aikaa, ja toisaalta samalla poistui logistinen ongelma siitä, kuinka saisin maastopyörän palautettua reitin lähtö- tai päätepisteeseen kesken ekskursion. Aikaa näiden reittien kiertämiseen oli varattu 6,5 päivää.

Ekskursio ei kuitenkaan toteutunut suunnitelman mukaan. Aloitus viivästyi niin, että pääsin lähtemään Joensuusta Ilomantsiin maanantain 16.6.2015 sijaan vasta tiistai-iltana 17.6. Ilomantsin liikuntahallilta (Pogostantie 13, 82900 Ilomantsi) lähdin maastopyörällä kohti Hiislammen laavua ja Petkeljärveä. Hiislammen laavulle matka kesti noin 45 minuuttia. Laavu oli hyväkuntoinen ja siinä voisi halutessaan yöpyä.

Petkeljärven kansallispuiston rajalle saavuin noin 4 h 30 min sen jälkeen, kun lähdin Hiislammen laavulta. Tähän matka-aikaan sisältyi yksi paha epäselvien maastomerkintöjen vuoksi. Väli Hiislammen laavu–Petkeljärvi (Taitajan taivalta) oli maastopyörän kanssa paikoitellen haastava ja jouduin taluttamaan pyörää pitkät pätkät, minkä vuoksi matkante-ko oli hidasta.

Ruhkaranta Holiday Village (<http://ruhkaranta.com/fi/>) sijaitsee Hiislammen laavun ja Petkeljärven välimaastossa. Ruhkarannassa on tarjolla mökkimajoitusta. Ruhkarantaan osoitti yksi kyltti Taitajan taipaleelta, tosin kyltti oli ikivanha ja vaatisi uusimista.

Petkeljärveltä jatkoin Möhköön Rajan polkua pitkin ja saavuin perille noin klo 9. Matka Petkeljärveltä Möhköön kesti 3–4 tuntia. Petkeljärvi–Möhkö-väli oli melko hyvä pyöräillä ja sisälsi myös tieosuuksia. Möhköön pyöräiltäessä alkumatka Petraniemestä kannattaa kuitenkin mennä Petkeljärventietä lähes Möhköntien risteykseen asti ja lähteä vasta tästä seuraamaan Möhköön vievää Rajan polkua. Jos seuraa Rajan polkua alusta asti, joutuu maastopyörää osin taluttamaan ja/tai kantamaan, koska reitti menee välillä kivikkoisia harjupolkuja pitkin.

Möhköstä jatkoin Susitaipaleelle ja kohti Särkkäjärven autiotupaa. Susitaival oli pyöräiltävissä Öykkösenvaaran taistelupaikalle asti (noin 7 km Möhköstä), mutta siitä edespäin Susitaival oli pyörän kanssa pääosin hankalakulkuista (mm. kivikkoista harjupolkua). Reitin varrelle osuu Pohjoisen Pitkäjärven autiotupa, joka oli teoriassa yöpymiskelpoinen – tupa oli kuitenkin erittäin sotkuinen, minkä vuoksi yöpyminen siellä ei houkutellut. Autiotuvan jälkeen Susitaipaleen poiketessa hetkellisesti tielle suunnistin puhelimen maastokarttojen avulla näitä sorateitä pitkin Särkkäjärven autiotuvalle (ainakin oman puhelimeni käyttämä matkapuhelinverkko toimi tällä alueella). Poikkesin siis tässä kohtaa pois Susitaipaleelta, koska olin jo todennut Susitaipaleen pyöräilykelvottomaksi ja joutuisin tuotesuunnitelmiani tältä osin muuttamaan.

Särkkäjärven yöpymis- ja tauko- paikka (kuva 1) oli palveluiltaan hyvä (autiotupa, grillikatos, uimara, käymälä, liiteri). Autiotupa oli erittäin siisti, varmasti sen vuoksi että paikallinen kyläyhdistys ylläpitää sitä. Särkkäjärven autiotupa soveltuisi erinomaisesti yöpymiseen. Särkkäjärven autiotuvalle myös pääsee tietä pitkin autolla, mikä on logistisesti hyvä asia.

Kuva 1. Särkkäjärven alue. Autiotuvasta näkyy kuvassa vain hieman kattoa kuvan oikeassa yläreunassa.

Särkkäjärven autiotuvalta pyöräilin v. 2015 valmistunutta Kulkijanpolkua Taitajan taipaleen Mekrijärven puoleiseen risteykseen asti (Kallioniemen sillan lähelle). Tämä oli oikeastaan ainut osuus tällä Pogostan kierros -reitillä, josta suurimman osan myös aloitteleva maastopyöräilijä pystyi polkemaan.

Kulkijanpolulla sijainneet laavut eivät olleet rannoilla eivätkä ne muutenkaan olleet kovin viehättäviä. Ensimmäinen laavu oli tarkoitettu vain taukopaikaksi, sillä sen sisällä oli pöytä penkkeineen eikä sijaa nukkumiselle. Toinen laavu oli yöpymiskelpoinen. Sen yhteydessä oli myös paikallisen metsästysseuran taukopaikkana palveleva kodan tapainen rakennelma (kuva 2), mutta kodassa ei ollut nukkumapaikkoja eikä se ylipäänsä ollut kovin siisti. Kulkijanpolku on kuitenkin vain 24 km:ä pitkä ja poljettavissa yhtämittaa, joten tällä välillä ei välttämättä ole tarpeen yöpyä.

Kuva 2. Kiieskankaan taukopaikka Kulkijanpolulla.

Kallioniemen sillan jälkeen, läheltä Mekrijärventien risteystä, en lähtenyt jatkamaan enää Taitajan taipaleelle, kuten olin alun perin suunnitellut, vaan jatkoin Hatuntietä takaisin Ilomantsin keskusta. Keskusta saavuin torstain puolella ja kokonaisuutena reissuun oli mennyt aikaa vajaa 2,5 päivää. Ekskursioaikatauluni jo osoittauduttua toimimattomaksi palasin Joensuuhun miettimään ekskursiosuunnitelmani uusiksi.

Toinen ekskursio: Patvinsuo–Ruunaa

Ensimmäisen ekskursioiden aikana Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteesta testaamatta jäivät Susi-taipaleen kulkeminen Pohjoiselta Pitkälästä Särkälän autiotuvalle ja Taitajan taival väliltä Merkilä–Hiislammen laavu. Lisäksi Hiiskoski–Pamilonkoski (Ala-Koitajoen retkeilyreitti) jäi vaeltamatta. Kiertämättä jääneistä osuuksista huolimatta päätin suunnata toisella ekskursiolla pääasiassa Patvinsuon ja Ruunaan alueille, koska tiesin jo ensimmäisen ekskursioiden perusteella joutuvani miettimään Petkeljärvi–Koitajoki- ja Petkeljärvi/Pogostan kierros -tuotteiden reittivalinnat pääosin uusiksi.

Toisen ekskursioiden osalta suunnittelin, että ajaisin perjantaina Patvinsuolle ja pyöräilisin sieltä Karhunpolkua Ruunalle (n. 61 km). Tarkoitus oli yöpyä Ruunalla ja palata sitten lauantai-illaksi Patvinsuolle. Sunnuntaina olisin ajanut autolla Hiiskoskelle ja vaeltanut Ala-Koitajoen retkeilyreitillä.

Perjantaina 19.6. lähdin noin klo 12.30 pyöräilemään Patvinsuolta Karhunpolkua kohti Ruunaan retkeilyaluetta. Ruunaan retkeilyalueen laitamille saavuin noin 11 h 30 min lähdön jälkeen. Vaikka Karhunpolku vaellusreitillä vaikutti olevan hyvin maastoon merkitty, ei maastopyöräilyreitillä, joka osin poikkeaa vaellusreitiltä, ollut merkitty. Suunnitelmia reitin merkitsemisestä on ollut ja merkinnät on pitänyt toteuttaa jo syksyllä 2014 (Carelian Eastpoint ry 2015), mutta jostain syystä tämä projekti on jäänyt kesken. Merkintöjen puutteen vuoksi reitillä pysyminen vaatii reitin etukäteissuunnittelua ja kartanlukutaitoa. Omalla ekskursiollani apunani ei ollut kunnollista karttaa. Kartanpuutteesta johtuen teinkin muutamissa risteyksissä harhavalintoja. Nykyisiä reittimerkintöjä hyväksi käyttäen reitti ei siis sovellu omatoimimatkailijoille, ellei kyseessä ole suunnistustaitoinen harrastaja.

Mikäli puuttuvia reittimerkintöjä ei huomioida, oli Karhunpolun maastopyöräilyversio välillä Patvinsuo–Ruunaa poljettavuudeltaan erittäin hyvä ja siinä on selvästi matkailullista potentiaalia. Maasto oli riittävän vaihteleva ja maisemat komeita. Mikäli matkan varrella haluaa yöpyä, soveltuu Pitkälän autiotupa (noin 17 km Patvinsuolta pohjoiseen) saunoineen tähän tarkoitukseen hyvin. Pitkälän autiotuvan lähelle pääsee myös autolla. Toinen mahdollinen yöpymispaikka on Loma-Kitsi (Kitsintie 86 A, 81650 Hattuvaa-ra), joka sijaitsee noin 12 kilometriä eteenpäin Pitkälän autiotuvalta. Loma-Kitsiin oli Karhunpolulta opaste. Ruunaan retkeilyalueella reitti kulkee Ruunaan retkeilykeskuksen (Neitikoskentie 47, 81750 Pankakoski) ohi. Kesäkaudella retkeilykeskuksessa on muun muassa majoitus- ja ravitsemispalveluita tarjolla. Myös muut Ruunaan retkeilyalueen matkailupalveluyritykset sijaitsevat Karhunpolun läheisyydessä.

Tällä ekskursiolla ajatuksia herättävää oli se, kun noin 15 km:ä ennen Ruunaata polku-pyöräni hajosi. Pyörän hajoamisen vuoksi tälläkin ekskursiolla tiivis aikatauluni petti, ja Ruunaa–Lieksan keskusta -yhdysreitti jäi pyöräilemättä sekä Ala-Koitajoen retkeilyreitti jäi vaeltamatta. Pyörän hajoaminen herätti kuitenkin tärkeitä kysymyksiä liittyen siihen, jos matkailijalle käy samoin. Näitä asioita olen pohtinut enemmän opinnäytetyöni pohdintaosiossa.

Kolmas ekskursio: Kontiovaarantie

Heinäkuussa jatkoin pyöräilyosuuksien testausta, ja kävin lauantaina 4.7. pyöräilemässä Kontiovaarantien Lieksassa. Tämä osuus liittyy tuotteeseen Patvinsuo–Ruunaa ja vinkin tästä reitistä sain opinnäytteeni ohjaajalta, joka kutsui Kontiovaarantietä

”Pohjois-Karjalan Punkaharjuksi”. Tuote-suunnitelmassani hahmottelin, että matkailija vuokraisi pyörän Lieksan keskustasta ja pyöräilisi Hattuvaarantietä Kontiovaarantielle ja tätä tietä edelleen Patvinsuolle (kokonaismatka noin 45 km).

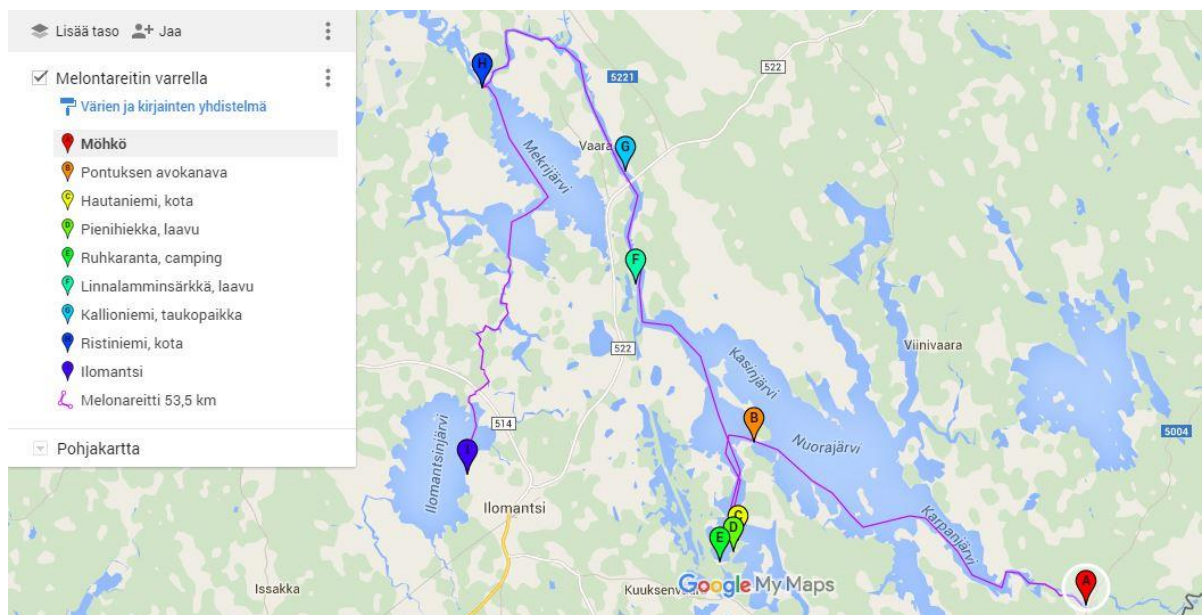
Ekskursiolla Kontiovaarantie osoittautui mäkiseksi ja mutkaiseksi hiekkatieksi (kuva 3). Tie kulkee harjulla ja maisemiltaan reitti oli upea, eikä liikennettä ollut paljon. Hyvällä pyörällä tie ei tuntunut liian raskealta, sillä alamäistä sai hyvän vauhdin ylämäkiä varten. Omasta mielestäni tie on kiinnostava ja soveltuu matkailukäyttöön, minkä vuoksi päätin pitää sen Patvinsuo-Ruunaa-tuotteen osana.

Neljäs ekskursio: Meloen Möhköstä Ilomantsinjärvelle

Heinäkuun 17. päivä lähdin testaamaan, kuinka Möhköstä Ilomantsin keskusta melonta käytännössä onnistuisi ja millainen reitti olisi luonnossa (kuva 4). Meloin reitin kajakilla, mutta mikäli matkailija vuokraa melontakaluston Ilomantsista, saa hän todennäköisemmin käyttöönsä kanoottin, koska niitä on enemmän tarjolla (itse en löytänyt heinäkuussa 2015 vuokrakajakkeja Ilomantsista).

Kuva 3. Kontiovaarantien maisemia.

Kuva 4. Melontareitti Möhköstä Ilomantsin keskusta.

Koska suunnittelemastani melontareitistä ei ole olemassa reittikarttaa, käytin suunnistamiseen Pogostan kierroksen, Kulkijan polun, Susitaipaleen, Taitajan taipaleen ja Rajan polun kattavaa v. 2015 painettua karttaa (muuta karttoja ei ole juuri saatavilla, koska painokset ovat loppuneet). Tämä kartta osoittautui melontamatkalla riittävän tarkaksi, mutta varmuuden vuoksi tarkistin välillä sijaintini puhelimen navigaattorista.

Kuvassa 4 näkyy melontareitti ja sen varrelle osuvat taukopaikat. Taukopaikat on saatu melontaseura Joensuun Kauhojat ry:n kohdetietokannasta (2015). Kyseisestä kohdetietokannasta oli suuri apu reitin suunnitteluvaiheessa. Kuvassa punainen A = Möhkö, lähtöpiste jatumman sininen I = Ilomantsi, päätepiste. Melontareittini kulki A:sta B:n (Pontuksen avokanava) kautta D:hen (Pienhiekan laavu). C:tä eli Hautaniemen kotaa en meloessa havainnut, saattoi johtua siitä, että Hautaniemen kodan lähistöllä meloessani kello oli jo noin 23 ja hämärä alkoi laskeutua. E on Ruhkaranta Holiday Village. D:stä eli Pienhiekan laavulta jatkoin kohti F:ää eli Linnalamminsärkän laavua. Tämä laavu oli iltahämärässä hankala nähdä, ja meloin sen ohi – vasta seuraavana päivänä paluumatkalla pystyin toteamaan, että laavu on olemassa. Laavulta jatkoin kohti H:ta eli Ristiniemen kotaa. Kota oli erittäin siisti ja soveltui erinomaisesti yöpymispaikaksi. Majoitustilaa on 6–10 hengelle. H:sta eli Ristiniemen kodalta jatkoin kohti I:tä eli Ilomantsin keskustaa.

Melontareitti osoittautui kokonaisuudessaan varsin helpoksi, koska reitillä ei ollut koskipaikkoja. Rannoilla näkyi runsaasti loma-asutusta ja lauantaipäivänä veneliikennettä oli kohtalaisesti. Reitillä pysyminen vaatii kartanlukutaitoa, tosin lähes koko matkan pystyi seuraamaan veneilyreitin merkkipaaluja, mitkä helpottivat suunnistusta. Reitille osuvat järvisuudet olivat tyynellä säällä helposti melottavia, mutta kun tuuli yltyi, muodostui aaltoja varsin nopeasti. Tällöin olisi järkevintä rantautua ja odottaa sään paranemista, koska kovassa aallokossa melominen on sekä hankalaa että vaarallista.

Tuoteselosteiden tietojen lähteet

Patvinsuo–Ruunaa-tuote

- GPS-koordinaatit outdoors.visitkarelia.fi ja Google Maps -palveluista.
- Reittien vaativuustasot selvisivät outdoors.visitkarelia.fi -portaalista:
http://outdoors.visitkarelia.fi/fi/reitit?tags=Vaellusreitit%20ja%20patikointi&p_zghxpsc=1. 16.9.2015.
- Yleistietoa kohteista luontoon.fi sivustolta, pääasiassa seuraavilta alisivuilta:
 Metsähallitus. 2015. Patvinsuon aktiviteetit. http://www.luontoon.fi/patvinsuo/aktiviteetit_17.9.2015.
 Metsähallitus. 2015. Patvinsuon palvelut. http://www.luontoon.fi/patvinsuo/palvelut_17.9.2015.
 Metsähallitus. 2015. Patvinsuon reitit. http://www.luontoon.fi/patvinsuo/reitit_17.9.2015.
 Metsähallitus 2015. Pienen Ritojärven nähtävyydet ja historia.
<http://www.luontoon.fi/pieniritojarvi/historiajanahtavydet>. 16.9.2015.
 Metsähallitus 2015. Pienen Ritojärven aktiviteetit.
<http://www.luontoon.fi/pieniritojarvi/aktiviteetit>. 16.9.2015
 Metsähallitus. 2015. Ruunaan reitit. <http://www.luontoon.fi/ruunaa/reitit>. 17.9.2015.
- Muita lähteitä:
 Fillari-lehden foorumi. 2012. Rinkka vai ISO Reppu MTB-Vaellukselle ?
<http://www.fillarifoorumi.fi/forum/showthread.php?45245-Rinkka-vai-ISO-Reppu-MTB-Vaellukselle>. 16.9.2015.
 Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2013. Pohjois-Karjalan itärajan retkeilyreittien luokittelu. [http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/3341608/Pohjois-Karjalanit%C3%A4rajanretkeilyreittienluokittelu\(1\).pdf/8b9797f8-af74-4b79-96ba-132287677759](http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/3341608/Pohjois-Karjalanit%C3%A4rajanretkeilyreittienluokittelu(1).pdf/8b9797f8-af74-4b79-96ba-132287677759). 16.9.2015.
 Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas. 2011. Karhunpolku.
http://www.vaellus.info/reittitarkennus.php?id=041008102304867F_16.9.2015.
 Pohjois-Karjalan vaellusreittiopas. 2004. Karhunpolku. Kartta
http://www.vaellus.info/reittikartta.php?id=041008102304867F_16.9.2015.
 Ruunaa.net. 2015. Karhunpolun reittikuvaus - maastopyöräily.
http://ruunaa.net/Reittikuvaus_karhunpolku. 16.9.2015.

Petkeljärvi–Koitajoki-tuote

- GPS-koordinaatit outdoors.visitkarelia.fi ja Google Maps -palveluista.
- Reittien vaativuustasot selvisivät outdoors.visitkarelia.fi -portaalista:
http://outdoors.visitkarelia.fi/fi/reitit?tags=Vaellusreitit%20ja%20patikointi&p_zghxpsc=1. 17.9.2015.

- Yleistietoa kohteista luontoon.fi sivustolta, pääasiassa seuraavilta alisivuilta:
Metsähallitus 2015. Petkeljärven historia. <http://www.luontoon.fi/petkeljarvi/historia>.
17.9.2015.

Metsähallitus 2015. Petkeljärven luontotupa.
<http://www.luontoon.fi/petkeljarvi/palvelut/petkeljarvenluontotupa>.
17.9.2015.

Metsähallitus. 2015. Petkeljärven reitit. <http://www.luontoon.fi/petkeljarvi/reitit>.
17.9.2015.

Metsähallitus 2015. Taitajan taival. <http://www.luontoon.fi/taitajantaival>_17.9.2015.

- Muita lähteitä:

Möhkön Matkailuyhdistys ry. 2015. Möhkö-Petkeljärvi-opas 2015.
<http://www.mohko.net/images/MOHKO%20OPAS%202015.pdf>. 18.9.2015.

Möhkön Matkailuyhdistys ry. 2015. Tervetuloa tutustumaan Möhkön kylään ja...
<http://www.mohko.net/>. 17.9.2015.

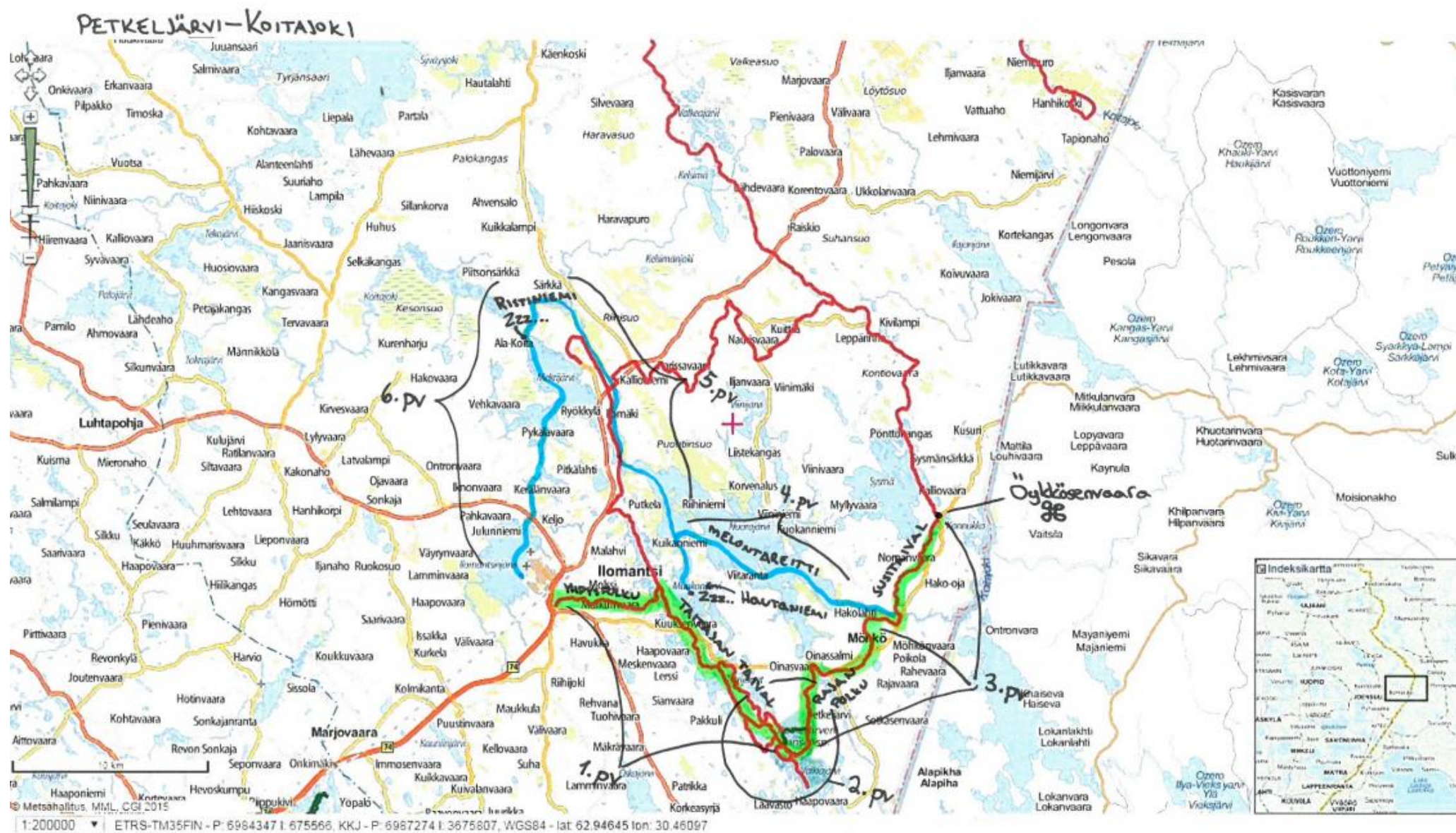
Möhkön ruukki. 2015. Möhkön ruukki. http://www.mohkonruukki.fi/fi/_17.9.2015.

Parppeinvaaran Runokylä. 2015. Parppeinvaaran Runokylä.
http://www.parppeinvaara.fi/fi/_17.9.2015.

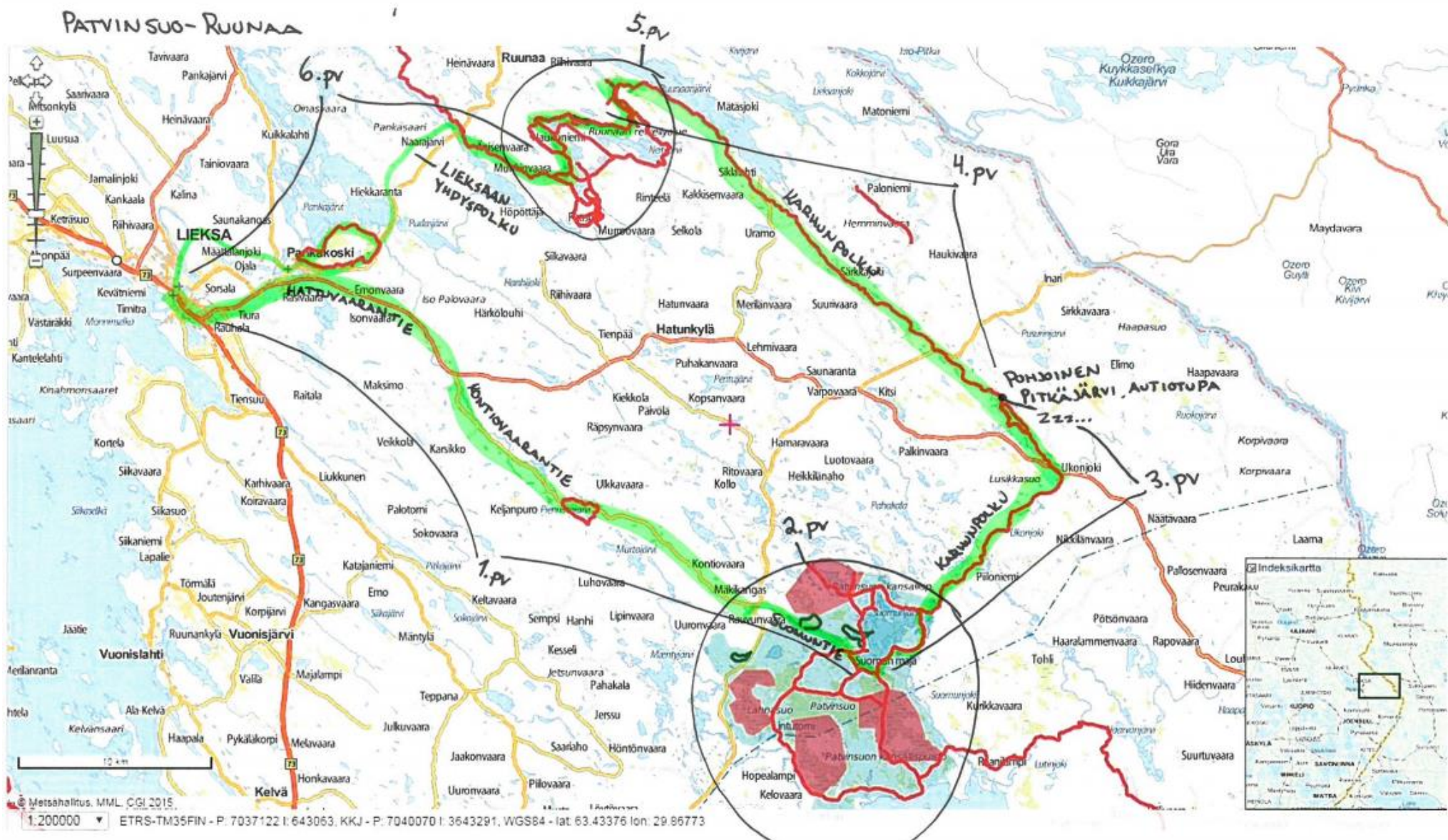
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. 2013. Pohjois-Karjalan itärajan retkeilyreittien luokittelu. [http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/3341608/Pohjois-Karjalanit%C3%A4rajanretkeilyreittienluokittelu\(1\).pdf/8b9797f8-af74-4b79-96ba-132287677759](http://pohjois-karjala.fi/documents/557926/3341608/Pohjois-Karjalanit%C3%A4rajanretkeilyreittienluokittelu(1).pdf/8b9797f8-af74-4b79-96ba-132287677759). 17.9.2015.

Tammenlehvän perinneliitto. Talvisota. Ilomantsin taistelut 10.-15.12.1939.
<http://www.sotamuistomerkit.fi/sivu.php?id=367>. 17.9.2015.

Reittikuva Petkeljärvi–Koitajoki-tuoteluonnoksesta

Reittikuva Patvinsuo–Ruunaa-tuoteluonnoksesta

TUOTESELOSTE: PETKELJÄRVI–KOITAJOKI (luonnos)

Petkeljärvi–Koitajoki-tuotteessa matkailija pääsee tutustumaan Ilomantsin Parppeinvaaralla karjalaiseen kulttuuriin ja Suomen sotahistoriaan. Parppeinvaaralta jatketaan Petkeljärven kansallispuistoon ihailemaan harjumetsien ja kapeiden järvien muodostamaa maisemamosaiikkia. Petkeljärveltä suunnataan Suomen itäisimpään kylään Möhköön, joka on tunnettu rautaruukkihistoriastaan. Möhköstä edetään meloen Koitajoelle, ja muutaman päivän joki- ja järvimelonnan jälkeen saavutaan takaisin Ilomantsin keskustan palveluiden äärelle. Tuotteen vetovoima perustuukin karjalaisen kulttuurin, sotahistorian ja upeiden luontokohteiden yhdistelmään.

Perustiedot

Tuotteen reitti on lähes rengasreitti. Lähtö tapahtuu Parppeinvaaralta ja matka päätetään Ilomantsin keskustan läheiselle hiekkarannalle (Henrikintien ranta, Hyvinvointikeskus Toivonlahden takana). Päätepisteestä alkupisteeseen on noin neljän kilometrin matka. Tuotteessa pääliikkumismuodot ovat vaellus ja melonta. Omien mielenkiinnon kohteiden mukaan reittiin voi myös yhdistää pyöräilyä tai maastopyöräilyä, nämä vaihtoehdot on kuvattu kohdassa ”vaihtoehtoiset toteutustavat”.

Tuotteen kesto: Kuusi päivää.

Matka kilometreinä: Vaelluskilometrejä kertyy noin 36 ja melontakilometrejä noin 56. Lisäksi oman mielenkiinnon mukaan voi vaeltaa Petkeljärven kansallispuistossa erimittaisia luontopolkuja. Petkeljärven luontopolut ovat 2–6,5 km pituisia. Suositeltava kohde on myös Öykkösenvaaran entisöity taistelupaikka, jonne pääsee Möhköstä Susitaivalta pitkin. Matka yhteen suuntaan on noin seitsemän kilometriä.

Kohderyhmä: Tuote soveltuu eri kulttuureista, sotahistoriasta, luonnosta ja luontoliikunnasta pitäville. Koska tuotteessa on mahdollista majoittua suurin osa öistä sisätiloissa, sopii tuote myös vähemmän eräkokemusta kartuttaneille. Urheiluhenkiset voivat lisätä tuotteen haastavuutta yhdistämällä eri päivien etappeja, jolloin päivämatkat kasvavat.

Vaellusosuuksien vaativuus: Yhdyspolku Ilomantsin Parppeinvaaralta Taitajan taipaleelle on keskivaativa. Polku yhtyy Taitajan taipaleeseen Hiislammen laavun kohdalla. Taitajan taival Hiislammen laavulta Petkeljärvelle on myös keskivaativa. Molemmat reitit on merkitty maastoon.

Melontaosuuksien vaativuus: **Tuotteen melontareitti kulkee Möhköstä Ala-Koitajokea pitkin Mekrijärvelle ja Mekrijärveltä Ilomantsinjokea Ilomantsinjärvelle.** Välille osuu myös muita järviosuuksia. Koitajoen melontaosuudella ei ole koskia tai voimakkaita virtapaikkoja. Järvialueilla voi olla aallokkoa, mikäli sää on tuulinen. Järvialueilla on suositeltavaa meloa rantojen tuntumassa, etenkin jos keli vaihtuu tuuliselta. **(Tuotteessa melontakalusto siis siirtyy Möhköstä Ilomantsin keskustaan. Valmiiseen tuotteeseen olisi ratkaistava se, mihin varusteet voi keskustassa jättää ja kuka huolehtii niiden palauttamisesta Möhköön. Reitistä tarvittaisiin myös reittikartta).**

Vapaavalintaisten vaellusosuuksien vaativuus: Petkeljärven luontopolut vaihtelevat keskivaativista vaativiin. Vaellus Öykkösenvaaran entisöidylle taistelupaikalle tapahtuu Susitaivalta pitkin ja reitti on keskivaativa.

Reittimerkinnot: Yhdysreitti Ilomantsin keskustasta Taitajan taipaleelle sekä Taitajan taival on merkitty oranssein maalitäplin ja -tolpin. Rajan polku Petkeljärveltä Möhköön on merkitty oranssinpunaisella merkinnällä. Susitaival Möhköstä Öykkösenvaaran entisöidylle taistelupaikalle on merkitty oranssein maalitäplin ja -tolpin. Melontareittiä Möhköstä Ilomantsin keskustaan ei ole merkitty.

Varusteet: Melontavarusteet voit vuokrata alueen yrittäjiltä. Muut retkeilyvarusteet tulisi olla itsellä. (Melontavarustukseen pitäisi sisältyä vähintään pelastusliivit, kanootti/kajakki ja mela, kuivasäkit ja/tai tynnyri tavaroiden pakkaamiseksi sekä kajakilla melottaessa aukkopeite – vuokravarusteiden saatavuus tarkistettava itse alueen yrittäjiltä). Tuotteeseen on mahdollista saada lisämaksusta tavaroiden kuljetuspalvelu, jolloin sinun ei tarvitse kuljettaa melontavarusteita vaellusosuuksilla mukana eikä vaellusvarusteita melontaosuudella. (Tämä palvelu tulisi kehittää yhteistyössä alueen matkailuyrittäjien kesken).

Hyvä tietää #1: Ilomantsin keskustan jälkeen seuraava kauppa on Möhkössä (kesäkauppa, varmista aukiolo internetistä <http://www.mohkonputtiikki.com/>). Reitillä ei ole muita kauppia. Kulkijan tulisi varata noin seitsemän päivän ruuat mukaansa. Mikäli haluat hieman keventää reppuasi, kannattaa hyödyntää alueen matkailuyrittäjien ruokapalveluita (mm. Petkeljärvellä ja Möhkössä). Otathan kuitenkin yrityksiin ennakkoon yhteyttä, sillä osa ruokapalveluista onnistuu vain ennakkotilauksesta. Palveluiden saatavuudessa voi myös olla minimiryhmäkokoja.

Tuoteselosteen lopusta löytyy taulukot tuotteen lähialueen matkailuyrityksistä, kaupoista, huoltoasemista, ruokapaikoista ja muista vastaavista palveluista. Eri palvelut on myös merkitty tuotteen reittikarttaan ja reitin lähipalveluihin on viitat myös reitin varrella. (Reittikarttaa ei ole tehty eikä viittoja maastossa ole).

Hyvä tietää #2: Melontareittiä Möhköstä Koitajokea pitkin Mekrijärvelle ja edelleen Ilomantsinjärvelle ei ole merkitty maastoon. Reittikartan (ei ole tehty) ja kartan sekä kompassin mukaan ottaminen ovat siis tarpeen, samoin kartanlukutaito. Reitin tärkeimmät GPS-koordinaatit löytyvät kohdasta ”Melontareitti, kooste” sekä jokaisen melontapäivän ohjelman yhteydestä. Välinevuokrauksen yhteydessä voit myös vuokrata GPS-laitteen, johon tuotteen koko reitti on valmiiksi ohjelmoitu. (Tämä lisäpalvelu tulisi kehittää yhteistyössä alueen matkailuyrittäjien kanssa).

Vinkit: ° Kokeile matkantekoa yöllä! Suomen kesäyöt ovat niin valoisia, että merkittviä reittejä pitkin näkee liikkua läpi vuorokauden. Myös meloessa suunnistaminen onnistuu. Hieman hämärtyvä kesäyö luo matkantekoon oman tunnelmansa, ja hämärässä näet todennäköisemmin myös luonnoneläimiä! Kokeile vaikka vaellusta Petkeljärven reiteillä kesäyön valossa tai melo yksi osuus auringon laskun aikaan.

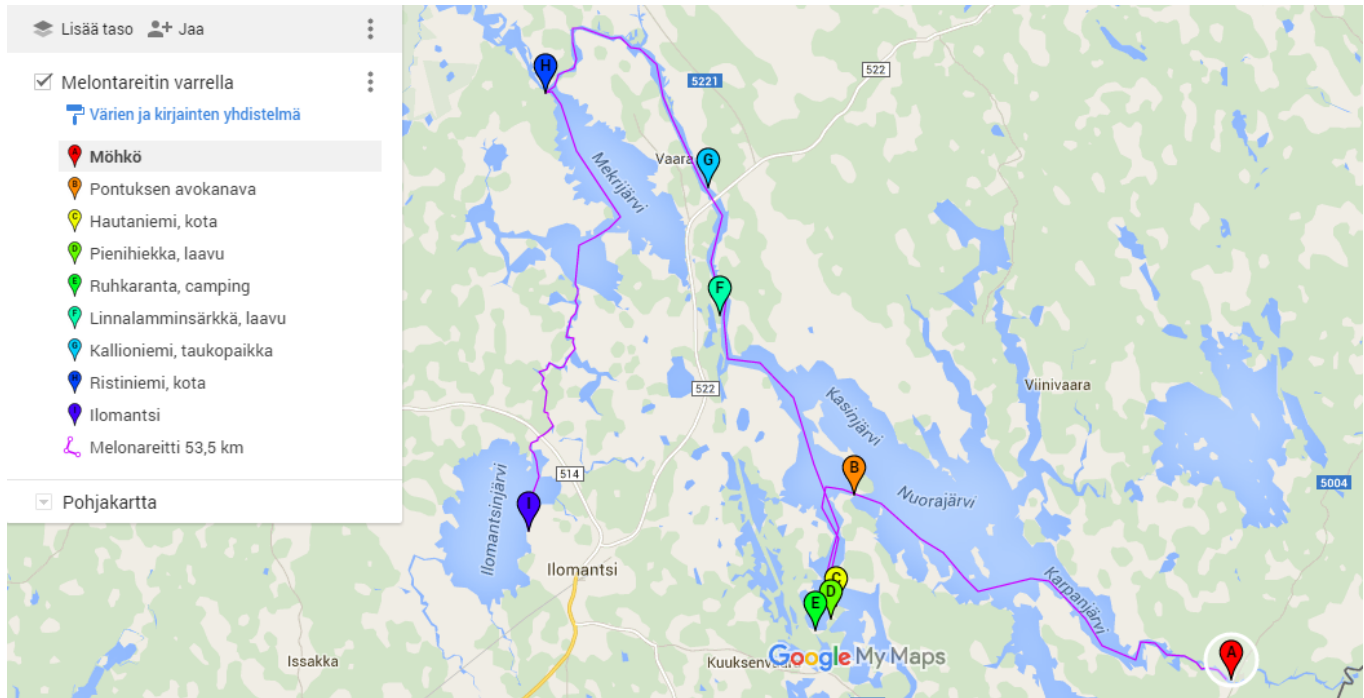
Päiväohjelma, kooste

Päivä	Lähtöpiste	Päätepiste	Matka, km	Matka, h*	Kommentit
1. Päivä	Parppeinvaara, Ilomantsi	Petkeljärven retkeilykeskus	22,5 km	6,5 h	Vaeltaen yhdyspolkua ja Taitajan taivalta
2. Päivä	Petkeljärven retkeilykeskus	Petkeljärven retkeilykeskus	luontopolut 0-6,5 km	-	Vapaavalintaiset aktiviteetit
3. Päivä	Petkeljärven retkeilykeskus	Möhkön kylä	13,5 km	4 h	Vaeltaen Rajan polkua
4. Päivä	Möhkön kylä	Hautaniemi, kota	18 km	3,5 h	Meloen
5. Päivä	Hautaniemi, kota	Ristiniemi, kota	21 km	4,25 h	Meloen
6. Päivä	Ristiniemi, kota	Henrikintien ranta, Ilomantsi	17 km	3,5 h	Meloen

* Vaellusosuuksilla matka-ajan laskemiseen on käytetty etenemisvauhtina noin 3,5 km:ä/h:ssa ja melontaosuuksilla noin 5 km:ä/h:ssa. Taukoja ei tuntimääriin ole sisällytetty.

Päiväohjelman lähtö- ja päätepisteiden GPS-koordinaatit

Kohde	Osoite	Koordinaatit
Parppeinvaara	Parppeintie 4 C, 82900 Ilomantsi	62.6572, 30.9390
Petkeljärven retkeilykeskus	Petkeljärventie 61, 82900 Ilomantsi	62.5783, 31.1749
Möhkön kylä	Möhköntie 212, 82980 Ilomantsi	62.6402, 31.2864
Hautaniemi, kota	-	62.6589,31.0756
Ristiniemi, kota	-	62.7840 30.9200
Henrikintien ranta, Ilomantsi	-	62.6780 30.9100

Kuva 1. Melontareitti Möhköstä Ilomantsin keskusta.

Melontareitti, kooste

Kirjain	Paikka	Kommentti	Koordinaatit
A	Möhkö	Lähtöpaikka	62.641, 31.285
B	Pontuksen avokanava	n. 2 m leveä kanava	62.686, 31.0843
C	Hautaniemi, kota	Yöpymispaikka	62.659, 31.075
D	Pienihiekka, laavu	Vaihtoehtoinen yöpymispaikka	62.656, 31.072
E	Ruhkaranta Camping / Holiday Village	Vaihtoehtoinen yöpymispaikka	62.653, 31.064
F	Linnalamminsärkkä, laavu	Taukopaikka	62.73, 31.013
G	Kallioniemi, taukopaikka	Taukopaikka	62.761, 31.007
H	Ristiniemi, kota	Yöpymispaikka	62.784, 30.92
I	Ilomantsi, keskusta	Päätepiste	62.677, 30.911

Päiväkohtainen ohjelma

Päivä 1: Parppeinvaara, Ilomantsi – Petkeljärven retkeilykeskus, 22,5 km

Matkanteko aloitetaan Parppeinvaaralta läheltä Ilomantsin keskustaa. Parppeinvaaralta lähtee merkitty yhdyspolku Taitajan taipaleelle. Yhdysreitin pituus on noin 7,5 km ja se päättyy Hiislammen laavulle. Laavulta matka jatkuu Taitajan taivalta etelään kohti Petkeljärven kansallispuistoa.

Taitajan taival kulkee Petkeljärven-Putkelanharjun selänteillä, jotka ovat toimineet aikoinaan luontaisena kulkureittinä. Retkeilykäyttöön Taitajan taival merkittiin jo 1950-luvulla, minkä ansiosta se on Pohjois-Karjalan vanhin merkitty retkeilyreitti. Harjujen päällä kulkiessa pääsee ihailemaan molemmin puolin avautumia lampi- ja järvimaisemia.

Palvelut: Reitin alkupäässä Ilomantsin keskustan yritykset palvelevat matkailijaa samoin kuin Parppeinvaaralla sijaitseva Runokylä ja ravintola Parppeinpirtti. Päätepisteessä Petkeljärven retkeilykeskus tarjoaa muun muassa majoitus- ja ruokapalveluita. Majoittua voit joko Petkeljärven leirintäalueella tai mukavasti sisällä retkeilykeskuksen majoitustiloissa. Telttapaikasta peritään pieni maksu. Leiriytyjien käytössä ovat alueen huoltotilat, muun muassa wc- ja suihku sekä leirikeittiö.

Nähtävyydet: Parppeinvaaran Runokylä on erittäin monipuolinen kulttuurikohde, johon kannattaa pysähtyä. Runokylässä pääset tutustumaan karjalaisen kulttuurin ominaispiirteisiin: kantelemusiikkiin, käsitöihin ja ortodoksisuuteen. Lisäksi Parppeinvaaralla esillä on sotahistoriaa ja ilomantsilaista luontoa eläiminen. Vierailullasi et varmasti jää nälkäiseksi, sillä kaiken kruunaa tutustuminen karjalaisiin perinneruokiin. Päivämatkan päätepisteessä Petkeljärven luontotupa tutustuttaa kävijän Petkeljärven arvokkaaseen harjuluontoon. Luontotupaan tutustuminen on maksutonta.

Päivä 2: Petkeljärvi, vapaavalintaiset aktiviteetit

Petkeljärvellä on useita lyhyehköjä, hyvin merkittyjä luontopolkuja kierrettäväksi. Matkan toisena päivänä voit valita itseäsi kiinnostavat reitit ja lähteä tutustumaan niihin. Reittien vaativuus vaihtelee keskivaativasta vaativaan ja pituudeltaan reitit ovat 2–6,5 km. Lisätietoa reiteistä saat Petkeljärven retkeilykeskuksesta tai Metsähallituksen ylläpitämältä luontoon.fi -sivustolta (<http://www.luontoon.fi/petkeljarvi/reitit>). On myös täysin sallittua viettää matkan toinen päivä leväten ja vaikkapa lintujen elämää tarkkaillen – ehkä onnistut näkemään Petkeljärven kansallispuiston tunnuseläimen, kuikan. **Etenkin kansainvälisille asiakkaille pitäisi valmiin tuotteen kuvauksessa kertoa hieman näistä vaihtoehtoisista reiteistä, jotta he voisivat helpommin valita sopivan reitin. Vaihtoehtoisuus voidaan myös poistaa, ja päättää reitti asiakkaan puolesta.**

Nähtävyydet: Petraniemessä sijaitsevat toisen talvisodan aikaiset entisöidyt rakenteet, Petraniemen yli 200-vuotiaat kuolleet kilpikaarnapetäjät, Petkeljärven luontotupa.

Päivä 3: Petkeljärven retkeilykeskus – Möhkö, 13,5 km

Petkeljärveltä lähdetään Rajan polkua kohti Möhköä. Rajan polku kulkee alkumatkan Petkeljärven kangasmetsissä, harjuilla ja rantamaisemissa, mutta poikkeaa myöhemmin myös alueen teille.

Palvelut: Petkeljärven palvelut ja Möhkön kylän palvelut kuten kesäkauppa ja kahvila. Möhkön alueella on tarjolla majoituspalveluita muun muassa Möhkön Rajakartanossa ja Mantan Majatalossa.

Nähtävää: Oinassalmen silta ja sen lähellä sijaitsevat talvisodan taisteluiden muistomerkki sekä kunnostettu konekivääripesäke, Möhkön ruukkimuseo, kesäteatteri, Möhkön arboretum, Möhkön lomakylä, 21. prikaatin muistomerkki, Öykkösenvaaran entisöity taistelupaikka (n. 7 km Möhköstä).

Päivä 4: Möhkö–Hautaniemi, 18 km

Neljäntenä matkapäivänä lähdetään melomaan Koitajokea pitkin kohti Hautaniemen kotaa (A:sta C:hen kuvassa 1 s. 3). **Voit valita melontavälineeksi joko kanootin tai kajakin. (Kajakkeja ei ole tällä hetkellä saatavilla tämän reitin varrella).** Päivämatka on noin 18 km, mutta matkan pituuteen vaikuttaa muun muassa se, mitä linjoja melotaan ja kuinka useasti matkalla halutaan rantautua. Varsinaisia rantautumiseen tarkoitettuja taukopaikkoja päivämatkan varrelle ei osu, mutta reitin saarilla ja kallioluodoilla voi vapaasti käydä jaloittelemassa, kunhan ei mene yksityisrantaan.

Alkumatka Möhköstä on kapeahkoa jokiosuutta, kunnes saavutaan Nuorajärvelle. Nuorajärvellä kannattaa edetä rannan myötäisesti, niin suunnistaminen on helpompaa ja matkanteko turvallisempaa.

Pontuksen avokanava (B-kirjain kuvassa 1 s. 3) on noin kahden metrin levyinen oikaisureitti Kaivantolahden ja Maitolahden välillä. Pontuksen avokanavaa on vaikea havaita kauempaa, joten kartan ja kompassin ja/tai GPS-laitteen käyttäminen on lähes ehdotonta, jotta kanavalle löytää – kanavalle suunnistaessa voisi nimittäin vaikka vannon, että kompassin osoittamasta paikasta ei pääse läpi. Tässä kohdalla luotto omiin suunnistustaitoihin laitetaankin koetukselle.

Avokanavalta on enää noin neljän kilometrin matka päivän päätepisteeseen, Hautaniemen kodalle. Vierailun arvoinen on myös Pienihiekka upeine hiekkarantoineen! Pienihiekkaan voit tutustua joko meloen tai kävellen Hautaniemestä.

Palvelut: Möhkön palvelut, Ruhkaranta Camping /

Holiday Village Hautaniemen lähellä. Yöpyä voi Hautaniemen kodalla, Pienihiekan laavulla tai tiedustella majoitusta Ruhkarannasta. Kaikki yöpymiskohteet sijaitsevat lyhyen matkan päässä toisistaan.

Nähtävää: Pienihiekan hiekkaranta.

Päivä 5: Hautaniemi–Ristiniemi, 21 km

Matkan viidentenä päivänä melotaan kohti Mekrijärveä (C:stä H:hon kuvassa 1 s. 3). Alkumatka melotaan samaa reittiä, mistä edellisenä päivänä saavuttiin, mutta Pontuksen avokanavalle ei käännytä vaan jatketaan suoraan noin 8 km, minkä jälkeen järviolue kapenee taas Koitajokeksi.

Kuva 2. Pienihiekan ranta iltahämärässä.

Kuva 3. Melontareitin järvisuutta auringonlaskun aikaan.

Koitajokea pitkin kohti Ristiniemeä melottaessa on matkan varrella muutamia taukopaikkoja, esimerkiksi Linnalamminsärkän laavu. Lisäksi matkalla alitetaan Kallioniemen silta, jonka juurelle voi myös rantautua pitämään taukoa. Kallioniemen sillan kupeessa on yksi talvisodan muistomerkki.

Ristiniemeä lähestyttäessä on oltava tarkkana, sillä tästä suunnasta tultaessa kotaa on hankalahko erottaa. Ensimmäisenä silmään osuu kodan läheinen laituri, joka on tarkoitettu kodalle saapuvien käyttöön. Yöpyminen tapahtuu mukavasti kodan lämmössä.

Nähtävyydet: Erillisen pataljoona 11 ja Osasto Julkusen -muistomerkki Kallioniemen sillan kupeessa.

Päivä 6: Ristiniemi–Ilomantsin keskusta, 17 km

Matkan viimeinen melontaosuus johdattaa takaisin Ilomantsin palveluiden ääreen (H:sta I:hin kuvassa 1 s. 3). Ristiniemestä jatketaan Mekrijärven länsirantaa myöden kohti Kätkäjärveä ja Ilomantsinjokea. Reitillä ei ole rakennettuja rantautumispaikkoja, ja mikäli mieltä matkan aikana jaloitella, kannattaa rantautumispaikka valita joko ennen Ilomantsinjokea tai sen jälkeen, sillä Ilomantsinjoen rannat ovat pääasiassa heinäpeitteistä suota.

Ilomantsinjoen suoheinikkomaisemat vaihtuvat melko pian Ilomantsinjärvelle tultaessa pelto- ja pientalomaiseen. Ilomantsin kirkon erottaa jo kaukaa. Ilomantsinjärveä kannattaa meloa itärantaa myöden, jolloin matka päätepisteeseen on lyhin.

Rantautuminen tapahtuu Hyvinvointikeskus Toivonlahden läheiselle hiekkarannalle, jonka vierellä on myös beach volley -kenttä. Rantautumispaikasta on noin 1,5 km:ä keskustan palveluihin ja noin neljä kilometriä matkan alkupisteeseen Parppeinvaaralle. Lähin wc löytyy Hyvinvointikeskus Toivonlahdesta.

Palvelut: Päätepisteessä Ilomantsin keskustan palvelut.

Nähtävyydet: Ilomantsin kirkko, Hermannin viinitorni sekä muut Ilomantsin matkailukohteet. **Ilomantsin matkailukohteisiin on mahdollista perehtyä tuotteeseen liitettävän kulttuuripäivän aikana. (Kulttuuripäivää ei ole tässä työssä suunniteltu).**

Vaihtoehtoisia toteutustapoja

Mikäli polkupyöräily kiinnostaa vaellusta enemmän, voi tuotteen vaellusosuudet korvata pyöräilyllä. **Ilomantsin Parppeinvaaralta voi lähteä polkemaan EuroVelo 13 -polkupyöräilyreittiä** (Kuva 7), jonka vaihtoehtoinen linjaus kulkee Möhköntien kautta. Alkumatka Ilomantsista lähdettäessä mennään Pogostantietä (kantatie 74), mistä käännytään mainitulle Möhköntielle (tie nro 5004). Tältä tieltä pääsee

Kuva 4. Kallioniemen sillan sotamuistomerkki.

Kuva 5. Ristiniemen kodassa oli hyvin tilaa yöpymiseen. Vieraskirjan mukaan viimeisimmät yöpyjät olivat jatkaneet matkaansa edellisenä päivänä.

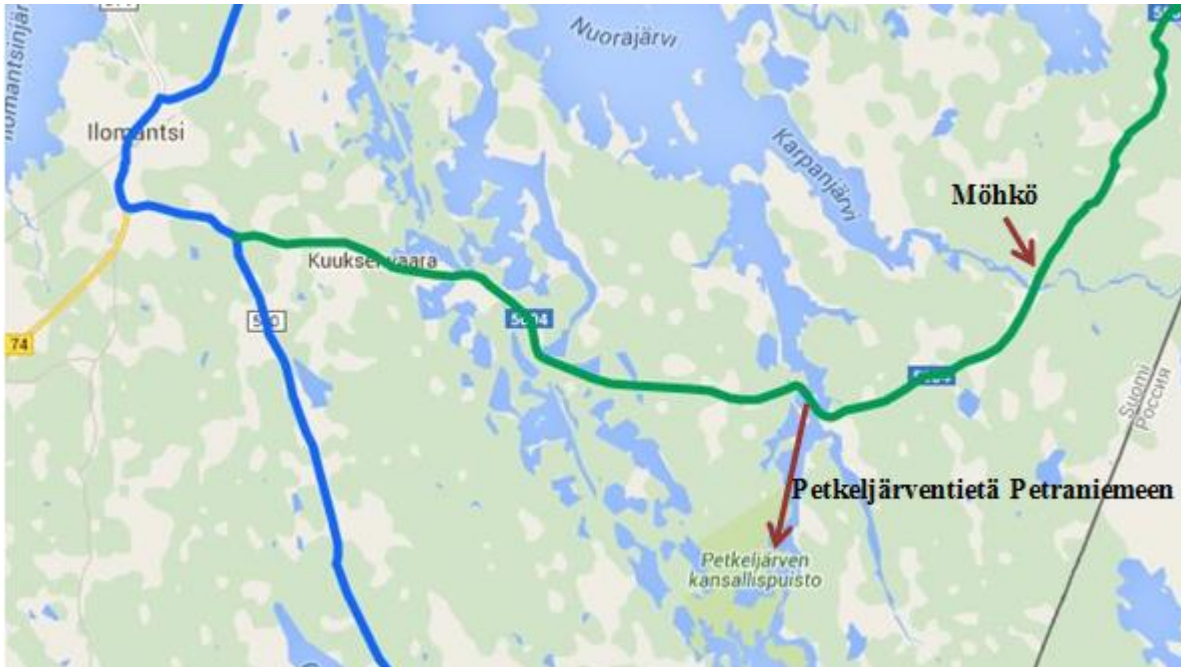

Kuva 6. Ristiniemen kodan laituri.

niin Petkeljärven kansallispuistoon kuin Möhköönkin. (Ilomantsista en löytänyt polkupyörävuokrausta ja EuroVelo 13:a ei ole ainakaan vielä merkitty maastoon.)

Petkeljärveltä Möhköön vaeltamisen voi myös korvata pyöräillen. Pyöräillä voi joko EuroVelo 13:a tai mikäli haluaa maastopyöräillä, voi Rajan polkua lähteä maastopyöräilemään Petkeljärventien ja Möhköntien risteyksestä. (Petkeljärvellä ei ole polkupyörävuokrausta ja EuroVelo 13:a ei ole ainakaan vielä merkitty maastoon. Lisäksi olisi ratkaistava, minne polkupyörän voi Möhkössä jättää ja kuka huolehtii sen takaisin Petkeljärvelle.)

Mikäli tuotteen melontaosuuden haluaa lyhentää, voi Möhköstä meloa esimerkiksi takaisin Petranieemeen Petkeljärven kansallispuistoon. Melontamatka on noin 18 km:ä ja matkan aikana pääsee vesiltä käsin nauttimaan kapeiden järvien ja harjujen muodostamasta maisemakokonaisuudesta. Petraniemestä voi jatkaa joko vaeltaen tai pyöräillen takaisin Parpeinvaaralle. (Tässäkin vaihtoehdossa melontakalusto siirtyy paikasta toiseen, eli Möhköstä Petkeljärvelle. Valmiiseen tuotteeseen olisi ratkaistava se, mihin varusteet voi Petkeljärvellä jättää ja kuka huolehtii niiden palauttamisesta Möhköön. Pyöräilyvaihtoehto taas vaatisi sen, että Petkeljärveltä voisi vuokrata pyöriä. Tällöin pitäisi myös ratkaista se, mihin polkupyörän voi keskustassa jättää ja kuka huolehtii sen keskustasta takaisin Petkeljärvelle.)

Kuva 7. EuroVelo 13 -polkupyöräilyreitti. Vihreä reitti on EV13:n vaihtoehtoinen reitti, ja se johdattaa pyöräilijän Petkeljärven kansallispuistoon vievälle tielle sekä Möhköön.

Lähialueiden palvelut

Petkeljärvi-Koitaajoki-tuote: alueen kaupat, huoltoasemat ym.	
Yritys	Osoite
Hermannin Viinitila Oy	Käymiskuja 1, 82900 Ilomantsi
Ilomantsin Leipomo Oy	Kalevalantie 10, 82900 Ilomantsi
Kahvio Seija	Kalevalantie 13, 82900 Ilomantsi
K-Market Kortelainen	Kalevalantie 11, 82900 Ilomantsi
Mantsin Rauta-Sport Laatikainen	Kalevalantie 6, 82900 Ilomantsi
Teboil Ilomantsin Auto Oy	Ruskosillantie 18, 82900 Ilomantsi
Puoti & Sumppila	Kalevalantie 15, 82900 Ilomantsi
Siwa Ilomantsi	Kalevalantie 18, 82900 Ilomantsi
S-Market Ilomantsi	Mantsintie 2, 82900 Ilomantsi
Möhkön Puttiikki & Serviisi	Möhkönraitti 3 b, 82980 Möhkö

Petkeljärvi-Koitaajoki-tuote: alueen kahvilat ym. ruokapaikat	
Yritys	Osoite
Mendin Ravintola Baari	Mantsintie 1-3, 82900 Ilomantsi
Murginapirtti	Yhtiöntie 12, 82900 Ilomantsi
Neste Ilotuuli	Kalevalantie 2, 82900 Ilomantsi
Ravintola Parppeinpirtti	Parppeintie 4 C, 82900 Ilomantsi

Petkeljärvi-Koitaajoki-tuote: alueen matkailupalveluyrityksiä			
Palvelut	Yritys	Osoite	Kotisivut
Majoitus, ruoka-palvelut, melontavälineet, eräpalvelut	Erämantsi Ay	Kalevalantie 52, 82900 Ilomantsi	http://www.eramantsi.fi/
Majoitus, ruoka-palvelut	Anssilan maatila	Anssilantie 7, 82900 Ilo-mantsi	http://www.anssila.fi/
Majoitus, issikka-vaellukset	ElämysMantsi	Ykshongantie 53, 81350 Tokrajärvi	http://www.elamysmantsi.fi/
Majoitus	Hostelli North Star	Möhköntie 3 D, 82900 Ilomantsi	https://www.facebook.com/profile.php?id=100006009888911
SULJETTU	Hotelli Ilomantsi	Kalevalantie 12, 82900 Ilomantsi	http://www.hotelliilomantsi.com/fi/
Majoitus, ruoka-palvelut, uimahalli, hieronta, kylpylähoidot, jalkahoidot, kosmetologi, kuntosali, liikuntasali, kahvio	Hyvinvointikeskus Toivonlahti	Henrikintie 4, 82900 Ilo-mantsi	http://www.linklife.fi/linklife/yksikot/toivonlahti/
Majoitus, ruoka-palvelut, rantasau-na, leirintäalue, luontoneuvonta, kanoottien ja veneiden vuokraus, kalastusluvat	Petkeljärven Retkeily-keskus	Petkeljärvi, Ilomantsi	http://www.luontoon.fi/petkeljarvi/
Majoitus, ruoka-palvelut	Kuuksenkaari	Kuuksenvaarantie 20 C, 82900 Ilomantsi	http://www.kuuksenkaari.fi/
Majoitus, ruoka-palvelut, eräpalvelut, melontapalvelut, kalastuspalvelut	Mantan Majatalo / Mantan Luontopalvelut	Möhkönraitti 3 a, 82980 Möhkö	http://www.mohkonmanta.net/
Majoitus, ruoka-palvelut	Möhkön Rajakartano	Mustakorventie 11, 82980 Möhkö	http://rajakartano.com/
Majoitus, kahvila, leipomo, kotieläinpiha	Maukkulan Mustikkamäki	Toukka-ahontie 9 a-b, 82820 Maukkula	http://www.maukkulanmustikkamaki.fi/
Majoitus	Ruhkaranta Holiday Village	Ruhkarannantie 21, 82900 Ilomantsi	http://ruhkaranta.com/fi/
Majoitus, ruoka-palvelut, erilaiset retket ja opastukset	Erämatkailukeskus Käenkoski	Naarvantie 194 b, 81460 Käenkoski	http://www.kaenkoski.info/
Majoitus, aamiainen, luonto-opastukset	Puustilan maisematila	Vehnävaarantie 11, 82820 Maukkula	http://www.puustilanmaisematila.fi/
Majoitus	Nietakartano	Haapovaarantie 89, 82900 Ilomantsi	www.nietakartano.fi
Majoitus, aamupala sovittaessa	Sammakkovaaran maatilamajoitus	Lapiovaarantie 12, 81460 Käenkoski	-
Majoitus, luontoretket ja -opastukset	Kaisa Guide	Viitavaarantie 17 81470 Naarva	http://www.mohko.net/mohkon%20toimijat%20kaisa%20guide.htm

TUOTESELOSTE: PATVINSUO–RUUNAA (luonnos)

Patvinsuo–Ruunaa-tuote johdattaa retkeilijän Lieksan keskustasta aluksi Patvinsuon mykistäviin suo-erämaamaisemiin ja Suomunjärven sekä Koitereen upeiden hiekkarantojen äärelle. Patvinsuolta matka jatkuu kangasmetsien ja harjujen halki kohti Ruunaan koskien pauhua. Tuotteen vetovoima perustuukin Patvinsuon kansallispuiston ja Ruunaan retkeilyalueen upeisiin luonnonympäristöihin

Perustiedot

Tuotteen reitti on rengasreitti. Lähtö- ja pääte piste on Lieksan keskustassa, pääliikkumismuoto on **maastopyöräily**. (Tällä hetkellä alueella ei ole maastopyöriä helposti saatavilla.) Omien mielenkiinnon kohteiden mukaan reittiin voi yhdistää vaellusta ja/tai melontaa, nämä vaihtoehdot tulevat esille päiväkohtaisessa ohjelmassa.

Tuotteen kesto: Kuusi päivää.

Matka kilometreinä: Maastopyöräilykilometrejä kertyy 131, lisäksi oman mielenkiinnon mukaan voi vaeltaa sekä Patvinsuon kansallispuistossa että Ruunaan retkeilyalueella erimittaisia retkeilyreittejä. Patvinsuolla reitit vaihtelevat 3–33 km ja Ruunaalla 2–31 km välillä. Omatoimiseen melontaan on mahdollisuus Patvinsuon Suomunjärvellä, sen sijaan Ruunaan koskireittiä suositellaan vain oppaan kanssa melottavaksi, ellei melontakokemusta vastaavilta reiteiltä ole.

Kohderyhmä: Lähtökohtaisesti tuote soveltuu luontoliikunnasta ja retkeilystä pitävälle peruskuntoisille henkilöille. Kulttuurikohteita ei tuotteeseen sisälly, mutta sotahistoria on aina itärajan lähellä liikuttaessa läsnä, siis myös tässä tuotteessa. Koska tuotteessa on mahdollista eri etappien välissä yöpyä sisätiloissa, sopii tuote myös vähemmän eräkokemusta kartuttaneille. Urheiluhenkiset voivat lisätä tuotteen haastavuutta yhdistämällä eri päivien etappeja.

Vapaavalintaisten vaellusosuuksien vaativuus: Ruunaan retkeilyreitit ovat vaativuudeltaan helppoja, keskivaativia ja vaativia. Patvinsuon kansallispuiston reitit vaihtelevat helpoista keskivaativiin.

Vapaavalintaiset melontaosuudet: Patvinsuon kansallispuistossa (Suomunjärvellä) järvimelontaa, Ruunaan retkeilyalueella joki-, koski-, tai järvimelontaa.

Reittimerkinnot: Lieksan keskusta–Patvinsuo pyöräilyreitti on viitoitettu risteyskohdissa. (Reittiä ei ole viitoitettu lainkaan). Karhunpolun vaellusreitti on merkitty oranssein maalitäplin tai -tolpin. Karhunpolun maastopyöräilyreitti on merkitty maastopyöräilykilvin. (Suunnitelma reitin merkitsemisestä on olemassa, mutta reittiä ei ole vielä maastoon merkitty.)

Varusteet: Melonta- ja maastopyöräilyvarusteita voit vuokrata alueen matkailuyrityksistä. Melontavälineitä voi vuokrata ainakin Suomen luontotuvalta ja Ruunaan alueen matkailuyrityksiltä. Maastopyöräilyvälineitä voit vuokrata Lieksan keskustasta. (Maastopyöräilyvälineitä ei ole Lieksan keskustassa tarjolla). Välinevuokrauksen yhteydessä voit myös vuokrata GPS-laitteen, johon tuotteen koko reitti on valmiiksi ohjelmoitu. (Tämä lisäpalvelu tulisi kehittää yhteistyössä alueen matkailuyrittäjien kanssa).

Hyvä tietää: Lieksan keskustan jälkeen reitin lähellä ei ole kauppoja. Reitille lähtijän tulisikin varata noin seitsemän päivän ruuat mukaansa. Mikäli haluat hieman keventää reppuasi, kannattaa hyödyntää alueen matkailuyrittäjien ruokapalveluita (mm. Suomen luontotuvalla ja Ruunaan retkeilyalueella). Otathan kuitenkin yrityksiin ennakkoon yhteyttä, sillä osa ruokapalveluista onnistuu vain tilauksesta. Palveluiden saatavuudessa voi myös olla minimiryhmäkokoja. Voit myös hyödyntää tavaroiden kuljetuspalvelua, niin reppusi kevenee. (Tavaroiden kuljetuspalvelua pitäisi kehittää alueen

matkailuyritysten kanssa. Luontomatkailuyrityskyselyn perusteella osa yrityksistä tarjoaa jo ko. palvelua, mutta tietoa palvelusta ja sen hinnoista on huonosti saatavilla.)

Tuoteselosteen lopusta löytyy taulukot tuotteen lähialueen matkailuyrityksistä, kaupoista, huoltoasemista, ruokapaikoista ja muista vastaavista palveluista. **Eri palvelut on myös merkitty tuotteen reittikarttaan ja reitin lähipalveluihin on viitat myös reitin varrella. (Reittikarttaa ei ole tehty eikä viittoja maastossa ole).**

Vinkit: ° Maastopyöräily täysimittaisen ja täyteen pakatun rinkan tai repun kanssa on haastavaa, sillä liian suuri/korkea reppu ottaa pyöräilykypärään kiinni. Kannattaakin pyrkiä pakkaamaan mukaan vain välttämättömimmät tarvikkeet ja ruokavarat. Mukava repun koko on noin 35–45 litraa. Lantio- ja rintaremmi ovat repussa ehdottomia, jotta reppu pysyy hyppimättä paikoillaan. Säästääksesi arvokasta repputilaa muille välineille, on suositeltavaa yöpyä majoituspalveluita tarjoavissa yrityksissä. Tämä on myös varsin mukava vaihtoehto, sillä etenkin alkukesällä yöt voivat olla vielä viileitä, ja aivan kevyin ja ohuin makuupussi ei riitä laavuyöpymiseen. Kesästä riippuen myös hyttysiä ja mäkäräisiä voi olla runsaasti, ja ne verottavat yöunta tehokkaasti.

° Kokeile matkantekoa yöllä! Suomen kesäyöt ovat niin valoisia, että metsässä ja teillä näkee liikkua merkittyjä reittejä pitkin läpi vuorokauden. Hieman hämartyvä kesäyö luo matkantekoon oman tunnelmansa, ja hämärässä kohtaat todennäköisemmin myös metsän eläimiä! Kokeile vaikka pyöräilyä Lieksasta Patvinsuolle tai vaellusta Ruunaalla kesäyön valossa auringon laskua ihailen.

Päiväohjelma, kooste

Päivä	Lähtöpiste	Päätepiste	Matka, km	Matka, h*	Kommentit
1. Päivä	Lieksan matkailuneuvonta	Suomun luontotupa, Patvinsuo	45 km	4,5 h	Maastopyöräillen Kontiovaarantien kautta
2. Päivä	Suomun luontotupa, Patvinsuo	Suomun luontotupa, Patvinsuo	vaellusreitit 0-33 km	-	Vapaavalintaiset aktiviteetit
3. Päivä	Patvinsuo	Pitkäjärven autiotupa	26 km	2,5 h	Maastopyöräillen Karhunpolkua
4. Päivä	Pitkäjärven autiotupa	Ruunaan retkeilykeskus	35 km	3,5 h	Maastopyöräillen Karhunpolkua
5. Päivä	Ruunaan retkeilykeskus	Ruunaan retkeilykeskus	vaellusreitit 0-31 km	-	Vapaavalintaiset aktiviteetit
6. Päivä	Ruunaan retkeilykeskus	Lieksan matkailuneuvonta	25 km	2,5 h	**Maastopyöräillen Ruunaan opastuskeskus-Lieksan keskusta - yhdysreittiä

* Maastopyöräilyssä matka-ajan laskemiseen on käytetty etenemisvauhtina noin 10 km:ä/h:ssa. Taukoja ei tuntimääriin ole sisällytetty.

** Maastopyöräni hajottua en tätä reittiväliä pystynyt testaamaan ja uutta reissua en ehtinyt tehdä. Tämä osuus on siis pienellä varauksella mukana reittiohjelmassa.

Päiväohjelman lähtö- ja päätepisteiden GPS-koordinaatit

Kohde	Osoite	Koordinaatit
Lieksan matkailuneuvonta	Pielisentie 19, 81700 Lieksa	63.318, 30.029
Suomun luontotupa, Patvinsuo	-	63.131, 30.728
Pitkäjärven autiotupa	-	63.243, 30.891
Ruunaan retkeilykeskus	Neitikoskentie 47, 81750 Pankakoski	63.391, 30.452

Päiväkohtainen ohjelma

Päivä 1: Lieksan matkailuneuvonta – Suomen luontotupa, Patvinsuo 45 km

Matkanteko aloitetaan Lieksan keskustasta. Alkumatka, noin 18 km:ä, **pyöräillään** asfaltoituja teitä pitkin. **(Maastopyörävuokrausta ei Lieksan keskustassa ole.)** Hattuvaarantietä (tie nro 522) Kontiovaarantielle (oikealle päin) käännytessä tie muuttuu hiekkatieksi, ja tästä alkaa päivän upein tieosuus.

Kontiovaarantie on komea harjutie, joka mutkitellen lisäksi tarjoaa polkijalle lihakset lämmittäviä ylämäkiä ja vauhdikkaita alamäkiä. Tien kaiteiden takaa paljastuu vaikuttavat näkymät harjun rinteiden syvyyksiin, ja myös pieniä lampia on tien molemmin puolin ihailtavina.

Harjutien pituus on noin 22 km, minkä jälkeen poljetaan noin 300 metriä asfaltoitua tietä vasempaan (Uimaharjuntie, tie nro 5202), kunnes käännetään oikealle Suomuntielle. Suomuntie on jälleen hiekkatie. Suomuntietä poljetaan suoraan kunnes vastaan tulee Suomen luontotuvalla opastavia kylttejä; matka Suomuntien alusta luontotuvalle vievään risteykseen on noin 6 km. Tästä risteyksestä on vielä noin 6 km ennen kuin ollaan perillä Suomen luontotuvalla.

Palvelut: Alkupisteessä Lieksan keskustan yritykset palvelevat matkailijaa. Matkan varrelle osuu Erä-Eeron tukikohta, jonne kääntyy tie Kontiovaarantietä, kun Kontiovaarantietä on kuljettu Lieksan suunnasta tullessa noin seitsemän kilometriä. Risteyksessä on kyltti ohjaamassa oikeaan suuntaan. Matkaa Erä-Eerolle tästä kyltillä varustetusta risteyksestä on vielä noin 2 km. Reitin päätepisteessä matkailijaa palvelee Suomen luontotupa ja Villiemäntä. Suomen luontotuvalla on mahdollista varata muun muassa majoitusta. Yöpyä voi myös puiston telttailualueilla, tai Teretinniemen lintutornin lähellä sijaitsevalla laavulla.

Nähtävyydet: Kontiovaarantien varrella on jatkosodassa tapahtuneen partisaani-iskun muistomerkki. Kontiovaarantietä myös pääsee Pienen Ritojärven luonnonsuojelualueelle. Alueella voi kiertää esimerkiksi 5,2 km:n pituisen Ritojärven kierroksen, joka kulkee suo-, harju- ja järvimaisemissa. Reitin varrella on myös aarnipuita. Suomen luontotuvalla voit tutustua Patvinsuon eläimistä ja luonnosta kertovaan näyttelyyn. Luontotuvalla annettava matkailuneuvonta on maksutonta, mutta opastukset maksullisia.

Kuvat 1–3: Kontiovaarantien maisemia.

Päivä 2: Patvinsuo, vapaavalintaiset aktiviteetit

Patvinsuolla on runsaasti erimittaisia, hyvin merkittyjä retkeilyreittejä kierrettäväksi. Matkan toisena päivänä voit valita itseäsi kiinnostavan reitin ja lähteä vaeltamaan. Patvinsuon reittien vaativuus vaihtelee helposta keskivaativaan ja vaihtoehtoja löytyy 3 km:stä 33 km:iin. Lisätietoa reiteistä saat Suomen luontotuvalta tai Metsähallituksen ylläpitämältä luontoon.fi -sivustolta (<http://www.luontoon.fi/patvinsuo/reitit>).

Sopiva reitti matkan toiselle päivälle on esimerkiksi Suomunjärven kiertävä noin 15 km mittainen helppoksi luokiteltu Suomunkierto. Lisäksi kannattaa poiketa Teretinniemen lintutornille, mistä on upeat näkymät ympäröiville suoalueille (kuva 5). Teretinniemen lintutornille pääset kätevimmin pyöräilemällä Kurkilahden parkkipaikalle Suomuntietä pitkin ja tästä eteenpäin vaeltaen viitoitettua reittiä.

Tai entäpä jos lähtisitkin melomaan Suomunjärvelle? Melontakalustoa voit kysyä vuokralle Suomen luontotuvalta. On myös täysin sallittua viettää matkan toinen päivä leväten ja esimerkiksi lintujen elämää tarkkaillen.

Nähtävyydet: Suomunjärven hiekkarannat, Koitereen hiekkarannat, Teretinniemen lintutornista upeana avautuva suomalaisema, Patvinsuon silmäkantamattomiin ulottuvat suoalueet.

Kuva 4. Koitereen erämaista rantaa..

Kuva 5. Teretinniemen lintutornista avautuu upea maisema.

Kuva 6. Patvinsuon suoerämaa.

Kuva 7. Suomunjärveltä löytyy pitkiä hiekkarantoja.

Päivä 3: Patvinsuo–Pitkäjärven autiotupa, 26 km:ä.

Karhunpolku on Lieksasta Kuhmoon ulottuva 133 km pitkä vaellusreitti, joka kulkee itärajan lähes asumattomissa erämaissa. Suomen Ladun vaatavuusluokittelun mukaan Karhunpolku on keskivaativa. **Karhunpolusta on olemassa maastopyöräilijöille suunnattu vaihtoehtoinen reitti. (Reitti on olemassa, mutta kunnollinen reittikartta samoin kuin maastomerkinnot puuttuvat.)**

Kolmantena matkapäivänä Patvinsuolta lähdetään Karhunpolun maastopyöräilyversiota kohti Pitkäjärven autiotupaa. Matkalla maasto ja maisemat vaihtelevat: välillä poljetaan poluilla ikihongikossa tai harjuilla, välillä hieman leveämmillä metsäautoteillä tai hiekkateillä. Juuri ennen Pitkäjärven autiotupaa saadaan ihailla harjupolkua edettäessä harjun vierellä aukeavasta vesistöstä. Myös pitkospuuta matkan varrelle osuu.

Päivän matka etapeittain:

Lähtöpisteenä Patvinsuo

3 km Kurkilahti, tulipaikka, uimaranta. Reitti upeaa ikihongikkoa. Maastopyöräilijät käyttävät alussa hiekkateitä.

14.8 km Kangas-Piilon tulipaikka. Reitti pitkosta.

16.8 km Ahokosken laavu.

21.3 km Hukkalammin tulipaikka.

25.8 km Pitkäjärven autiotupa, noin 20 vuodetta ja sauna. (Ruunaa.net 2015)

Palvelut: Pitkäjärven autiotupa sekä sauna ovat retkeilijöiden vapaasti käytettävissä. Samassa pihapiirissä on myös varaustupa, jonka voit varata omaan käyttöösi. Loma-Kitsi, jonne lähtee yhdyspolku Karhunpolkua Pitkäjärveltä noin kolme kilometriä eteenpäin jatkettaessa, on tarjonnut ainakin majoituspalveluita. Ajankohtainen tilanne kannattaa tarkistaa ottamalla yhteyttä.

Tekemistä: Luonnon tarkkailu, uiminen, grillaaminen, saunominen, rentoutuminen.

Kuva 8. Maastopyöräilijän reittiä.

Kuva 9. Piilon taukopaikka. Taukopaikan viereinen lampi rajautui vasemmalta pois.

Päivä 4: Pitkäjärven autiotupa–Ruunaan retkeilykeskus, 35 km

Neljäntenä matkapäivänä jatketaan maastopyörällä Karhunpolkua kohti Ruunaan retkeilykeskusta. Noin kolme kilometriä autiotuvan jälkeen saavutaan lammen rannalla olevalle tulipaikalle, missä on myös sotahistoriallista nähtävää, muun muassa panssarintorjuntaeste. Tässä kohtaa on myös opaste Loma-Kitsin yhdyspolulle.

Edellisen päivän tapaan välillä poljetaan hiekkateillä, välillä poluilla tai muilla maastourilla kangasmetsän siimeksessä. Haapavitjaa lähestyttäessä edetään välillä myös pitkospuilla. Haapavitjan sillalta jatketaan osin metsäuria, osin hiekkateitä kohti Ruunaan retkeilykeskusta.

Kuva 10. Haapavitja klo 00.00.

Päivän matka etapeittain (kilometrilukema kuvaa etäisyyttä Patvinsuolta):

25.8 km Pitkäjärven autiotupa.

36.1 km Särkkäjoen tulipaikka. Laavu.

Reitti jatkuu ensin tienä ja sen jälkeen upeana Särkkäjoen harjuna.

41.6 km Itkiinpohja / Ruunaanjärvi

Polku kulkee alas harjulta, ylittää tien ja sorakuopan ja jatkuu kohti Ruunaata. - pyöräilyreitti jatkuu metsäautotietä Haapavitjalle.

50 km Ruunaan Retkeilyalue

55.3 km Haapavitjan riippusilta, laavut molemmilla puolilla jokea.

61.0 km Ruunaan Retkeilykeskus (Neitikoski), majoitusta, saunaa, ruokaa...

64.6 km Yhdyspolku Ruunaan matkailuun (Munkinvaara), majoitusta, saunaa, ruokaa...

68.8 km Naarajoki: - Ruunaan Luontotalo – Kahvila/Ravintola Ruunaan Tupa (Ruunaa.net 2015)

Kuva 11. Auringonnousu Ruunaan retkeilyalueen kangasmetsässä.

Palvelut: Ruunaan retkeilyalueella on lukuisia majoitus-, ruoka- ja ohjelmapalveluita tarjoavia yrityksiä. Majoitusta, ruokapalveluita, koskenlasku- tai melontaretkiä sekä muita ohjelmapalveluita voi tiedustella esimerkiksi Ruunaan Matkailusta, Lieksan Matkakavereilta tai Ruunaan retkeilykeskuksesta. Yöpyä voi myös alueen laavuilla tai telttailualueilla.

Nähtävyydet: Haapavitjan riippusilta, Ruunaan kosket.

Päivä 5: Ruunaan retkeilyalue, vapaavalintaiset aktiviteetit

Ruunaan retkeilyalueelta löytyy vaellusreittejä helpoista vaativiin. Pituudeltaan reitit ovat 2–31 km. Lisätietoa reiteistä saat Ruunaan retkeilykeskuksesta ja Metsähallituksen ylläpitämältä luontoon.fi -sivustolta (<http://www.luontoon.fi/ruunaa/reitit>). Suositeltava reitti on esimerkiksi 22 km pitkä Neitijärven kierros. Reitti on luokiteltu vaativaksi, sillä paikoitellen reitillä on hankalia kulkukohtia. Suurin osa matkasta on kuitenkin helppokulkuista.

Mikäli olet aina halunnut kokeilla koskenlaskua tai viime kerrasta on jo vierähtänyt aikaa, on Ruunaa oikea paikka myös tämän aktiviteetin kokeiluun. Alueella toimii lukuisia koskenlaskua tarjoavia yrityksiä. Ruunaa on erittäin suosittu kohde myös kalamiesten ja -naisten joukossa. Mikäli kalastus kiinnostaa, voit vuokrata kalastusvälineet esimerkiksi Ruunaan retkeilykeskuksesta ja kokeilla kalan naraamista vaikkapa Haapavitjan rannoilla, mutta muistathan huolehtia samalla myös lupa-asiat kuntoon.

Päivä 6: Ruunaan retkeilyalue – Lieksan matkailuneuvonta, 25 km

Matkan viimeinen maastopyöräilyosuus johdattaa kulkijan takaisin Lieksan keskusta. Ruunaan opastuskeskukselta lähtevä yhdysreitti koostuu metsäpoluista, suoalueen ylittävistä pitkospuista, teistä sekä silloista. Lieksaa lähestyttäessä reitti etenee pitkin Lieksanjoen rantoja, Lieksan voimalaitoksen vierestä sekä Pankakosken teollisuusalueen läpi. Reitillä on helppoja ja keskivaativia osuuksia. (Tätä reittiä en pystynyt itse testaamaan, minkä vuoksi sen soveltuvuus maastopyöräilyyn tulisi tarkistaa ennen sen suosittelemista matkailukäyttöön.)

Palvelut: Pääte pisteessä Lieksan keskustan yritykset palvelevat matkailijaa.

Vaihtoehtoisia toteutustapoja

Mikäli maastopyöräily Ruunaalta takaisin Lieksan keskusta ei houkuttele, kannattaa alueen melontapalveluita tarjoavista yrityksistä kysyä mahdollisuutta opastettuun melontaan välillä Ruunaa – Lieksan keskusta. (Suoraan en tällaista tuotetta yritysten valikoimista löytänyt, mutta tätä voisi kehitellä.)

Lähialueiden palvelut

Patvinsuo-Ruunaa-tuote: alueen kaupat, huoltoasemat ym.	
Yritys	Osoite
St1 Lieksa Mönninkatu	Mönninkatu 30, 81700 Lieksa
Rautia K-Maatalous Lieksa	Energiatie 1, 81700 Lieksa
Lidl Lieksa	Mönninkatu 2, 81700 Lieksa
S-Market Lieksa	Pielisentie 23, 81700 Lieksa
K-Citymarket Lieksa	Pielisentie 34, 81700 Lieksa
Lieksan Retkiaitta	Pielisentie 33, 81700 Lieksa
K-Market Muskotti	Rantalantie 13, 81720 Lieksa
Reinokauppa	Kerantie 19, 81720 Lieksa
Lieksan Koneasema (polkupyörävuokraus, huolto)	Asema-aukio 1, 81700 Lieksa

Patvinsuo-Ruunaa-tuote: alueen kahvilat ym. ruokapaikat	
Yritys	Osoite
Grilli-kioski Kipparin sapuska	Braheantie, 81700 Lieksa
Peacock's Pizza	Pielisentie 2-6, 81700 Lieksa
Lounasravintola (Heikkinen)	Pielisentie 26, 81700 Lieksa
Lounaskahvila Hurtanhovi	Simo Hurtan katu 11, 81700 Lieksa
Kahvila-lounasravintola Baana	Pielisentie 82, 81700 Lieksa
Lounaskahvila Pokron Helmi	Pokrontie 5b A 1, 81720 Lieksa
Sininen Kahvila	Pielisentie 20, 81700 Lieksa

Patvinsuo-Ruunaa-tuote: alueen matkailupalveluyrityksiä			
Palvelut	Yritys	Osoite	Kotisivut
Maastopyörävuokraus, majoitus, opastus, ratsastus, kuljetus	Pohjolan Tähti Oy / Northern Star	Uramonkoskentie 3, 81860 Vieki-järvi	http://www.northern-star.eu/fi/
Kanoottivuokraus, venevuokraus, majoitus, kuljetus, ruokapalvelut	Timitraniemi Camping	Timitrantie, Lieksa	http://www.timitra.com/front_page_fi
Majoitus, kajakkivuokraus, polkupyörävuokraus, ruokapalvelut	Timitran Linna	Timitrantie 3, 81700 Lieksa	http://www.timitra.fi/fi/hostel
Majoitus, ruokapalvelut	Hotelli Puustelli	Hovileirinkatu 3, 81700 Lieksa	http://www.puustelliravintolat.fi/fi/lieksa/
Majoitus, ruokapalvelut	Hotelli Kaatrahovi	Pielisentie 45, 81700 Lieksa	http://www.kaatrahovi.fi/
Majoitus, ruokapalvelut	Lieksan Kristillinen Opisto	Kylänlahdentie 81, 81820 Kylänlahti	http://www.lkro.fi/front_page
Majoitus	Yrjölän Kotiseututalo	Yrjöläntie 26, 81720 Lieksa	http://kotiseututalo.fi/
Koskenlasku, majoitus	Koski-Jaakko Ky	Siikakoskentie, Ruunaa	http://www.koski-jaakko.fi/
Villieläintenkatseilu, majoitus, ruokapalvelut, melonta ym. ohjelmapalvelut	Erä-Eero	Kontiovaarantie 70, Lieksa	http://www.eraeero.com/?lang=fi
Majoitus	Loma-Kitsi	Kitsintie 86 A, 81650 Hattuvaa-ra	
Kanoottivuokraus, kalastusvälineitä, majoitus, ruokapalvelut	Taiga Maja	Hattuvaarantie 277, 81650 Hattuvaara	http://www.taigamaja.fi/index.php?s=1&l=fi
Majoitus, ruokapalvelut, koskenlasku ym. ohjelmapalvelut	Lieksan Matkakaverit	Siikakoskentie 65, 81750 Lieksa	http://www.ruunaa.eu/
Koskenlasku ym. ohjelmapalvelut, ruokapalvelut, majoitus	Ruunaan Matkailu	Siikakoskentie 47, 81750 Lieksa	http://www.ruunaanmatkailu.fi/front_page_fi
Kanoottivuokraus, polkupyörävuokraus, koskenlaskut, majoitus, ruokapalvelut, kalastustarvikkeet, retkeilytarvikkeet	Ruunaan retkeilykeskus	Neitikoskentie 47, 81750 Lieksa	http://www.ruunaa.fi/fi/etusivu/
Majoitus, ruokapalvelut, vene-, kanootti- ja kajakkivuokraus, opastukset	Tmi Villiemäntä / Suomon luontotupa	Suomuntie 57-59, 81650 Lieksa	http://www.luontoon.fi/patvinsuo/palvelut/suomu http://www.villiemanta.fi/

Petkeljärvi-Koitajoki, 92 km

Petkeljärvi-Koitajoki-tuotteessa matkailija pääsee tutustumaan Ilomantsin Parppeinvaaralla karjalaiseen kulttuuriin ja Suomen sotahistoriaan. Parppeinvaaralta jatketaan Petkeljärven kansallispuistoon ihailemaan harjumetsien ja kapeiden järvien muodostamaa maisemamosaiikkia. Petkeljärveltä suunnataan Suomen itäisimpään kylään Möhköön, joka on tunnettu rautaruukkihistoriastaan. Möhköstä edetään kanootilla meloen Koitajoelle, ja muutaman päivän joki- ja järvimelonnan jälkeen saavutaan takaisin Ilomantsin keskustan palveluiden äärelle. Tuotteen vetovoima perustuukin karjalaisen kulttuurin, sotahistorian ja upeiden luontokohteiden yhdistelmään.

Vaativuus: Keskivaativa

Soveltuvuus: Eri kulttuureista ja/tai sotahistoriasta kiinnostuneille, luontoliikunnasta pitäville. Kartanlukutaitoa tarvitaan.

Kesto: 6 päivää

Reittimerkinnät: Parppeinvaara-Petkeljärvi yhdysreitti, Taitajan taival sekä Rajan polku on merkitty oranssein maaliäpölin ja -tolpin. Melontareittiä ei ole merkitty.

Hyvä tietää: Ilomantsin keskustan jälkeen seuraava kauppa on Möhkössä (kesäkauppa). Muita kaupunjoja ei reitillä ole. Reitillä on kuitenkin majoitus- ja ruokapalveluita tarjoavia yrityksiä. Yrityksiin kannattaa ottaa yhteyttä etukäteen, sillä palveluiden saatavuudessa voi olla minimiryhmäkokoja tai muita rajoitteita.

Tuoteseloste liitteenä.

Patvinsuo-Ruunaa, 131 km

Patvinsuo-Ruunaa-tuote johdattaa retkeilijän Lieksan keskustasta upean Kontiovaaran harjutien kautta Patvinsuon mykistäviin suoerämaamaisemiin ja Suomunjärven sekä Koitereen kauniiden hiekkarantojen äärelle. Patvinsuolta matka jatkuu vaihtelevissa maisemissa kangasmetsien ja harjujen halki kohti Ruunaan koskien pauhua.

Vaativuus: Keskivaativa

Soveltuvuus: Peruskuntoisille luontoliikunnasta pitäville. Kartanlukutaitoa tarvitaan.

Kesto: 6 päivää

Reittimerkinnät: Pyöräilyosuudet maastopyöräilykilvin. Karhunpolun vaellusreitillä oranssit maaliäpölat ja -tolpat.

Hyvä tietää: Lieksan keskustan jälkeen reitillä ei ole kaupunjoja. Reitillä on kuitenkin majoitus- ja ruokapalveluita tarjoavia yrityksiä. Yrityksiin kannattaa ottaa yhteyttä etukäteen, sillä palveluiden saatavuudessa voi olla minimiryhmäkokoja tai muita rajoitteita.

Tuoteseloste liitteenä.